Not for Sale
Record

لائبريري
الحفيظ ذاڪرين تنظيم
ڪوٽڙي (ضلع دادو سنڌ)

آءُ ڇو مسلمان ٿيس

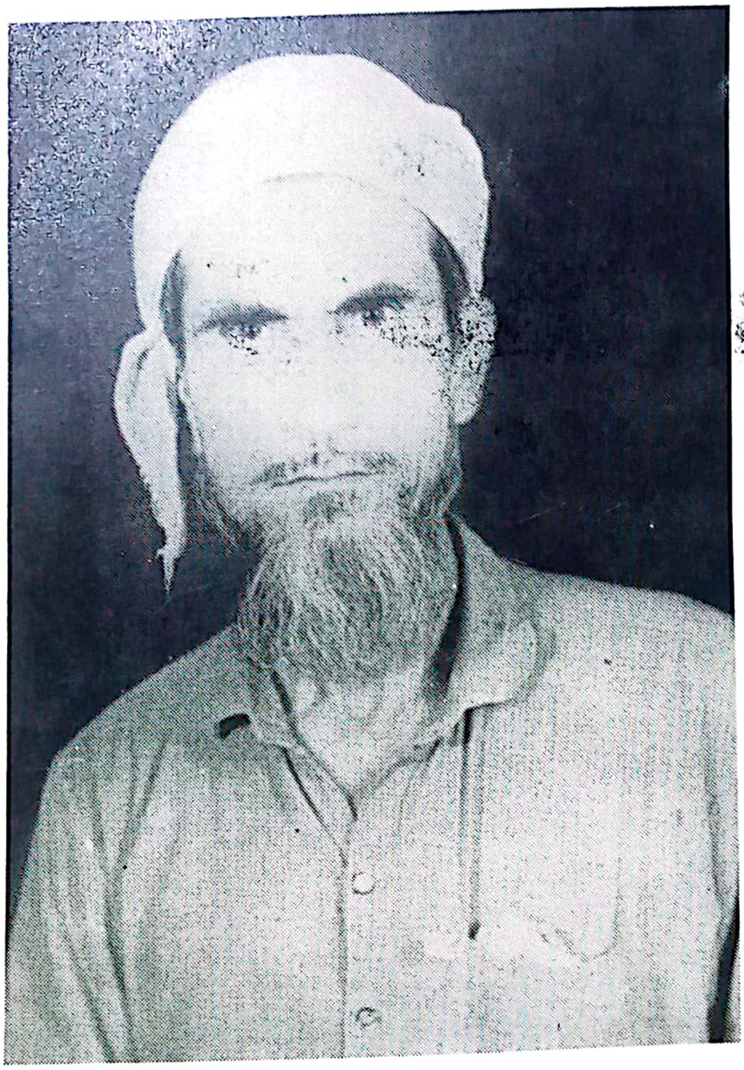

عبدالواحد شيخ

نالو ڪتاب .... آءُ ڇو مسلمان ٿيس

مصنف .... عبدالواحد شيخ

ناشر .... بيت المڪرم ٽرسٽ گجو

معاون .... سيد ڪوثر علي

تعداد 2000-

ترتيب .... غلام حسين قمبراني

تاريخ اشاعت .... فروري ١٩٩١ ع

مشهور آفسٽ پريس ڪراچي

پيش لفظ

توحيد

توحيد عقل جي خلاف ناهي، بلڪ عقل ڪان مٿي آهي.

تو دل ميں تو آتا هے، نظر ميں نهيں آتا
ميں جان گيا بس، تيري پهچان يهي هے.

توحيد جي عقيدي ان جي پهلوئن کي اجاگر ڪرڻ لاءِ هر دور ۾ انبياءَ اڪرام ايندا رهيا، تانجو پيغمبر آخرالزمان صلي الله عليہ وسلم جن جلوه افروز ٿيا ۽ قرآن پاڪ پيش ڪيائون. جنهن ۾ الله تعالي فرمائي ٿو تہ:

"هي ڪتاب منهنجي طرف ڪان آهي ۽ مان ئي انجو نگهبان آهيان"

۽ هڪ ٻئي هنڌ فرمايائين تہ:

"جيڪڏهن اوهان کي منهنجي ڳالهہ ۾ ڪو شڪ آهي تہ پوءِ من جهڙي ڪا هڪ آيت تہ آڻيو، جي اوهان سچا آهيو."

پوءِ پاڻ فرمايائين تہ: "اوهين هرگز نہ بڻائي سگهندو" جنهن سان اهو طئہ ٿيو تہ هي قرآن "ڪلامہ الاهي" آهي ۽ ان ۾ جيڪي ڪجهہ چيل آهي، تنهن تي ايمان آڻي، ان تي عمل پيرا رهڻ اسان مٿي لازم ٿئي ٿو. جڏهن تہ الله پاڪ اهو پڻ فرمائي ٿو تہ :

مون دين اسلام کي ئي پسند ڪيو ۽ ان کي مڪمل ڪيم"

مطلب تہ الله پاڪ دين اسلام عطا فرمائي جڏهن پنهنجي سمورين نعمتن کي پورو ڪيو.

الله پاڪ جا جيترا بہ پيغمبر آيا تن، سڀني سندن احڪامن کي

اسان تاءِ پهچايا. ۽ دنيا و آخرت جي ضرورتن کان نہ رڳو واقف ڪرايو پر الله تعالي جي اطاعت ۽ عبادت ڏاهن راغب پڻ ڪرايو.

جڏهن اڳوڻي رڏڻ مل (هاڻو ڪي عبدالواحد) مون کان اهو سوال ڪيو تہ:

اوهان جي اها دعوي آهي تہ اسلام هڪ عالمگير مذهب آهي تہ پوءِ ان ۾ هندو ڌرم جو تذڪرو هجڻ گهرجي. منهنجي اقرار تي هن چيو تہ:

پوءِ مان چاهيان ٿو تہ توهان مونکي هندو ڌرم جي عين مطابق تعليم ڏيو تہ جيئن مان ڌرم جي معلومات کان آگاہ ٿي ايشور جو نيڪ ۽ صالح بندو بڻجي وڃان ۽ مون کي اها شڪتي حاصل ٿئي، جيڪا ساڌو ۽ سنت حاصل ڪندا آهن. مون کيس چيو تہ "بيشڪ آءٌ توکي اهاني تعليم ڏيندس جنهن مطابق اوهان جي پيگتن بہ پرچار ڪيو آهي" ۽ مون کيس پڳت ڪبير جي دوهن ذريعي تعليم ڏني، جنهن تي عمل ڪري، الحمد الله هو نيٺ هڪ نيڪ ۽ صالح بندو بڻجي ويو. ان حقيقت بابت اوهان هن ڪتاب مان اميد تہ مستفيض ٿيندو. سڀني هندو دوستن کي منهنجي اها آشا آهي تہ صحيح طور تي پڳتي ڪرڻ سان، ضرور ڀڳوان ملندو ۽ ان سان شڪتي ۽ شانت پڻ ميسر ٿيندي.

جناب عبدالواحد جي لکيل هن ڪتاب ۾ اهي سڀني تفصيل ۽ مشاهده موجود آهن. جن جي بار بار مطالعي سان ضرور فائدو حاصل ٿيندو ۽ جيڪڏهن ڪو بہ ان سلسلي ۾ سوال پڇڻ چاهي تہ هو مون سان هن ايڊريس تي رجوع ڪري سگهي ٿو.

فقط

سيد عبدالحفيظ شاه
بيت المڪرم ٽرسٽ
پوسٽ آفيس گجو ضلع ٺٽہ.

ڌرم جي ڄاڻ جي شوق جو مختصر بيان-

اي منهنجا پيدا ڪرڻ وارا، منهنجي زبان، منهنجي دماغ، منهنجي هٿ کي طاقت عطا فرمائي ڇو تہ تون سرو شڪتيوان آهين، صحيح سرچ، سمجهہ سان جو ڪجهہ لکيو وڃي، سچ تي مبني هجي. اي ايشور منهنجي ياد ڪيري کي قوت بخش ڪر تہ دماغ ۾ صحيح واقعات اچن.

١٩٤٨ع ۾، آءٌ ڇهن سالن جو هوس. اسان جي گهر ۾ سڀ ڌرمي خيالات جا هنا. گهر ۾ سڄ لٿي کان پوءِ ڪٿا ڪيرتن ڪندا هنا. جڏهن آءٌ اسڪول پڙهڻ لڳس، اتي استاد بہ سٺا مليا. انهي وقت سچائي ۽ شرافت وڌيڪ هني ۽ ماڻهو سادي زندگي بسر ڪندا هنا. پرائمري تعليم ختم ڪري هاءِ اسڪول ۾ آيس. جڏهن سنڌي زبان چڱي طرح پڙهڻ لڳس، تہ ڌرمي پستڪ گهر ۾ پرهندو هوس ۽ گهر وارن کي بہ پڙهي ٻڌائيندو هوس.

ٽنين انگريزي ڪان عربي يا فارسي لازمي هني. مون عربي مضمون منتخب ڪيو هو. عربي پڙهائڻ وارو مولوي محمد صاحب هو. بلڪل نيڪ هو. اسڪول کان سواءِ جيمس آباد شهر جا ماڻهو بہ هن جي عزت ڪندا هنا. عيد جي نماز لاءِ ماڻهو هن کي منتخب ڪندا هنا. مولوي صاحب دينيات بہ پڙهائيندو هو هندو ڇوڪرن جي مرضي هني، ويهي ٻڌن يا هليا وڃن. آءٌ ويٺو رهندو هوس ۽ ٻڌندو رهندو هوس. ان وقت دينيات جو مضمون لازمي نہ هو ان وقت مولوي صاحب دينيات جو پرچو ڪڍيو هو ۽ سڄي اسڪول کي اجازت هني تہ پرچو حل ڪري. مون بہ پرچو وٺي حل ڪيو. مون کي ٽيون نمبر ڏنو ويو ۽ انعام بہ مليو. مون سيرت النبي صلي الله عليہ وسلم بہ پڙهيو هو حڪيم فتح محمد سيوهاڻي جو لکيل هو. پوءِ ڪيترائي سال پڙهائي ۽ نوڪري ۾

مشغول رهيس.

١٩٦٨ع ۾ مسٽر محمد حسين دادو ۾ مون سان گڏ رهڻ لڳو. حيدرآباد ۾ پير محمد شفيع جو مريد ٿيو ۽ ان کي اوراد لا اله الا الله جو مليو. هن ورد کي پڙهڻ جو طريقو هي آهي ته اندر ساهه کڻڻ وقت لا اله ۽ ٻاهر ساهه ڪڍڻ سان گڏ الا الله پڙهڻو آهي. هن جملي جي معني آهي ته نه آهي ڪو معبود، سواءِ الله جي.

منهنجي ذهن ۾ آيو ته گرو نانڪ صاحب ايڪ اونڪار ستنام جي تعليم ڏني آهي. جنهن جي معني آهي ته ايشور هڪ آهي، جنهن جو نالو سچو آهي.

گرو نانڪ جو سچو منتر هيٺين ريت آهي.

ايڪ اونڪار ستنام، ڪرتا پرک، نر ڀو، نر وير، اڪال مورت، اجوني، سيڀن گر پر ساد، جپ اد سچ، جگاد سچ، هٿ ڀي سچ نانڪ هوسي ڀي سچ .

آءُ ايڪ اونڪار جو منتر اٿندي، وهندي، جاڳندي سمهندي جاري هوندو هو.

مندر جي ٻاري هڪ ڌرمي ڪتاب پڙهڻ لاءِ ڏنو، جنهن ۾ هڪ شعر هو جنهنجي معني آهي ته سچو جسم ته ڌوني صفا ڪيو وڃي ٿو، مگر دل جو هڪ تول جي برابر آهي، ان جي ڪرني صفائي ڪرڻ ٿو ڪري. اهو شعر منهنجي دل کي ڏاڍو سٺو لڳو ۽ دل ڀرجي آئي. مگر مون کي هن جي حقيقت ۽ ماهيت جو پتو ڪو نه هو. ڪتاب ۾ مزيد لکيل هو ته گرو کان سواءِ اڳيان نه آهي. دل ۾ تمنا ٿي ته گرو کي ڪهڙي طرح تلاش ڪريان.

دادو ۾ نوڪري جي دوران، هڪ پيشي واري سان ميل

جول هوندو هو. هو مون کي چوندا هنا ته مسلمان ٿي آءُ جواب ڏيندو هوس ته آءُ ڇا جي ڪري ٿيان. توهان ۾ ڪهڙي خاص ڳالهه آهي. هنن کي جيڪو ياد هوندو هو، ٻڌائيندا هنا. جواب ۾ چوندو هوس ته جو ڪجهه توهان ٻڌايو ٿا، سي ساڳيون ڳالهيون لڳ ڀڳ اسان جي ڌرم ۾ به آهن. ٻي خاص ڳالهه آهي ته جو توهان چئو ٿا، ان تي پاڻ عمل ته ڪو نٿا ڪريو، پوءِ توهان ٻين کي آماده ڪرڻ لاءِ ڇو ٿا چئو.

مسٽر محمد حسين جو مون سان گڏ رهندو هو، هن جي مرشد سان آءُ دادو ۾ مليو هوس. ذڪر ڪان پوءِ موڪلائڻ وقت پير صاحب سڀني سان ڳلي مليو، آءُ به موڪلايو. ڀاڪر پائي ملياسين ته دل مان الله جو آواز آيو پئي. آءُ متاثر ٿيو هوس. مون دوست کي چيو هو ته تنهنجي پير جو مريد ٿيندس. هن خليفه سان ڳالهايو هن جواب ڏنس ڀهرين مسلمان ٿئي. پوءِ مريد ٿي سگهي ٿو. مون واري دوست منهنجي نالي ٻڌائيس ته مسلمان ٿيڻ کان پوءِ، ڪرني مسلمان هن کي پنهنجي ڌي يا ڀيڻ شادي ڪرائي سگهي ٿو، خليفه جواب ۾ انڪار ڪيس. ١٩٧٢ع مون کي هندو ڌرم کي چڱي طرح پڙهڻ جو شوق جاڳيو. هندو ڌرم ۾ سنڌي ۾ صحيح ۽ اصولن مطابق ٺهيل ڪتابن جي ڪمي آهي. ڪتابن جي تلاش ۾ سرگردان رهيس، پر پوري طرح ڪامياب نه ٿيس. مون انهي شوق کي پوري ڪرڻ لاءِ (بي - اي) ۾ داخلا ورتي ۽ هڪ آپشنل سبجيڪٽ هندو ڌرم جو منتخب ڪيم تاڪ انهي بهاني سان هندو ڌرم جي تعليم وٺي سگهان. پر ڪورس نه ملي سگهيا، تڏهن به ڪجهه علم ۾ اضافو ٿيو، پر آئون به تعليم جي باري ۾ مطمئن نه هيس.

مون گيارس ۽ ستنارائڻ ورت نرجل ۽ نر ڪاڌي به ڪافي رکيا. ورت رکڻ سان جسم ڪمزور ٿيو، پر ڌرم تي هلڻ ۽ پڙهڻ جو شوق وڌيو.

ڪروڪرنٽ صاحب، سنڌي ۾ ڀڳت سندر داس جي ٽڪاڻي ۾ پڙهڻ ويندو هوس، ۽ مقدار پرارٿنا ٻه ڪندو هوس. ڪيترا ٻه روزانه پڙهندو هوس. مگر منهنجي گهر واري جي ڪم علمي ڪري، هو منع ڪرڻ لڳي ته مندر ۾ روزانه گرو گرنٿ پڙهڻ سان بانو ٿي ويندي، تنهن ڪري نه ويندو ڪر، جو ماڻهو ڇا چوندا گهڻي مخالفت تي آخر وڃڻ بند ڪرڻو پيو.

٢٠.١٩٧٤ اپريل تي منهنجي بدلي حيدرآباد ڊويزن ۾ ٿي. اتي مسٽر غلام حسين قمبراڻي سان دوستي جو ناتو ٿيو، پر سڀ دولت جي گڏ ڪرڻ جي چڪر ۾ هنا، آءٌ ٻه هنن سان گڏ شامل هوس، پر دل ان طرف پوري طرح مائل نه هئي.

پنهنجن گهرجن پوري ڪرڻ لاءِ پئسن جي ضرورت محسوس ٿيندي هئي ۽ پوري ڪرڻ لاءِ عجب جذبا جاڳندا هئا، پر اهو چئي دل کي ماٺ ڪرائيندو هوس ته جيتري آمدني آهي ان مطابق خرچ ڪرڻ گهرجي ضمير محسوس ڪرائي رهيو هو ته صحيح رستي جي تلاش ڪر. پر صحيح رستو ڪهڙو هو، ان جي ڄاڻ نه هئي. آفيس جي ماحول کي ڏسي دل کي آرام نه هو، پر ڪجهه عمل ڪرڻ کان بي وس هئس، جو گهربل عمل جي کهنتاني هئي من جنهن طرف مائل ٿيندو هو، ان طرف هلندو هوس. مطلب ته زندگي بي مقصد گذري رهي هئي. مگر انهي تمنا تي پورو ڏيان هو ته گرو ملڻ کان پوءِ ڪرڻي حل ٿي سگهي ٿو. تنهن ڪري هڪ اهڙي گروءَ جي تلاش ۾ هوس، جو منهنجي صحيح رهنماني ڪري سگهي جيڪو ٿيوري ٻڌائي، ته اهو عملي طرح ٻه ممڪن هجي. صرف ڳالهين سان مطلب حل نه ٿيندو. ايڪ اونڪار جو ورد دل ۾ هلندو هو. آءٌ اڪيلائي ۾ هجان يا شور ۾ موجود هجان

هندو ڌرم ۾ رائج وقت جي پوڄا

(١) سڀني مندرن ۾ اوتارن ۽ ٻين سنتن جون صورتون (پٿي تي ٺهيل، پٿرن مان ٺهيل، مٽي ۽ ڪاٺ مان ٺهيل) موجود ڏٺيون وڃن آهن. صبح ۽ شام رات جو مندرن ۾ داخل ٿين ٿا. مورتن کي هٿا جوڙين ٿا ۽ مٿو ٽيڪين ٿا (سجده) اتي رکيل پيتي ۾ ڪجهه سڪا وجهن ٿا. پوءِ ويهي رهن ٿا. پويتر پستڪ جي ڪٿا ڪني وڃي ٿي (پڙهيو وڃي ٿو). اينڌڙ ماڻهو ويهي ٻڌن ٿا. ٻڌڻ کان پوءِ، پر ساد ورهايو وڃي ٿو، هر هڪ وٺي گهر روانو ٿئي ٿو.

(٢) گهر ۾ ڪي مرد ۽ عورتون ڪيترا ۽ پويتر ڪتابن جو پاٺ (پڙهڻ) ڪن ٿا، پر سمجهڻ ۽ ان جي مطابق ڪم ڪرڻ لاءِ ڪوني تيار ناهي.

(٢) هندو ڌرم ۾ ستسنگ ڪرڻ ۽ ٻڌڻ تي زور ڏنو ويو آهي. ته سچن (ست) ماڻهن ۽ سچن ڪتابن جي سنگ بدران صرف سازن تي ڀڄن ڳائڻ ۽ ٻڌڻ کي ست سنگ چيو وڃي ٿو. ڳائڻ ۽ وڄائڻ واري کي ڀڳت لقب سان سڏيو وڃي ٿو. ڇا سري ڪرشن جي انهي کي ڀڳتي چيو آهي؟

ڌرم جي ڄاڻ

پاڻ کي هندو ڌرم جا پوئلڳ سڏائين ٿا، پر چون ٿا ته اسان جو ڌرم سناتن آهي (جهونو آڳاٽو) صرف ڌرم جي لفظ سان خوش آهن، پر ڪرم ان جي ابتڙ ڪن ٿا. هندن جا سنت چون ٿا ته مايا کان پاسو ڪريو، ايشور جع سمرڻ ڪريو، پر سڀ مايا کي چنبڙيا پيا آهن، ۽ ايشور جو ڌيان يا سمرڻ نٿا ڪن.

(٢) ڪي پاڻ کي سري رامچندر، سري ڪرشن گرو نانڪ، شو، ديوي جا پوڄاري سڏائين ٿا، پر انهن جي اصولن کان ناواقف آهن. نه ئي انهن جي ڪرمن مان پتو پوي ٿو ته هو ڪنهن جا پوئلڳ آهن.

(٣) وڏن گناهن کي رسمن جيصورت ۾ ڏيئي ان تي عمل ڪيو وڃي ٿو ۽ ان کي گناه ڪو نه تسليم ڪيو وڃي ٿو مثلا شراب، جوا، آفيم وغيره،

(٤) هندو ڌرم ۾ اصولن، متن جو ڪوئي به ڪتاب ڪرڻ آهي. خاص ڪري سنڌي ۾، جنهن جي آڌار تي صحيح يا غلط چئي سگهجي، جو انسان پاپ ڪرڻ کان پاڻ کي بچائي سگهي.

(٥) آريه سماج جيڪو چيو وڃي ٿو ته ويدن جي اصولن مطابق هلندڙ آهي، پر هندن جي سڀني متن جا ماڻهو ان جي خلاف خيال رکن ٿا.

ڌرمي پستڪ

هندو ڌرم سان تعلق رکندڙ ڪتاب جو ڪنهن نه ڪنهن اوتار سان منسلڪ (تعلق) آهن. مثلا رامائڻ، ڀاڳوت، جپ صاحب، سکمڻي، گيتا ۽ ڪجهه گرواٿيون مطالع ڪيون وين آهن، تن مان هيٺين ريت تت، (حاصل مطلب) ظاهر ٿئي ٿو يا سمجهيو ويو آهي.

(١) ايشور هڪ آهي.. ان کان سواءِ ٻي ڪنهن جو به تصور بيان نه ڪيو ويو آهي. ان هڪڙي جي تعريف ڪئي ويئي آهي. ان کي پيدا ڪندڙ، پاليندڙ ۽ مارڻ وارو سڏيو ويو آهي. مرڻ کان پوءِ ان وٽ شڀ (سٺن) اشڀ (خراب) ڪرمن جي ڪل جي حساب لاءِ پيش ٿيڻو آهي ۽ ڪرمن اونسار جزا سزا ڀوڳڻ لاءِ نرڳ ۽ سرڳ ۾ داخل ڪيو ويندو.

(٢) مزيد انهن ۾ ڪنهن جي به تصوير (پني، پٿر، مٽي يا ڪنهن ٻي ڌاتو جي) ٺاهي، پوڄا، پرارٿنا ۽ مٿي ٽيڪڻ لاءِ نه لکيو ويو آهي. گرو نانڪ صاحب ٺاڪرن جي (مورتي) جي پوڄا ڪرڻ جي منع ڪئي آهي. يعني ان کي نديو آهي. آريه سماج جيڪي ويدن جي اصولن تي هلندڙ آهن، تن به مورتي پوڄا کي نديو آهي يعني منع ڪئي آهي.

(٢) (١١) اوتارن، نه ئي پاڻ کي ايشور سڏايو آهي، نه ئي پاڻ کي ايشور جو روپ سڏيو آهي. ايشور جي نشاندهي به نه ڪري سگهيا آهن. البت نر آڪار سڏيو اٿن (جنهن کي روپ نه هجي) انهن نه پنهنجي تصوير ٺاهي پوڄڻ لاءِ چيو آهي، نه ايشور جي (ڀڳوان) جي تصوير ٺاهي پوڄڻ لاءِ چيو آهي. البت ٻي انت سڏيو آهي.

(٢) اوتارن جي ڪنهن به ڪتاب ۾ هنهن نه ٻڌايو آهي ته انهن ڪو ايشور رکي ڏٺو آهي يا ڌيان (تصور) ۾ آيو آهي يا ڏسي سگهيا آهن. هاڻي سوال اٿي ٿو ته جڏهن انهن اوتارن خود ايشور کي نه ڏٺو آهي ۽ نه ئي تصور ۾ آڻي سگهيا آهن ته پوءِ ايشور جي تصوير ڪيئن ٺهي. ڇا موجود تصويرون ايشور سان مشابهت يا هن جهڙيون چئي سگهجن ٿيون؟ جڏهن رکيل وٺا پيل تصويرون ايشور جون نه آهن، ته ڇا ان جي اڳيان اسان جي پوڄا پرارٿنا، مٿو ٽيڪڻ، اسان جي لاءِ هن دنيا ۾ توڙي مرڻ کان پوءِ فائدي مند ٿي سگهي ٿو، هرگز نه پيارا خالق، سندس مخلوق کي محدود عقل وسمجهه عطا ڪئي آهي، هو انهي حد تائين سوچي ۽ سمجهي سگهن ٿا. هو ايشور جي خلقيل ۽ پيدا ڪيل شين ۽ عجائبات ته ڏسي سگهن ٿا، پر نه ڪيس ڏسي سگهن ٿا، ۽ نه ئي تصور ۾ آڻي سگهن ٿا.

جڏهن هندو ڌرم ۾ من جي پنجن دشمن کي مارڻ يا پونداريِ نه ڪرڻ جي تلقين ڪئي ويئي آهي، تڏهن به اسان ان

CS CamScanner

تي عمل ڪونہ ڪريون اهي من جا دشمن هيٺيان آهن:

(١) ڪام (شهوت، ناجائز خواهشات)
(٢) ڪرودہ (ڪاوڙ، حسد، ڪينو)
(٣) لوڀ (لالچ ۽ ٺڳي)
(۴) موه (ايشور جي پيدا ڪيل، شين ۾ بي حسد پيار)
(٥) اهنڪار (وڏائي، تڪبر، هٺ)

اسان من جي مٿين دشمن کي ڇڏڻ يا مخالفت ڪرڻ جي بدران، پاڻ ان کي اندر ۾ سانڍيو ۽ ان جي فائدي ۾ عمل ڪري رهيا آهيون. اسان انهي حالت ۾ ڌرم جي حقيقت کي ڪيئن سڃاڻي ۽ عمل ڪري سگهنداسون. جڏهن ڌرم جي مٿين اصولن تي ڪوبہ صحيح طرح عمل نہ ڪندو پوءِ ڇا ايشور کي سڃاڻي سگهندو؟

جيستائين من جي چنچلتاني کي سڃاڻي نہ روڪيندو ۽ من کي دنيا جي شين (مايا) کان هٽائي نہ سگهندو، تيستائين ان کي اتما (روح) جي طابع نہ ڪري سگهندو. من جي قبضي ۾ اچڻ کان پوءِ ، اڪيان پاپن جا خيال اتما تان صفا ٿين، پوءِ اتما ايشور جي سڃاڻڻ جو وسيلو ٿئي يعني مددگار ثابت ٿئي اهوئي ڌرمي ڪتابن ۾ لکيل آهي، تن مطابق ڪرم (عمل) ڪري ۽ پنهنجي ڌرم مان فائدو وٺي سگهن ٿا.

گروءِ جي تلاش ۽ ان وٽ ڪهڙي طرح پهتس

آءٌ گروءِ جي تلاش ۾ رهيس ۽ پڇا ڪندو رهندو هوس تہ اهڙو سنت ملي جو برهم نشت ۽ برهم شروتري ڪرو هجي. مطلب تہ جيڪو ڌرمبابت چڱي طرح ڄاڻ رکندو هجي ۽ آتمڪ

ودِيا وارو هجي، پر آءٌ ڳولهڻ ۾ ناڪام ويس هڪ ڏنهن سڪشي صاحب، پڙهندي هيٺيون سلوڪ نظر مان گذريو.

ست پرک جن جانيا، ستگر تان ڪاناءِ
تس کي سنگ اڌرءِ، نانڪ هرکن گاءِ

ترجمو: جنهن سچو انسان ڄاتو، سچو گرو ان جو نالو آهي. ان جي سنگت ڪبري، ايشور جي صفت ڪر. ديوار ۾ گرو نانڪ صاحب اڏيري لعل صاحب ۽ بين اوتارن جون مورتيون ٽنگيل هيون، انهن جي سامهون بيهي روزانو چوندو هوس تہ: "هي ايشور، هي سرو شڪتيوان مون کي برهم نشت ۽ برهم شروتري گرو ملاءِ"

اهو ١٩٧٦ جو سال هو. هڪ ڏينهن مسٽر غلام حسين تنبراٽي اوچتو ملي ويو. سندس بدليل حالت، ڪپڙا سادا، ڏاڙهي رکايل، ڪنڌ هيٺ جهڪايل، اچي رهيو هو، جڏهن ويجهو آيو تہ مون پڇيو مانس تہ تو کي ڇا ٿيو آهي. مون کي ٻڌايائين تہ "مون مرشد ڪيو آهي ۽ ان جي زير تعليم آهيان، پاڻ ڪجي ۾ رهندا آهن." مون کيس عرض ڪيو تہ مون کي بہ پنهنجي بزرگ سان ملاءِ آخر ڪار هڪ ڏنهن مون کي حضرت سيد عبدالحفيظ شاه صاحب وٽ ڪجي ۾ وٺي هليو. سائين صاحب چانهہ پيارڻ کان پوءِ حال احوال پڇيائين مون کيس عرض ڪيو تہ مون کي ان گروءَ جي تلاش آهي برهم نشٺ ۽ برهم شروتري هجي. مطلب تہ آتمڪ وديا ۽ هندو ڌرم جي ڌرم متلق ڄاڻندو هجي ۽ ان مطابق تعليم ڏيئي سگهي. سائين صاحب يقين ڏياريو تہ مون کي هندو ڌرم جي ٿيوري مطابق تعليم ڏني ويندي" مون کي هندو ڌرم جي پراٿيام ٿيوري مطابق تعليم شروع ڪرائي ويئي، تنهن بابت اڳتي وستار ڪيو ويندو. ان روشني جي ڪرڻي حاصل ڪرڻ لاءِ مون تعليم حاصل ڪرڻ شروع ڪئي ڇو تہ منهنجي ضد هئي جيڪڏهن اسلام عالمگير مذهب آهي تہ هندو ڌرم جي

صحيح تعليم ڪيتري تاءِ پهچائي ٿي ۽ ڇا صحيح تعليم حاصل ڪرڻ سان پرماتما ملي سگهي ٿو.

منهنجو مشڪلاتون ڇاهيون

عقل ڪل الله آهي. انسان کي محدود عقل عطا ڪيل آهي. انسان اوترونئي علم حاصل ڪري سگهي ٿو، جيترو کيس عطا ڪيل آهي.

انسان ڪونئي به مقصد ڪٿي هلي ٿو. اهو ڪجهه علم جي اڻڄاڻائي ڪري يا نفس جي صفت جي بي خبري ۽ نفس جي خلاف هلڻ ڪري محسوس ٿين ٿيون.

منهنجو مقصد هو ته مان ان گروءِ وٽ رهي، تعليم حاصل ڪريان جو مون کي (١) هندو ڌرم جي تعليم ڏي (٢) اتما انبو ڪرائي (٣) ورتل هندو ڌرم جي صحيح علم ۽ اتم انبو جي تعليم ٻين هندن کي ڏيان ۽ اتما انبو ڪرائڻ جي به تعليم ڏيان. مون کي يقين آهي ته اتما انبو ڪرائڻ کان پوءِ ڌرم جي صحيح حقيقت جي خبر پوندي. ان مطابق پاڻ به عمل ڪبو ۽ ٻين هندن کي هلائڻ جي ڪوشش ڪبي تنهن ڪري پهرين هيٺ اصولن تي هلڻ (عمل ڪرڻ) لاءِ پڪو ارادو ڪيم.

١- سچ ڳالهائڻ ٢- شد اهار، شڌ وهنوار حلال روزي ڪائڻ ۽ ڪمائڻ ٣- پنهنجي گروءِ جو فرمابردار رهڻ يعني هن جي هر حڪم جي پوئواري ڪرڻ ۴- ڌرم جي ڄاڻ حاصل ڪري ان تي عمل ڪري يعني ان موجب ڪم ڪرڻ، ڇاڪاڻ ته ڌرم جي صحيح اصولن جو پتو ڪو نو هو، ۽ نه اهڙو ڪتاب سنڌي ۾ موجود آهي.. گهر ۾ اڻ ڄاڻائي ۽ علم نه هئڻ جي باعث اولاد يعني پراڻيام (حب الدم) ۽ ڌيان (تصور) ڪرڻ وقت اباڻي مخالفت پئي ڪني وني. گهر واري کي سائينءَ ڏي زيارت ڪرڻ

کان پوءِ کيس اطمينان اچي ويو، جو کيس هٽايو ويو ته سندس مڙس کي هندو ٿيوري مطابق ڪرم (عمل) ڪرايا وڃن ٿا، تنهن هوندي به مسلمان عورتون گهر واريءَ کي مختلف نمونن سان برغلائينديون رهنديون هيون، جن جي اثر ڪري جذباتن کي جوش ايندو هو تنهن ڪري خيالات منتشر ٿيندا هئا.

هندن سو چيو پئي ته هي هندو ٿي، مسلمان پير وٽ ڇو ٿو وڃي. انهن انو مان پئي چيائون ته ٠اهي تو کي مسلمان ڪري، ڇڏي ڏيندا ۽ ذليل وخوار ٿينديءَ، زال ۽ پٽ تو کان کسي رنداسين، پوءِ تنهنجو ڪهڙو حال ٿيندو مسلمان تو کي ملڪيت ڏيندا، شادي ڪرائيندا؟

هرگز انين ڪرڻ ڪندا، هو هاڻ به خوار ٿي رهيا آهن ۽ تو کي به خوار ڪندا وغيره.

غلط افواه، بي بنياد ۽ ڪوڙيون ڳالهيون ماڻهن جون جوڙڻ، جنهن تي ڪاوڙ ايندي هئي ۽ افسوس به ٿيندو هو.

نفس (من) پنهنجا انديشا، انومان ڏيکاريندو هو. خوف ۽ خطراڻي محسوس ڪرايا. هر جڳهه تي، هر ڌرم جي صحيح عمل ڪرڻ وقت نفس پنهنجي بي عزتي محسوس پئي ڪني. من (نفس) ڪنهن به سٺي ڳالهه ۽ عمل ۾ خوش ڪو نه پئي ٿيو.

اهو شوق هو ته جلد به جلد سڪان، تنهن ڪري سڄو ڌيان اولاد طرف هوندو هو. گهر طرف ۽ اولاد طرف ڌيان نالي ماتر هو. مون کي خبرڻي ڪانه هئي ته مون تي ڪنهنجا حق آهن ۽ ڪهڙي طرح حق ادا ڪرڻا آهن. صرف ڌيان هو ته اولاد وقت تي پوري طرح عمل ۾ آندا وڃن جيئن گرو (مرشد) هدايا آهن. جيئن گرو جي فرمانبرداري ٿي سگهي.

مشڪلاتون يا رنڊڪون جن کي انسان محسوس ڪري ٿو يا سمجهي ٿو، اهي اسان کي علم حاصل ڪرڻ جي طرف راغب ڪن ٿيون ۽ نفس جي صفت کان آگاه ڪن ٿيون. تنهن ڪري

علم حاصل ڪرڻ ۽ نفس جي ضرورتن کي سمجهڻ کان پوءِ اهي مشڪلاتون يا رنڊڪون يا مصيبتون محسوس نٿيون ٿين، اگر الله جو فضل و ڪرم شامل آهي ته انسان پنهنجي مقصد حاصل ڪرڻ ۾ آساني محسوس ڪندو.

منهنجي رهبر جي تعليم

(۱) بنيادي پهريون سبق پراڻايام (حبث الدم) هندو ٿيوري جي مطابق ۽ ان جا اثرات سائين سيد عبدالحفيظ شاه صاحب جن پهريون سبق پراڻايام جو ڏنائين. جهيائين ته اهو اڌ ڪلاڪ تاءِ آن ته پوءِ مزيد توڪي اڳتي وڌايو وڃي.

عمل جو طريقو : پيٽ خالي هجي، اسر (فجر) جو سوير اٿي، پلٿي ماري هٿ گوڏن تي رکي، سڌو ٿي اکيون بوٽي ٻنهي ناسن جي ذريعي ساهه مٿي ڪشجي. جيترو روڪي سگهين روڪ، پوءِ آهستي آهستي ساهه ٻنهي ناسن جي ذريعي ڪيڻ شروع ڪجي يعني خارج ڪجي

تڪليفون ۽ رنڊڪون محسوس ٿيڻ

(۱) ساه اندر ڪشڻ سان اند دٻاءُ پوي ٿو، اندران به دٻاءُ محسوس ٿئي ٿو، ان جو سبب پيٽ ۾ گيس موجود آهي، اگر موجود نه آهي ته اهو اندريون دٻاءُ نه ٿيندو.

(۲) دماغ تي دٻاءُ پوڻ، ڪان پوءِ ختم ٿيو وڃي.

(۳) دن جي جڳهه تي دٻاءُ محسوس ٿيڻ، جهڙي طرح ڇڪي محسوس ٿيندي آهي، پر پوءِ خود به خود ختم ٿي ويندي آهي.

اثرات:-

(۱) ۽ انين محسوس ٿيندو آهي ته سينو هلڪو ٿي پيو آهي.

(۲) دنياوي ڪمن جي طرف راغيبيت گهٽ ٿي گناه جو احساس ٿيو پر گناه ۽ ثواب جو فرق جو پتو ڪو نه پئي پيو.

(۳) ايشور کي پائڻ جي تمنا ڪجهه وڌي، تنهن ڪري ان مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ تمنا ٿي سائين شاه صاحب ڪان شروع ڪان وٺي تعليم وٺان.

(۴) سائين شاه صاحب ۾ يقين ٿيو اهوئي منهنجي صحيح رهنمائي ڪري سگهي ٿو. اهوئي منهنجي تعليم جو وسيلو بڻيو.

(۵) اهو ارادو اندر ۾ ڪيم ته سائين شاه صاحب جو هر چوڻ، حڪم ڪري ميجيندس ۽ ان تي ڪوشش ڪري عمل ڪندس.

سبق ٻيون ڏيان (تصور) ۽ ان جا اثرات هندو ٿيوري مطابق

ڪبير ڀڳت جي دوها مطابق عمل ڪرڻ:-

آنکھ، کان، مونھ بند کراو، انهد شبد کو صاف سناو دونون تل ايک تار ملاو تاديکهو جب گلزاراهي کر نينن ديدار ۾ پيارا، ساري سطح هردي کي اندر پوچ گرو سي اس ڪان منتر، بناگرو يہ گيان نہ آئي کهنن سنن سي نہ پائي، تر ڪٿي محل ۾ وديا سارا کهن کهن کري بجي نفارا، لاکہ برن سورج اجالا چتر ڪنول ارنکارهي.

اندها دهنده اندهيارا ري سادهو
اندها دهنده اندهيارا.
گهٽ کي بهيتر هيرا موتي، گهٽ ميز پر گهن هارا.

گهٽ کي بهيتر سات سمندر، گهٽ ۾ نديا نالا

ڪهت ڪبير ستو ڀائيساتو، ڪهٽ ميز خسم تمهارا

نہ مندر نہ مسجد جائيٽي ري، گهر بيٺهي درشن پائيٽي
جو مورکہ حسنہ سي نہ بولي، ناحق ڀرمہ ڪنوائيي ري.

عمل جو طريقو:- پلٿي ماري، هٿ گوڏن تي رکجن اکيون کن، ۽ منهن بند ڪجن گوڏن کي سڌو ويهاري سامهون ڌيان ڪر، مگر ڪنهن بہ ڏنل شي، ماڻهو يا تصوير جو ڌيان نہ هجي.

خيالات:- خيالات ٻي طرف منتشر ٿيندا، مگر ڪوشش ڪري هڪ جڳهہ تي روڪي ويهارجن. اها مشق جاري رهي، اهو وقت ايندو جو خيالات هڪ جڳهہ تي ايندا ۽ خيالاتن کي پنهنجي مرضي مطابق هڪ مرڪز (جڳهہ) تي ويهاري سگهبا.

مٿين عمل سان گڏهيئين ڳالهين جو بہ خيال رکجي.

(١) سچ هميشہ ڳالهائجي. (٢) شڌاهار ۽ شڌ وهنوار ڪجي. (٣) ماني پوري کائجي جيڪا سمهڻ کان اڳ ۾ هضمہ ٿي سگهي. گهرج کان گهٽ ماني کائجي. ٻي حالت ۾ سستي ٿيندي. (۴) ننڊ پوري ڪجي گهٽ ۾ گهٽ ٦ ڪلاڪ ۽ وڌ ۾ وڌ ٨ ڪلاڪ، ٻي حالت ۾ لڳاتار عمل نہ ڪري سگهندو، ڏينهن ڪمہ ڪرڻ وقت ننڊ ستائيندي. (٥) عمل ڪرڻ وقت ايڪانت جي جڳهہ هئڻ ضروري آهي. (٦) هن عمل ۾ نيم ضروري هئڻ گهرجي. (٧) ايشور کي پرارٿنا ڪندو رهي انهي لاءِ تہ قبوليت ۽ اڳتي وڌڻ لاءِ راهہ هموار ٿئي. آءٌ هيئين دعا ڪندو هوس اي ايشور تون منهنجو سوامي آهين ۽ آءِ تنهنجو داس آهيان، مون تي پنهنجو رحمہ ۽ ديا ڪر. منهنجي اوگڻن کي نہ ڏس. آءٌ تنهنجي مايا ۾ گهيريل آهيان. توهان جي ديا ۽ حڪمہ کان سواءِ ڪجهہ نٿو ڪري سگهان اي برهمہ منهنجي واهر ڪر پنهنجي رحمہ جو هٿ

رک ۽ من ڀوساگر مان تار آءٌ پنهنجا وسائل توهان جي حوالي ڪريان ٿو، توهان قبول ڪريو.

ڌيان ڪرڻ سان، حاصلات ۽ اثرات

ڌيان ڪرڻ سان اٽڪل ٻن مهينن کان پوءِ، هيٺين ريت ڌيان ۾ آيو.

(١) دونهي جا بادل جنهن جو رنگ بتدريج ڳاڙهو، نيرو، آسماني، پيلو، نارنگي، سانو، ڪارو ۽ اڇو، گول دائري جي شڪل ۾ ڌيان ۾ نظر آيا اهي اکين مان نڪرن ٿا يا ٻاهران اچن ٿا. اهو انهد شبد آهي.

(٢) ڌيان ۾ تنهن کان پوءِ نيري، آسماني، پيلي، هلڪو سانو، ڳاڙهي رنگ جا بادل ڦهلجن ٿا. ساڄي کابي ۽ سامهون اکين کان وٿي ڪافي مفاصلي تي هجن ٿا.

حقيقت ۾ مٿين روشني جا تلاءِ هردي اند موجود آهن، ٻين پرهيزن سان گڏ، ڌيان ڪرڻ سان هي تلاءُ پرجي اٿلجن ٿا. ٿجن سان ٻاهر اندرين اکين سان نظر اچن ٿا. اندريون اکيون، تڏهن کلي ٿيون، جڏهن ٻاهريون اکيون، ڪن ۽ منهن ٻاهرين دنيا کان الڳ ٿين ٿيون يعني واسطو غير منقطع ٿئي ٿو، تہ اندريان عجائبات نظر اچن ٿا.

اثرات

اصولن تي عمل ڪرڻ لاءِ ارادي ۾ يقيني ۽ پختگي آني ۽ مستحڪم رهڻ جو جذبو جاڳيو.

(٢) مون محسوس ڪيو پئي تہ منهنجو من ايشور جي مايا ۾ (دنياوي خالق جي خلقيل شين ڏانهن گهڻو راغب آهي) گهيريل

آهي، ۽ ان سان من هٿانئن چاهيان ٿو، ۽ ايشور جي ڌيان ۾ لڳائڻ چاهيان ٿو. فڪر مند رهان ٿو تہ ڪهڙي طرح ايشور طرف من کي راغب ڪريان. مون محدود حيلا وسيلا هلايا، پر بيڪار. پوءِ سڀ کان وڏي طاقت سرو شڪتيوان ڏانهن راغب ٿين لاءِ آخري وسيلو جيڪو پرارٿنا (دعا) آهي. ان جي وسيلي ايشور ڏانهن مخاطب ٿيس پرارٿنا مقبول ٿين جو آسرو ٿوي آهي.

(٣) من جا خيال ڪافي قدر گهٽ بغير مرضي جي منتشر ٿين لڳا.

(۴) دنياوي پريشاني گهٽ ٿني ٿي ۽ ڪنهن بہ ڳالهہ جو ڪنڪو گهٽ ٿني ٿو.

(٥) محسوس ٿيو ۽ تجربي طور عمل ڪيو ويو. معلوم ٿيو تہ سچ ڳالهائڻ سان حالانڪ مالي نقصان ٿني ٿو، مگر ٻي طرف سڪون نصيب ٿني ٿو اهو ماڻهن ڪيترا بہ پيسا خرچ ڪرڻ سان بہ حاصل نٿو ڪري سگهي. يعني ڪنهن بہ قيمت سان نٿو ملي.

انهوني هوني نهين، هوني سوهوني.

(٦) الله تعالي، جنهن شي جو حڪم ڪيو هوندو انسان ان کي ڪجہ نٿو ڪري سگهي.

(٧) هڪ ڏينهن شام جو ڪٽ تي سنڌو سمهيو پيو هوس تہ هڪ اکرن جي شڪل ڏسڻ ۾ آئي. ساڙهي کهري پيني. مگر ان کي اکر چتائي ڏٺويني ويو تہ اها سڌي مٽي وڃي رهي هني ايترو مٽي جو ڏسڻ ۾ ڪانہ پئي آئي وري ان تان نظر ڊري پئي ٿي تہ ساڳي حالت هني.

شڪل:-

(٨) بروز آرتوار ١ رمضان مورخہ ١٩٨١-٧-٥

آءٌ آفيس مان آيس پئي، جڏهن شهباز بلڊنگ بلاڪ (بي) پرسان لنگهيس پئي تہ ڪجهہ اکر نظر آيا، چتائي ڏسڻ سان پوري طرح سمجهہ ۾ نہ پئي آيا اکر حرڪت ۾ هئا چتائي ڏسڻ سان مٿي آسمان طرف پئي ويا ۽ مٿي وڃي ڪجهہ وڏو پئي ٿيو ۽ وري گهٽ نظر پئي ڪيم تہ هيٺ (نظرا)، اکين جي اڳيان بي آيو بس ۾ چڙهيس جا راڻي باغ ڪان ڪوٺڙي وڃي رهي هني بس ڪوٺڙي اسٽينڊ جي ويجهو پهتي تہ اتي دريءَ مان چٽيءَ طرح هيٺيان اکر نظر آيا محمد منهنجي دل ۾ محسوس ٿيو تہ حضرت محمد صلي الله عليہ وسلم الله جو پيغمبر آهي. انهي الله جا پيغام صحيح آندا آهن، مگر ان جي ثابتي (شاهدي) ڪهڙي طرح حاصل ڪجي جو منهنجي دل بہ پوري طرح مطمئن ٿني ۽ ٻين کي بہ ثابتي ڏيني سگهان.

مون جيڪي ڏٺو ۽ محسوس ڪيو سو تحرير ڪيم، پر مون کي خبر نہ پيني ۽ دل ۾ منجهيل هنس تہ تصور ۾ آيل جو مطلب ۽ فائدو ڇا آهي. سو منهنجي رهبر سائين عبدصحفيظ شاه صاحب جن ٻڌايو تہ اهو لطائف ستہ آهي، جنهن جي ٿيوري هيئين ريت آهي ۽ ان جو پريڪٽيڪل پنهجي رهبر جي رهنمائي ۽ هدايتن مطابق ڪري چڪو آهيان.

لطائف ستہ جي ٿيوري

حقيقت لطائف ستہ:- هن جي حاصلات سان يڪسوني ميسر ٿني ٿي، جنهن جي اثر ڪري ذڪر سڪون واطمينان سان ڪري سگهجي ٿو. ڪنهن ماڻهو (سالڪ) جي طبيعت وسوسن ۽ خطرن سان گهيريل هوندي آهي. هو يڪسوئي، اطمينان ۽ وسوسن ڪان جان ڇڏائڻ جو ڪهر جائو هوندو آهي. انهي لاءِ ڪامل رهبر ان کي ذڪر لطائف ستہ جي مشق ڪرائيندو آهي.

انهي لاءِ ته ڪيس سڪون واطمينان حاصل ٿئي طبعيت مان انتشار وسوسا، گندا خيالات ختم ٿي وڃن. جيئن سالڪ مقصود حقيقي طرف توجه ۽ ان جو تصور ڪري سگهي، انهي تصور کي ذڪر، يا ڌيان، وغيره سان تعبير ڪيو وڃي ٿو.

جسم ۾ وصفون پيدا ٿين ٿيون يا ايرن ٿيون، جنهن ڪري لطائف سته جي جڳهين ۾ تجلي يا نور پيدا ٿئي ٿو، جو رنگن جي صورت ۾ ظاهر ٿين ٿيون.

خلاصه وتفصيل :- لطائف سته تعداد ۾ ڇهه آهن. جن جا نالا هي آهن (١) لطيفه نفس. (٢) لطيفه قلب. (٣) لطيفو روح (۴) لطيفو سر (۵) لطيفه خفي. (٦) لطيفه اخفي.

نوٽ:- لطائف ڇهه آهن. انهي کان سواءِ قالبيه کي ملائي ست لطائف آهن.

موجود هنن جي جڳهه :- لطيفه نفس جي جڳهه دن جي هيٺان آهي. لطيفه قلب جي جڳهه قلب صنوبري آهي جو کابي پستان کان ٻه اکر هيٺ آهي. لطيفه سر جي جڳهه ڳاڏي هيٺيان، سني جي وچ تي آهي. لطيفه خفي جي جڳهه ٻنهي ڀرن جي وچ تي آهي. لطيفه اخفي جي جڳهه ام الدماغ آهي. دماغ ۾ هڪ نقتو آهي جو چوٽيءَ جي جڳهه وٽ آهي.

لطائف سته جارنگ:- لطيفه نفس جو رنگ زرد آهي. لطيفه قلب جو رنگ سرخ آهي. لطيفه روح جو رنگ اڇو آهي. لطيفه سر جو رنگ سائو آهي. لطيفه خفي جو رنگ نيلگون آهي. لطيفه اخفي جو رنگ ڪارو آهي.

لطائف سته جا ڪم:- نفس جو ڪم غفلت ۽ شهوت آهي. نفس جي اصلاح مجاهدي ۽ اطاعت فرمانبرداري سان ٿئي ٿي. يعني رياضت، تقوا سان شهوت ۽ غضلت ۾ گهٽتائي ٿئي ٿي. هن ڪمي جو نالو سڪون آهي.

بقايا لطائف جو ڪم سڀ ڳنڍيل آهن. هنن جو ڪم مقصود حقيقي جي طرف توجه ۽ ان جو تصور آهي. انهي تصور

کي ذڪر، فڪر، شغل ۽ ڌيان وغيره چئجي ٿو.

لطيفه قلب جو ڪم ذڪر آهي. لطيف روح جو فعل حضوري آهي. لطيفه سر جو فعل مڪاشفه (ڪوئي شي يا ڳالهه اڳواٽ معلوم ٿين). لطيفه خفي جو فعل سهود مشاهد ۽ فنا آهي لطيفه اخفي جو فعل معائنه ۽ فنا الفناءَ آهي. حاصل ڪرڻ جا طريقا :-

سته جا ڪم ۽ درجات تصور جي حاصل ڪرڻ لاءِ مرشد صاحب (رهبر صاحب) جي تعليم مختلف طريقن سان ٿئي ٿي، هر سالڪ کي فڪر، ذڪر، شغل جي مختلف طريقن سان حاصل ڪرايو وڃي ٿو. مطلب ته رهبر صاحب جي دعا ڪوشش ۽ سالڪ جي شوق، محنت، فرمانبرداريءَ ۽ الله تعالي جي فضل وڪرم سان حاصلات ٿئي ٿي.

٢-٨-١٩٨١ جو سائين جن کي هدايه ته "پيشاني(نرڙ) جي وچ تي گول دائري ۾ ڪاشي ڦري رهي آهي اها پيشاني کان وٺي چوٽيءَ تاءِ اچي وڃي سگهي ٿي. سائين شاه صاحب جن فرمايو ته جيڪا گول نرڙ تي ڦري رهي آهي، سائيڪ آهي ۽ هاڻي تصور ڪر ته تون يعني آءٌ خلا ۾ آهيان پاڻ کي خلا ۾ سمجهه صرف آسمان نظر اچي.

ڌيان ۾ پاڻ کي خلا ۾

ڌيان (تصور) ۾ آسمان طرف خلا ۾ وڃڻ سان آسمان ۾ تقرين منهنجي شڪل جو ماٿهو اڏري رهيو آهي. تصور ۾ هڪ سلوپ چاڙهي وانگر آهي مگر سيڙهيون ڪون آهن. اهو ماٿهو سلوپ تي سڌو ٿي ڪري پيو آهي. ڪوشش ڪني ويني اٿڻ جي مگر اٿي نه سگهيو. وڏيڪ ڪوشش ڪني ويني ته گهسيٽجي وري بيهي رهيو يعني حرڪت بند، مٿي نه چاڙهي سگهڻ ڪري،

اهو پاسو ڇڏي. سلوپ جي ٻي پاسي ويس، ته ٻه مٿي چڙهي نه سگهيس. پوءِ وري ٻه هلڪو ماٺهو وانگر ظاهر ٿيو. ماٺهو سنهڙي ڪاري رنگ جو آهي، پر وري ٻه سلوپ طرف کهلجو اچي، آخر ڪار ڪافي مٿي چڙهڻ کان پوءِ سلوپ ڪرو ڪاڏو ماٺهو ڪرو واري سلوپ جي مٿان چڙهي ونئو ۽ ڪرو تي ڊوڙڻ لڳو. اتي نارنگي رنگ جو دونهون هو پري کان دونهي وانگر مگر ويجهو ٿيڻ سان سلوپ ڏسڻ ۾ آيو. سلوپ جي ڪابي پاسي هيٺ نهارڻ سان هلڪو ميرانجهڙو اڇو رنگ ڦهليل هو ۽ سڄي پاسي آسمان، رنگ آسماني سلوپ سان ڪڏلڳل هو. مون ڪوشش ڪني ته سلوپ جي آسمان طرف وڃان. ان پاسي وڃڻ جي ڪوشش ڪيم، مگر اهو ماٺهو هلڻ سان ٿوري ڪڏپنجي ويني، تنهن ڪري بيهي رهيو. سنهڙي ڪاري رنگ وارو ماٺهو، جنهنجي شڪل نظر ڪانه ٿي پيو. آسمان جي مخالف ڪرڻ لڳو. آخر اتي سلوپ تي ڪري پيو. جي سلوپ ٿورو ڏاڪي وانگر ٿي پيو. ان تي هڪ وڻ جو قسم ڏسڻ ۾ آيو، جنهن جو رنگ هلڪو ڳاڙهو هو. اهو غائب ٿيو ته سلوپ جي ڏاڪي جي مٿان (١) تصور ۾ آيو. پٺي اگهاڙو ماٺهو پٺيرو بيٺل هو ۽ ڪوڏن کان مٿي ڪپڙو پيل هو.

سلوپ هيٺ اچڻ لڳو، سڌو ٿيو، اسٽيل وانگر آهي، هيٺ اچڻ کان پوءِ اهو ماٺهو پٺي اگهاڙو هڪ ٻيڙي ۾ آهي ۽ هلائي پيو ٻيڙيءَ ۾ ڪاشي پيل آهي. جنهن جو رنگ ناسي سائو ٻه آهي. اها پل سڌي ديوار وانگر ٿي بيٺي پر ديوار سڄي اسٽيل جي پڙدن جي آهي آءٌ ديوارن تي مٿي وڃڻ جي ڪوشش ڪري رهيو آهيان نيٺ مٿي چڙهندو ويس تصور ۾ نظر آيو ته ديوارن جي مٿان هڪ پل وانگر آهي پل تا ڏٺم ته هڪ ميدان آهي اڪتي ميدان ۾ ويس ميدان بنجر زمين جو هو.

بنجر زمين وارو ميدان ڦهلندو وڌو ٿيندو ويو. مون کي سائين شاه صاحب جنجا ارشاد ياد آيا. مون انهيءَ ميدان ۾ وڻ

لڳايا تنهن کان پوءِ گلاب ۽ چنبيلي جا ٻوٽا لڳايم ۽ اتان مٿي آسمان جي طرف ويس آسمان جو رنگ عجيب هو جو آءٌ شناخت ڪري نه سگهيس. پوءِ ان جو رنگ واڱڻائي ٿي ويو. محسوس ٿيو ته سج وانگر هلڪو نقش آهي ٻئي ڏينهن وري آسمان جو هلڪو تصور ڪان سواءِ نظر نه آيو آسمان جو رنگ ڪارو هو ۽ تنگ هو. ان جي مٿان ڪا سڙيل شي نظر آئي.

(٢) ڌيان ۾ آيو ته هڪ گنبند آهي، تنهن کان پوءِ هڪ مقبرو آهي، جنهن جو رنگ هلڪو سائو (طوطائي) آهي. اتان نظر هلندي ٿي هڪ رستو نظر آيو، جنهن جي ٻنهي طرفن ريليا آهن. اڳتي نظر پوڻ سان وڻبيٺا آهن. ٿورو پريان هڪ جڳهه ڏکهي ٺهيل آهي. آءٌ وڻن وٽ بيٺل آهيان. ٻئي ڏينهن ٻه بيٺيل آهيان.

ڏسڻ ۾ ايو ته جڳهه جي پريان، جتي جڳهه ختم ٿي، اتي هڪ حوض پڪو ٺهيل آهي، حوض کان مٿي، نلڪي کي کوليو، ان مان پاڻي نڪتو ۽ وهندو رهيو.

آءٌ بيٺو آهيان پريان ڏٺم ته صوسيع ڪارو پٿريلو ميدان آهي، ۽ ڏسي رهيو آهيان وسيع پٿريلو ميدان آهستي آهستي ننڍو ٿي رهيو آهي. پريان ڏٺم ته ڪارو جبل آهي پر کهٽ هوچائي ۽ پرڪٽو آهي، جبل جي پرسان ڏکهو رستو آهي، جو نظر جي حد کان وڏيڪ آهي ڪاري پرڪٽي جبل کي ڏسي رهيو آهيان پوءِ آءٌ آهستي آهستي سندس نزديڪ وڃي رهيو آهيان. آخر ان جي مٿان چڙهي بيٺو آهيان نيري آسمان رنگ جي روشني ڦهلجي رهي آهي جتي آءٌ بيٺو آهيان اتي ٻه ڦهلجي پيني، جڏهن منهنجي مٿان آئي ته آءٌ هيٺ ڪري پيس نيري روشني منهنجي مٿان ڦهلجي ويني آهي. ٻه ٽي ڏينهن انهي روشني هيٺ هيس.

تصور ۾ ڏٺم ته پاڻيءَ جو دٻو آي، پر وري اهو غائب ٿي ويو ڪاري رنگ جيمسٽي واري زمين آهي، پاڻي سمجهڻ ۾ اچي

CamScanner

پيو. ڇوليون ڏسڻ ۾ آيون اچاڻ نظر اچي ٿي واري آهي يا پاڻي واري ڏسڻ ۾ آئي ۽ پريان ڪجين جا وڻ نظر آيا، تنهن ڪان پوءِ وڻن جا ڪارا ٽڙ نظر ۾ آيا.

خلا ۾ تصور :-

آسمان جو رنگ ڪارو آهي، مگر بعد ۾ آسمان روشن ٿي ويو. ان جون شعائون هيٺ ڪرڻ لڳيون آهن. جتي ميدان آهي. هڪ ديوار نظر آئي، جا تمام ڊگهي آهي. آن جي ڇيڙي جو پٿر ڪونڪر آهي. ديوار تي چڙهي ڏٺم ته ٻي پاسي اونده آهي ۽ ڏسڻ ۾ ڪو ن ٿو اچي.

ٻني ڏينهن ديوار جي هڪڙي پاسي روشني قائم آهي، پر ديوار جي پاسي ايتري هلڪي روشني آهي، جو پتو پوي ٿو ته ڪافي مفاصلي ۾ قبرستاني آهي ان جي ڇيڙي جو پتو ڪو نه ٿو پوي. ڪجھ ڏينهن ساڳي حالت ڏسندو رهيس

انهي ڪي ڇڏي مٿي خلا ۾ ويس، مگر آسمان جو رنگ ڪارو آهي. هيٺيان تارن جا ويڙها هڪ ٻني تي چڙهندا وڃن ٿا. انهن ويڙهن جي مٿان آءٌ وينو آهيان، آخر منهنجو مٿو وڃي لڳو آهي. هڪ ننگو ماڻهو ويڙهن ڪي داهڻ جي ڪوشش ڪري رهيو آهي، مگر پاڻ انهن ويڙهن ۾ ٽنگيو پيو آهي. جتي ديوار هني اتي چبوترو يعني ٢ ديوارن تصور ۾ آيون. اندر مٿان روشني پوي پيني ٿي.

ڌرم جي تعليم

محدود، عقل وفهم، علم جيڪو مون ڪي منهنجي خالق عطا ڪيو آهي. ان جي مطابق ڌرم جي صحيح اصولن، قانونن جي تلاش ڪني اٿم ۽ هيٺين ريت بيان ڪريان ٿو.

معلوم ٿيو آهي ته اما هر هڪ انسان جي گهر ج وضرورت آهي ته هو ڪوشش ڪري، ڪن اصولن وقانون تي ڪاربند رهي، انهي لاءِ ته هو انهن تي عمل ڪري پنهنجي زندگي ٻنهي جهانن ۾ خوشحال ۽ آرام، سڪون سان گذاري سگهي. اهي اصول چاهي هن جي پنهنجي دماغي ڪاوش جو نتيجو هجن يا ڪنهن پارٽيءَ سان تعلق رکندا هجن يا ڪنهن مذهب وڌرم سان وابست هجن.

هر هڪ انسان جون اهي سموريون گهر جون ڪير پوريون ڪري سگهي ٿو، جنهنجي اصولن تي هلڻ (عمل ڪرڻ) سان هو هلندڙ ۽ ايندڙ زندگي پر سڪون، خوشحال وآرام ده گذاري سگهي (بنير ڪنهن ڪٽڪي، خوف، خطري، غم وفڪر جي گذارڻ)

انهن اصولن جي صحيح هئڻ ڪار آمند هئڻ لاءِ صحيح پيمانو هئڻ ضروري آهي، انهي صحيح پيماني جو دارومدار هيٺين اصولن تي رکيم.

(١) اصول ٺاهي ڏيڻ واري ڪان وڌيڪ علم، عقل وارو نه هجي:- ايشور، الله ڪان وڌيڪ علم وعقل وارو ڪوئي ٻه نه آهي، ڇو ته اهو سڀني مڃين ٿا ته هو عقل ڪل آهي، پنهنجي مخلوق (انسان) ڪي محدود عقل ڏنو اٿس، سڀني ڪي سب علم نه هوندا آهن، هو سرو شڪتيوان قادر مطلق آهي، مگر محدود شڪتي، طاقت پنهنجي مخلوق (اشرف المخللوقات) ڪي ڏني اٿس، تنهن ڪري ان جا موڪليل اصول، قانون حڪمت (داناني) ڪان خالي نه آهن. انسان پنهنجا قانون، اصول الله جي عطا ڪيل عقل، علم ۽ طاقت جي مطابق ٺاهي سگهن ٿا، جيڪي ايشور، الله جي قانون ڪان بهتر ۽ صحيح نه هوندا.

(٢) اصول پهچائڻ واري جي سيرت، ڪردار جوڳو هجي، ان جي شاهدي خود، اصول موڪلڻ واري ڏي. ايشور، الله جا

اصول، قانون پهچائيندڙ نبي، پيغمبر، رسول آهن. انهن سڀني جون خاصيتون(اخلاق) سڀاٿ ڪرائين ٿيون ته سندن سيرت، ڪردار سڄي مخلوق کان اعلي ۽ ان جي خالق کي ويجهو وٺندڙ آهي،۽ جو انهن کي ٻي مخلوق کان ويجهو فهم، علم ۽ طاقت عطا ڪئي وئي ٿي. اهي هو به هو پيغام ڏيندڙ آهن، انهي ۾ ڪا به شڪ جي گنجائش م آهي. نه انهن ۾ ڦيرڦار آهي ۽ نه ٿي سگهي ٿي ۽ اهي ڪنهن به اصول، پيغام کي لڪائين نٿا. پر ٻيو ڪير به هوندو ان ۾ مٿين ڏنل صفات (گڻ) نه هوندا ۽ ٻيو الله جو پيغام ڏندڙ نه هوندو. سندن محدود دماغ جي پيدائش هوندي، اهي اگر اصول، قانون پهچائڻ ۽ ڦهلائڻ جو ڪم به ڪن ته به سڀني لاءِ هڪ جهڙا فائديمند نه هوندا.

(٢) اصول وقانون ڪنهن به وقت ڪنهن به زماني ۾ عمل جوڳا، اڻ فرندڙ، ڦير گهير کان بالا، عقل، جنهم ۾ ايندڙ هجن.

(الف) اهو جاچڻ مان معلوم ٿيو ته ايشور، الله جا قانون ڪنهن به وقت، ڪنهن به زماني ۾ عمل جوڳا آهن. پر سندن مخلوق جا ٺاهيل قانون ،وقت ۽ زماني سان گڏ ڦرندا رهن ٿا، اهو وقت به اچي ٿو، جو عمل ڪرڻ جي قابل نٿا رهن.

(ب) الله تعالي جي اصولن ۾ ٿوري ڦير گهير يا بدلائڻ جي حالت ۾ ان جو مفهوم معني ۾ فرق اچيو وڃي، پر انسان جا ٺاهيل قانون هر وقت ڦير هڪير يا بدلائڻ جي حالت ۾ ان جو مفهوم معني ۾ فرق اچيو وڃي، پر انسان جا ٺاهي قانون هر وقت ڦير گهير ۽ ردبدل جا محتاج رهن ٿا.

(ت) الله تعالي جي اصولن ۾ ڪڏهن به بدلائڻ ۽ ڦير گهير ڪرڻ جي ضرورت نٿي محسوس ٿئي بشرطيڪ اصلي حالت ۾ موجود هجن، پر انسانن جي ٺاهيل اصولن ۾ بدلائڻ ۽ ڦير گهير جي ضرورت محسوس ٿيندي رهندي آهي ڇو جو انسان کي اهو علم نه هوندو آهي ته آئندو حالات ڇا ٿيڻ وارا آهن.

(ٿ) ايشور، الله جا اصول سڀني انسانن لاءِ هڪ جهڙا فائديمند ٿين ٿا. چاهي هو ڪنهن به قوم، قبيلي ذات سان تعلق رکن، اهي انهي حالت ۾ فائديمند ٿي سگهن ٿا. بشطيق اصول موڪلڻ واري ۽ پهچائڻ واري کي مڃجي ۽ تصديق ڪجي.

(ٽ) ايشور، الله تعالي جا اصول وقانون سڀني انسانن لاڳو آهن ۽ هو مڃڻ لاءِ مجبور آهي، اهي مڃن يا نه مڃين، سندن عملن مطابق جزا ۽ سزا انهن سان لاڳو آهي ته اهي ڪنهنجا اهڙا اصول آهن جو مٿيون خاصيتون پوريون ٿي سگهن ٿيون. اهي ايشور ، الله تعالي جاني اصول ٿي سگهن ٿا، جياهي سڀني صفتون پوريون ڪري سگهن ٿا، انهن ۾ ڪنهن قسم جي گهٽتائي نه هوندي آهي، بشرطيڪ اصلي حالت ۾ موجود هجن، ڇو جو الله تعالي ساري مخلوق کي پيدا ڪيو آهي. هو سڀني کان وڌيڪ عقل، علم ۽ طاقت جو مالڪ آهي. ان کي گذريل، هلندڙ ۽ آئنده زندگي، حالات جي سڀ خبر آهي. الله تعالي کان بهتر ۽ صحيح اصول ڪو به ڏيئي نه سگهي ٿو.

منهنجو هندو ڌرم (سناتن) سان تعلق هو، ان جي ڪري آءُ وڌيڪ سمجهي سگهان ٿو ۽ سمجهائي سگهان ٿو. سناتن ڌرم جيڪي قانون واصول ڏنا آهن، ان جي چڱي طرح معلوم ڪرڻ سان محسوس ٿيو ته آئنده انهن اصولن تي عمل ڪرڻ سان نه ڪو دنيا ۾ ئي خوشحال وسڪون جي زندگي بسر ڪري سگهي ٿو ۽ نه ئي زندگي (موت کان بعد) ڪوئي فائدو پهچي سگهي ٿو. بهر حال تنهن هوندي به مون ڪوشش ڪري سناتن ڌرم (هندو ڌرم) ۽ دين اسلام جي اصولن کي جيڪي ملياتن کي پڙهڻ ۽ سمجهڻ کان پوءِ ان تي عمل ڪرڻ سان هيٺين ريت ٻنهي کي بحث هيٺ آندو اٿم.

«سناتن ڌرم جي اصولن تي بحث» ايشور اهم

CamScanner

ڌرمي ڪتاب جن ۾ اوتارن، ڀڳتن جي حياتي جو وستار لکيل آهي. انهن ايشور جي هڪ هئڻ جو ٻڌايو آهي، ٻي سڀ ان جي مايا آهي، يعني سندن خلقيل شيون آهن (انسان ۽ ٻي مخلوق، جانور، پکي، جيت، ٻوٽا، جيوڙا، وڻ، معدنيات جهڙوڪ جيل، ڌاتو وغيره) انهن ايشور جوڻي بيان ڪيو آهي ۽ ان جا گڻ ڳايا آهن، ان هڪ جي سمرڻ ڪيو آهي انهن اهو چيو ني نہ آهي تہ سندن (ايشور) جي خلقيل شي جي پوڄا ڪريو، يا سندن خلقيل پيدا ڪيل شين مان ڪاهيل شي جي پوڄا ۽ سمرڻ ڪريو. آءُ مٿيون ڳالهيون مدنظر رکندي، هننتيجي تي پهتيو آهيان تہ ايشور اهو آهي، ۽ هڪ آهي جو هڪ آهي ۽ ان جي برابر ڪوئي بہ نہ آهي. ان کان سواءِ پوڄا جي لائق ڪوئي بہ نہ آهي. سندس پيدا ڪيل شي، جيڪي ڪائنات ۾ نظر اچي ٿي، ان جي پوڄا ڪرڻ، انسان کي نٿي جڳائي، يا سندس پيدا ڪيل شين (مايا) مان ڪا پنهنجي خيال مطابق ڪاهي ان جي پوڄا ڪرڻ يا ان سان ڪا اميد ڪريون، سا بہ عقل نٿو تسليم ڪري. ايشور اهو آهي، جو ڄهڻ مرڻ جي چڪر کان آزاد آهي. هو هميشہ کان وٽي هو، آهي ۽ رهندو. هو پنهنجو پاڻ پرڪاشوان آهي. سڀ گنتيون ان سان تعلق رکن ٿيون. اهڙي ايشور جا موڪليل اصول وقانون صحيح ٿي سگهن ٿا.

باقي اوتارن کي ڀڳوان، ايشور جو درجو ڏنو ويو آهي سو صحيح نہ آهي ۽ نہ چئي سگهجي ٿو. آريہ سماج جو ويدن جي اصولن تي هلندڙ آهن، انهن جو بہ اهو چوڻ آهي تہ اوتار ڀڳوان نہ آهن. جيسين الله جو موڪليل پيغام دنيا ۾ حيات آهي، اهو پيغام ٻين کي موڪليندو ۽ ڏيندو رهي ٿو. ان جي وڃڻ کان پوءِ، اوتار، ولي، درويش انهن ساڳي پيغمبر جا ٻڌايل اصول وقانون کي پاڻ بہ عمل ڪن ٿا ۽ ٻين انسان ذات کي بہ عمل

ڪرائڻ جي ڪوشش ڪندا رهن ٿا (ڪتابن جي ذريعي ۽ زباني ٻڌائيندا رهن ٿا)

انهن اوتارن، ولين، درويشن کي ڪابہ وحي الله جي طرفان ڪانہ ايندي آهي، جو اهي ڪتابي صورت ۾ آندا وڃن. اگر اوتار، ولي يا درويش پنهنجي دماغي ڪاوش سان ڪوئي بہ اصول وقانون زباني ٻڌائيندا، جو الله جي قانون جي مخالف هجن ۽ انهن اصولن، قانون کي ڪتابي صورت وٺائيندا تہ اهي اصول نہ مڃڻ گهرجن ۽ نکو انهن تي عمل ڪرڻ گهرجي.

اوتار يا ولي پنهنجي پيغمبر جي اصولن کي وقت جي ٻولي ۾ کولي سمجهائي (انهام وتفهيم) ڪري سگهن ٿا، بشرطيڪ انهن اصولن وقانونن جي معني ۽ اصلي مقصد ومطلب ڦرڻ نہ گهرجي، جنين هجي تنهن موجب سمجهائي ڏيڻ گهرجي. پيغمبر (ايشور الله جو نياپو آڻيندڙ قاصد) پيغمبر، الله جا قاصد آهن. هو الله جي طرف کان مليل اصول، قانون، اشرف المخلوقات کي بغير ڪنهن ڦير گهير جي پهچائيندا آهن. ٻين سڀني قومن وقبيلن ۾ پيغمبر آيا آهن، پر سناتن ڌرم (هندو ڌرم) ۾ اوتار آيا آهن، پيغمبر هئڻ جون جيڪي صفتون هيٺين ريت ڏنيون ويون آهن سي اوتارن جون ڪونہ بيان ڪيون ويون آهن.

(١) نبي وپيغمبر جو لقب الله تعالي جي طرفان عطا ڪيو وڃي ٿو. (٢) نبي، پيغمبر امي (اڻ پڙهيل) هجي ٿو. (٣) حضرت جبريل عليہ وسلام، الله جو خاص فرشتو الله جا اصول وقانون پيغمبر وٽ پهچائي ٿو، يا نبي وپيغمبر کي روح جي ذريعي پيغام پهچائي ٿو. انهي ٻنهي حالتن کي وحي چئجي ٿو، مطلب تہ وحي رستي پيغام اچن ٿا، جن کي اصول وقانون چون ٿا. (٤) اهي وحيون گڏجي هڪ ڪتاب جي صورت وٺن ٿيون. پوءِ ان جو نالو الله تعالي پاڻ رکي ٿو. (٥) اهو ڪتاب الله جي بدن لاءِ هدايت جو ذريعو ٿئي ٿو.

اهو معلوم ٿيو تہ الله جو نبي وپيغمبر اهو آهي جنهن ۾ مٿيون صفتون هڻ گهرجن. اهڙي صفت رکندڙ پيغمبر جي معرفت الله جا اصول وقانون موڪليا ويا آهن. اهو پيغمبر جو عين فرض آهي تہ الله جا پهتل اصول وقانون اشرفالمخلوقات تائ پهچائڻ ۾ انهن تي عمل ڪرائڻ ۽ پاڻ بہ ان موجب عمل ڪري ڏيکارڻ. سندن پيروڪار بہ سندن پيغمبر جي هدايل ۽ عمل ڪيل اصولن تي پاڻ بہ عمل ڪن ٿا ۽ ٻين کي بہ عمل ڪرائڻ جي ڪوشش ڪن ٿا. بحر حال هڪ لک چوويہ هزار بني وپيغمبر مقرر ڪيا ويا، جن الله جي حڪم موجب الله جا اصول، پيغام انسانن تائين پهچايا ۽ پوءِ انهن جي پيرو ڪاين اهو ساڳيو نياپو ٻين نہ آشنا انسانن کي پهچايو، پر جن نفس جي خواهش مطابق ڪرم (عمل) ڪيا ۽ الله جي رضا ۽ خوشنوديءَ جو خيال ڪو نہ ڪيو تہ پوءِ هيٺين ريت نتيجو نڪتو.

جيڪي ٻهرين ڪتاب وصحيفہ اڳئين پيغمبرن تي ايشور، الله جي طرفان نازل ٿيا، انهن جي عبادت (وحي) هو بہ هو (ساڳي حالت ۾) انهن ڪتابن ۾ موجود ڪونہ آهي ڇو تہ انهن عبادتن (وحين) کي اصل خارج ڪري ڇڏيو آهي يا تہ پنهنجي مرضي سان پنهنجي عقل سان ۽ پنهنجي دينوي سهوليت خاطر ردبدل ڪيو ويو آهي. نتجن انهن ڪتابن وضحيفن ۾ اصلي، صحيح عبادت نہ رهي آهي تنهن ڪري اڳئين موجود ڪتابن، صحيفن ۾ ردبدل جي سبب عمل جوڳا نہ رهيا آهن. انهن تي عمل ڪري الله جي فرمانبرداري (اطاعت) نٿا ڪري سگهون. قرآن شريف هيئنر واحد ڪتاب آهن جنهن ۾ اها نشاندهي ڪئي ويئي آهي تہ ٻهرين جيترا ڪتاب، صحيفہ پيغمبرن جي ذريعي موڪليا ويا آهن جن ۾ بعد ۾ ردبدل (بدلايو) ڪيئي ويئي آهي، تنهن ڪري انهن کي منسوخ ڪيو ويو آهي، تنهن ڪري انهن اصولن ڪتابن کي مڃڻ گهرجي ، پر عمل نہ ڪرڻ

گهرجي. پر قرآن شريف، جنهن ۾ الله جا موڪليل اصول وقانون موجود آهن، تن تي عمل ڪرڻ گهرجي. قرآن شريف ۾ اڳئين ڪتابن جي صحيح حالت جو اختصار ڏنو ويو آهي . هاڻي انهي منسوخ ٿيل اصولن، قانونن کي نئين سر تلاش ڪرڻ يا ساڳي صحيح حالت ۾ حاصل ڪرڻ محال آهي. انهن وجايل اصولن کي پنهنجي علم يا عقل سان درست ڪرڻ يا نئين سر جوڙي ترتيب ڏيڻ منهنجي خيال ۾ انسان جي وس جي ڳالهہ نہ آهي. ٻي جيڪا نئين خاص ڳالهہ آهي تہ جڏهن اڳئين اصولن وقانونن تي هلڻ جي منع ڪئي ويئي هئي تہ اهي هاڻي انسانن لاءِ فائديمند نہ آهن، هاڻي تہ عقلمند ۽ ڪهر جاڻو انسان، (جنهنجا احساسات جاڳيل هجن) کي ڪهر جي تہ انهي اصول وقانونن جي ڳالا ڪري، جيڪي هيئنر عمل جوڳا هجن ۽ ايشور کي بہ پسند هجن، جن جي عمل پيرا هئڻ سان پڄہ (ثواب) حاصل ڪري سگهجن ڇو جو ثوابن جو اڇورو (جزا) ۽ پاپن جي سزا ڏيڻ وارو ايشور آهي، باقي پنهنجي هٺ وڏائي ۽ پنهنجي دينوي فائدي خطر نہ مڃيندو تہ سندس مرضي آهي نتيجو جو ذميوار پاڻ هوندو. مزيد سمجهڻ لاءِ هيٺين ريت ڏجي ٿو.

دين تہ هڪ آهي. دنيا ۾ جيترا بہ پيغمبر مبعوث (آيا) ٿيا، اهي هڪ ئي دين جي بابت هدايو تہ هڪ الله کي مڃيو، انهن جي هدل اصولن وقانونن تي عمل ڪريو. يعني اهائي توحيد، هيڪڙائي ، اهائي جزا ۽ سزا جو تصور، هن مان معلوم ٿئي ٿو تہ نبين وپيغمبرن عليہ الصلات جي تعليم ۾ ڪوئي بنيادي فرق نہ آهي. حضرت آدم عليہ اسلام کان وٺي حضرت محمد علي الله عليہ وسلم تائ سڀ اسلام جي دعوت وٺي آيا يعني اهائي دعوت (پيغام) انسانن کي ڏنائون . الله جل شانہ جي هن نعمت جي تڪميل (مڪمل ٿيڻ) آخري نبيءَ اللهہ تائ موڪليا ويا آهن. هاڻي سوال ٿو اٿي تہ قيامت کان اڳ ڪهڙو نبي آخري

آهي.؟ ان جي تصديق ڪيئن ٿئي؟ ان جي وضاحت هيٺين ريت ڪجي ٿي.

تڏهن انسان اعتبار ڪري سگهي ٿو جڏهن هن کي يقين جي طاقت عطا ٿيئي ٿي. يقين ڪرائڻ يا ٿيڻ لاءِ مخصوص محسوسات ۽ عضوا مليل آهن. تن جي ذريعي يقين جي صفت (خوبي) حاصل ٿئي ٿي. اسان به علم ، اکيون ۽ تجربي کي عمل هيٺ آڻي، يقين جو ڳڻ حاصل ڪري سگهون.

(١) اهو علم جي ذريعي معلوم ٿيو آهي ته قرآن شريف کان اڳ جيڪي ڪتاب وصحيفه نبيءَ وپيغمبرن اوتارن جي ذريعي الله موڪليا آهن . تن ۾ صاف طرح لکيل آهي ته هڪ آخري نبي وپيغمبر، اوتار، جڳت گرو، ايشور،الله جي طرفان موڪليو ويندو، جنهن کي مڃڻ قوم جو فرض آهي. صرف نه مڃڻ، پر ان جي پيروي ڪرڻ به گهرجي. مطلب ته الله کان پوءِ ان تي ايمان (مڃڻ يا تصديق) آڻڻ گهرجي. ڇاڪاڻ ته اهو آخري پيغمبر هوندو ان کان پوءِ پر لئه (قيامت) ايندي. ان مختصر شريمد ڀاڳوت ۾ لکيل آهي ته آخري اوتار ڪلجگ ۾ ڪلڪي اوتار جي نالي سان ايندو، تنهن کان پوءِ پرلئه اچڻ جو وستار آهي. ڀوشيه پران ۾ آخري اوتار ، جڳت گروءَ جي شبيهه (مهانبا) ۽ سندس عمل (ڪرم) بابت جو زندگي دوران ڪندو لکيل آهي. اهي سڀني مٿيون صفتون ، سيد المرسيلن ، ختم النبين صلي الله علي وسلم سان مشبهت رکن ٿيون.

(٢) ١٤٠٥ هه سال اڳ نبي وپيغمبر آيو آهي. جو آخري نبي آهي. ان جو اسم مبارڪ حضرت احمد محمد صلي الله عليه وسلم خاتم النبي سيدالمرسلين آهي. ان کان پوءِ ڪوئي به پيغمبر نه آهي. ۽ هاڻي به ڪوئي نبي وپيغمبر نه ايندو ۽ هاڻي (پرلئه) قيامت جو ڏينهن ايندو. اهو قران شريف ۾ لکيل موجود آهي.

(٢) ڪنهن شخص جي علمي صلاحيت يا ڪم ڪرڻ جي

صلاحيت بابت ثابتي طور سرٽيفڪيٽ ڏيکاريو وڃي ٿو. ان کي صحيح ۽ سچو تسليم ڪيو وڃي ٿو ۽ سمجهيو وڃي ٿو ته سرٽيفڪيٽ ۾ ڏيکاريل تعليم يا صلاحيت ان ۾ موجود آهي. ساڳي طرح آخري نبي ص (خاتم النبي صلي اللهه عليه وسلم) اللهه ي وحي جي رستي اللهه تعالي جي طرفان حڪم احڪام آيا جو ڪتابي صورت ۾ قران شريف ڇپيو وڃي ٿو ، ان ۾ تصديق ڪئي ڏيني آهي. ته پاڻ سڳورا نبيءِ اللهه آهن اهوئي خاتم النبي آهي، اهو قرآن شريف اللهه تعالي جي طرفان سچو ۽ صحيح سرٽيفڪيٽ آهي، پوءِ ان کي نه مڃڻ لاءِ ڪهڙو سبب آهي. جڏهن ان ۾ لکيل سڀ سچ تي دارو مدار رکي ٿو. علم ۽ ڄاڻ جي ذريعي مٿين ثابت ٿيڻ ۽ سوچ وچار کان پوءِ انهي بابت مزيد سوچڻ جي گنجائش نظر نه آئي ۽ دل تسليم ڪيو ته پاڻ سڳورا علي الله عليه وسلم الله جو نبي وپيغمبر آهي. ۽ خاتم النبي ص به آهي.

عين اليقين :- مٿيون لکيل سڀ علم ۽ ڄاڻ تي آڌار ڪندي حاصل ٿئي ٿو، پر وڌيڪ ثابتي ۽ ڪامل يقين لاءِ اکين رستي به حاصل ڪري سگهجي ٿو، اگر الله جي رضا شامل رهي. رسو اللهه صلي الله عليه وسلم خاتم النبي، سيد المرسلين ۽ حيات النبي کي مڃجي ۽ تصديق ڪجي مطلب ته جن به ايمان آندو آهي. ۽ عمل صالح (شڀ ڪرم) به ڪيا آهن. سندن محبت به رسول الله ص سان آهي، تن کي روحاني طرح به ديدار ٿئي ٿو ۽ ٿيو آهي. ولي الله وارن اکين سان مشاهدو به ڪيو آهي ۽ بار بار مشاهدو اکين سان ڏسڻ ڪيو آهي ۽ ڪندا آهن. هن دورفتن ۾، الله کان فريل (اصولن) انسانن جي دور ۾ ، انسان واچوڙي ۾ ڦاٿل ٿي به جو سهاري جي تلاش ڪري ٿو ۽ ان سرو شڪتيو ان کي آتما جي شانتي لاءِ پڪاري ٿو ته واچوڙي جي ختم ٿيڻ کان پوءِ ڪري پوندو، پوءِ بچي يا نقصان پهچي، واچوڙي جو ان سان واسطو ڪوئي نه آهي، ڇو جو ان کي

پنهنجي طاقت ڪابه نه آهي. مون به ان سرو شڪتيوان جو سهارو ورتو آهي، ان مون کي فهم، عقل ڏنو آهي. ته سڀني خاصيتيون جيڪي مٿي بيان ڪيل آهن، سي الله جي اصولن ۾ آهن، جيڪي هينئر دين اسلام جي نالي سان سڏيا وڃن ٿا. هينئر اهي اصول قران شريف ۾ اصلي حالت ۾ موجود آهن، جنهن کي نبيءِ الله پنهنجي حديث ۾ عمل جو طريقو ٻڌايو آهي، ڇو جو هيستائين جن دين اسلام جو اصولن تي عمل ڪيو اٿم. ان جي نتيجي طور دل کي سڪون آتما کي شانتي ۽ پر سڪون زندگي بسر ٿني رهي آهي. منهنجي رب، الله تعالي جيتري قدر عقل فهم علم، طاقت (شڪتي)عطا ڪني آهي ان مطابق مون کي محسوس ٿيو آهي ۽ دل شدت سان هيٺين ريت تسليم ڪري ٿي ته:-

(١) الله پنهنجي ذات، صفات ۾ هڪ آهي، ان جي برابر، ثاني ڪرني به نه آهي، هو سندس خلقيل مخلوق ۾ ان جي موجودات جو احساس، محسوس ٿني ٿو. سڄي دنيا سندس قدرت وقبضي ۾ آهي، ان لاءِ ڪو به محال نه آهي. ان واحد جي عبادت (پوجا) ذڪر (سمرڻ) ڪرڻ گهرجي ، نه سندس مايا (خلقيل) شين جي ۽ نه انسان چڱي ايجاد ڪيل شين جي، پر خلقيل شين کي سندس اجازت مطابق استعمال ڪرڻ گهرجي ان رب العالمين جا موڪليل اصول، قانون جنهن کي شرعت، فقه چون ٿا، ان کي مڃڻ ۽ ان تي عمل ڪرڻ جي ڪوشش ڪريان ۽ پاڻ کي پابند ڪريان " ڪوشش ڪرڻ انسان جو فرض آهي، توفيق (طاقت) همت ڏيڻ الله جي وس آهي"

(٢) حضرت محمد صلي الله عليه وسلم، الله تعالي جو پيغمبر (پيغام پهچائيندڙ، قاصد) آهي. اهوئي آخري نبي آهي، اهوئي حيات النبي آهي. پاڻ سڳورا صه جي معرفت، اشرف المخلوقات جي عمل ڪرڻ لاءِ اصول وقانون موڪليا ويا، جيڪي

قران شريف ۾ موجود آهن. پاڻ سڳورن عمل ڪرڻ جو طريقو سڀني انسان لاءِ ٻڌايو آهي. جو سندس حديث جي صورت ۾ موجود آهن. ان کي "اسوه حسنه" چون ٿا. جيڪي قران شريف سان پيٺي سگهجن ٿا.

(٣) قرآن شريف ۾ درج ڪيل اصول وقانون وحي جي رستي نبي الله ڏانهن موڪليا ويا آهن. اهي آخري اصول قانون هر انسان جي عمل ڪرڻ لاءِ موڪليا ويا آهن. ان کانپوءِ ڪوني به اصول وقانون الله تعالي جي طرفان نه موڪليا ويا آهن ۽ نه موڪليا ويندا. انهي ڪري هن نبيءَ الله تائين دين کي مڪمل ڪيو ويو آهي، جو ڪجهه قرآن شريف ۾ لکيل آهي سو سچ ۽ صحيح آهي.

دين اسلام سان تعلق رکندڙ ، اگر دين اسلام جي اصولن وقانون جي خلاف عمل ڪن ٿا، انهن سان منهنجو واسطو ڪونه آهي مون ته دين اسلام جا صحيح ۽ سچن اصولن تي عمل ڪريان ٿو ۽ ڪوشش ڪري سمورن اصولن تي عمل انشاالله تعالي ڪندس. الله توفيق ڏيندڙ ۽ ڪرم ڪندڙ آهي. ڪنهن به انسان کي صحيح ياغلط چوڻ يا سندن اصولن تي عمل ڪرڻ کي جنون چوڻ وغيره بهتر نٿو لڳي . صحيح يا غلط جو ثابت ٿيڻ ان تي دارو مدار ٿني ٿو ته ان کي عملي طرح (ڪرم ڪري) ڪجي، هيٺ ڏنل قول کي سمجهڻ ۽ عمل ڪرڻ سان ۽ ڪجه حاصل ڪري سگهجي ٿو. اعلي حضرت رحه چيو آهي ته :- عالم ٿيو (اگر عالم نٿي سگهي) ته ڪنهن جا شاگرد ٿي رهو (اگر شاگرد نٿي سگهو) ته ڪنهن ڄاڻ واري جي صحبت ۾ ويهي ٻڌڻ وارو ٿيو (اگر اهو به نه ٿي سگهو) ته محبت ڪرڻ وارا ٿيو، پر جيڪڏهن پنجين شي نه هجي ته هلاڪ ٿي ويو . قول کان بعد ۾ اهو ٻڌائڻ ضروري سمجهم ته اگر ڪوني سچني ۽ صحيح اصولن ڳولهڻ ۽ ڪرم ڪرڻ چاهي ته هيٺين اصولن تي

عمل ڪرڻ گهرجيس.

(١) بهر حال اهو ٿي سگهجي ٿو ته اڳئين اصولن وقانون سان تعلق رکندڙ قوم، پنهنجي ڪتابن ۾ لکيل اصلي اصولن ۽ قانونن تي صحيح عمل ڪري، مطالب ته من (نفس) کي ابياس ڪرائي، عادي ڪري، ايستائين جو آتما سان لاڳاپو ٿئي. پوءِ ايشور کي صحيح اصولن ۽ قانونن تي عملِ ڪرڻ لاءِ محسوس ڪرائيدو مطلب ته ان کي ٻڌ (سمجهه ۽ فهم) عطا ڪندو، ته سچ ۽ ڪوڙ جي شناخت ڪري سگهندو. اهي انسان جي حجت پوري ٿيندي، ڇو جو خالق انسان جي حجت پوري ڪري ٿو. جيئن هو اڳتي هلي بهانو وعدد نه ڏيني سگهي.

(٢) سچي تمنا سان انسان پنهنجي خالقن (ايشور) کي پرارٿنا ڪري ته مون کي صحيح سچو ڌرم، مذهب جي اصولن وقانن تي هلڻ جي توفيق ڏي (طاقت) سمجهه وفهم ڏي، علم ڏي ته ان تي عمل ڪري تنهنجي رضا مندي حاصل ڪريان. جنهن انسان تي الله تعالي ڪرم ۽ فضل ڪندو، ان کي عقل وفهم، علم عطا ڪندو ۽ طاقت بخشيندس ته هو سچي دين (ڌرم مذهب) تي عمل ڪرڻ شروع ڪندو. ڪوشش ڪرڻ انسان جو فرض آهي توفيق ڏيڻ الله جي وس آهي.

دين اسلام اختيار ڪرڻ جو فيصلو

جڏهن مون دين اسلام جي عبادتن، مجاهدات، رياضت ڪرڻ کان پوءِ ان جي نتيجو (ڦل) آتما جي شانتي جي صورت ۾ نڪتو. اهي منهنجي لاءِ سڪون جو باعث ٿيون. هندو ڌرم جو جيڪي پوجائون (عبادتون) سي به مون ڪيون. ٻنهي جو مقابلو ڪيو ته دين اسلام جون عبادتون هر لحاظ سان شانت (سڪون) جو سبب ٿيون. ظاهر آهي. ته هر ماڻهو سنائي طرف

وڃي ٿو. مان به وڌيس ۽ مون کي خوشي آهي ته جو ڪوئي الله تعالي ۽ رسولالله صلي الله عليه وسلم جي فرمانبرداري، هن جا ٻڌايل طريقن مطابق عمل ڪندو، ان انسان کي دين ۽دنيا ٻنهي ۾ شانت (سڪون) ميسر ٿيندو.

سائين عبدالحفيظ شاه صاحب ايمان جي تعريف هن ريت ڪئي آهي ته اها شي جيڪا اسان کان غائب آهي. ۽ اسان جي ادارڪ ۽ فهم ۾ نه اچي ، اسين ان تي پورو پورو ايمان رکون. (ايمان مجمل يا تصيدق ڪرڻ) ايمان مفصل امون ايمان آندو الله تي، ۽ هن جي فرشتن تي، ان جي ڪتابن تي ان جي رسولن تي قيامت جي ڏينهن تي ۽ سٺي يا خراب تقدير تي جو الله تي جي طرف کان آهي، ۽ زندگي بعد از موت تي"

ترجمو ايمان مجمل :- مان ايمان اندو الله تي جيئن هو پنهنجي نالن ۽ پنهنجي صفتن سان ڪڏ آهي ۽ مون ان جي سڀني حڪمن کي قبول ڪيو، زبان سان اقرار آهي ۽ دل سان يقين آهي . لاالاالله محمد رسول الله صلي الله عليه وسلم ايمان آڻڻ کان پوءِ، ايمان آڻيدڙ جو فرض آهي ته دين اسلام جي سڀني اصولن کي مڃي ۽ ان تي عمل ڪرڻ لاءِ پاڻ تي لازم فرض سمجهي پاڻ کي آماده ڪري جيئن واعدو ڪيوائس يعني دل سان تسليم بليقين ۽ زبان سان اقرار ڪرڻ شروع ڪرڻ گهرجيس. هينين طرح عمل ڪرڻ گهرجيس پر جن ايمان آندو ۽ عمل صالح ڪيا تن لاءِ اڻ کٽ اجر آهي. (قرآن)

عمل صلح :- الله جل جلاله جا اهي حڪم جن تي قرآن شريف ۾ حڪم ڪيو ويو آهي امر اللهي) جو اخري نبي رسول الله ﷺ جي معرفت بندن تاءِ پهتا آهن. انهن حڪمن تي عمل ڪرڻ کان پوءِ ان کي عمل صالح چيو ويندو. جيترو سچي نيت سان عمل ڪبو، اوترو ثواب ۾ اضافو ٿيندو ۽ سڪون ميسر ٿيندو ۽ فرمانبرداري طرف راغب ٿيندو ويندو.

CamScanner

عمل بد (ڪرتوت) جن علمن جي قرآن شريف ۾ منع
ڪني وئي آهي (نواهي) رسول الله انهن ڪر توتن جي
وضاحت ڪري منع ڪني آهي. عمل صالح (شاڪم) قران
شريف ۾ (١) حقوق الله (٢) حقوق العباد چيو ويو آهي. حقوق
الله :- الله جي عبادت کي چيو وڃي ٿو. اهي خاص توحيد،
نماز، ورزه، زڪوات، حج، انهي کان سواءِ قران شريف پڙهڻ
ٻڌڻ ، سمجهڻ ۽ ان جي حڪمن تي عمل ڪرڻ تي بتدريج
ثواب آهي، پر عمل ڪرڻ صحيح عبادت آهي. درود شريف
پڙهڻ بہ انهن حڪمن مان هڪ آهي. اخلاق حسنہ باطني صفائي
جي نشاني آهي. بندن جي حقن ۽ الله تعالي جي حقن ۾ شمار
ڪري سگهجي ٿو.

حقوق العباد :- الله جل جلاه جي بندن جا هڪبني تي حق،
حقوق العباد مطابق عمل ڪرڻ سان ، پوءِ عبادت جي دائري ۾
اچن ٿا. اهو عمل جو ثواب جي درجي تائين پهچي عبادت چئي
سگهجي ٿي. بندن جيحقن جي ادائگي هڪبني جا حق ادا ڪرڻ
لاءِ خلوص دل جو هئڻ ضروري آهي، صحيح حق ادا ڪرڻ کان
پوءِ ان کي عبادت جو درجو ملي ٿو.

ڪجهہ حقن جو هيٺين ريت بيان ڪجي ٿو :-

(١) الله تعالي جي بہ سبب برداري انسانن جي قائم ٿئي.
(٢) مسلمان ۾ برادري. حديث شريف رسول الله صہ ايمان جي
سڀ کان وڏيک سنڌهي آهي تہ ماڻهوءَ جي محبت ۽ دشمني ٻنهي
الله تعالي لاءِ هجن.
(٣) عزيزن جا حق ۽ مروت جو برتاءُ (٤) پاڙيسريءَ جا حق.
(٥) والدين جا حق. (٦) اولاد جا حق. (٧) غلام ۽ نوڪر جا
حق. (٨) دوستن جا حق.

اهو معلوم ٿيو تہ هر مسلمان تي اهو لازمي ۽ اشد ضروري
آهي. تہ هو حقوق الله، حقوق العباد ادا ڪندو رهي، تڏهن
پنهنجو فرض ادا ڪري سگهندو، پر اهو سوال اٿي ٿو تہ انهي
فرض ادا ڪرڻ ۾ ڪير رڪاوٽ جو باعث آهي. اهو پتو پيو تہ
اهو نفس آهي. هاڻي نفس کي جيسين ڪنهن صحيح اصولي
طريقي سان حقوق الله ۽ حقوق العباد ڪرڻ تي آماده نہ ڪبو.
تيسين مقصد کي پورو ڪري نہ سگهبو. هيو دشمن انسان جو
شيطان آهي. پر اهو بہ تڏهن پنهنجو اثر هلائي سگهي ٿو،
جيسين تائين نفس سر ڪش ڇرواڳ ۽ گناه طرف مائل آهي
يعني ڄاڻي واڻي يا لاعلم جي سبب ڪري ٿو.

جهاد

منهنجي شيخ عبدلاحفيظ شاه صاحب جن ٻڌايو تہ جهاد (١)
جذبات جي خلاف (٢) ظلم جي خلاف. (٣) نفس جي خلاف
(ستائي ۽ برائي.)

رياضت (محنت) پاڻ کي رڏل ۽ دماغ کي مٿين حقيقتن
تي عمل ڪرڻ لاءِ آمده ڪرڻ جي ڪوشس ڪني وئي آهي.
انهي دوران ٻاهرين اثراتن کي قبول نہ ڪرڻ ۽ انهي منجه
منهنجي رهبر جي رهنمائي جو گهڻو اثر آهي.

CamScanner

بسم الله الرحمان الرحيم

جسم جي بقا لاءِ جستجو ۽ روح کان غفلت

الله جل جلاله انسان کي خلقي سندس جسم ۾ روح و جهي، هن بي بقا دنيا جون سڀئي شيون هنن جي حوالي ڪيون آهن. مٿن اهو فرض عائد ڪيو آهي. ته جسم ۽ روح کي سندن صحيح سنڀال ڪن، جيئن هنن پنهنجو فرض ادا ڪري سگهن، جنهن لاءِ انهن کي پيدا ڪيو ويو آهي. اهو انسان جو فرض آهي. ته عقل جي فهم ۽ سمجھ جيذريعي ڪوشش ڪري علم حاصل ڪري (انهي لاءِ ته سچ ۽ ڪوڙ جو فرق معلوم ڪري سگهي. ۽ ترتيب تي عقل کان عمل ڪرائي سگهي، علم عقل کي ادارڪ ڪرائي ٿو. اهو ادارڪ جسم جي گيان اندرين (حواسہ خمسہ) جي ذريعي ٿئي ٿو. علم جي مدد سان عقل جسم جي عضون کان صلاحيت محسوس ڪرائي طاقت استعمال ڪرائي ٿو. انسان کي گهرجي ته جسم ۽ روح جي فرض بابت ۽ صلاحيت بابت علم حاصل ڪري، ان مطابق ڄاڻ حاصل ڪري ان مطابق عمل ڪري ، جنهن مقصد لاءِ کين هن دنيا ۾ پيدا ڪيو آهي. پر انسان انهن (جسم ۽ روح) کي پنهنجي مرضي و خواهش مطابق هلائڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. انسان تي چڱي طرح نظر وجهنداسين ، ڀڌانداسين ۽ محسوس ڪنداسن يا سستي ڪاهلي جي سبب غافل ٿيو سمهيا پيا. هوندا آهن. ڏسون ته انهي خيال مطابق نتيجو هيٺين ريت ظاهر ٿيو آهي. ته ڪهڙي قدر انسان انهي خيال ۾ محو و غرق آهي. ته (١) ڪهڙي ۾ ڪهڙي دولت حاصل ڪري، معيار زندگي بلند کان بلند تر ٿئي (٢) موجوده معاشري، سماج ۾ وڏ ۾ وڏ تعريف بلند ٿئي، سڄو وقت ڪل خوشي، ميل جول قائم رهي جو وقت گذرڻ جو پتو

ئي نہ پوي، ايتري قدر دنيا جي مختلف شين (مشغلن) (موسيقي ، فلم بيني ، نشي وارين شين) ۾ غرق هجون جو غم جو هڪ لمحو نزديڪ محسوس نہ ٿئي. اهڙي ماحول ، سمي ۽ مشغلي کي انسان عزت جو باعث ۽ جسم ۽ روحلاءِ سڪون ، آرام جو وسيلو سمجهن ٿا.

هن جو مثال اهڙي ماڻهو جو آهي. جيئن ڪاٺي ۾ اندران اڏوهي لڳي ٿي، پر ظاهر ٻاهران ڪاٺي صحيح سلامت ۽ مضبوط نظر اچي ٿي. جڏهن اڏوهي ڪاٺ جي اندرين حصي ۾ پوريءَ طرح ڪاٺي سنها سنها ٽنگ ڪيو ڇڏي ٿي، تڏهن ڪاٺي ٽڪرا ٽڪرا ٿي ڪري پوي ٿي، ساڳيءَ طرح انسان بہ بد عملن جي ڪري، انهي ڪاٺ وانگر آهي. جنهن کي اڏوهي وانگر بد اعمال اندران ئي اندران سندن عضوا ڪاڄندا ۽ ختم ٿيندا وڃن ٿا. جڏهن پوري طرح عضوا ٽڪجي پوري طرح ناڪارا ٿي وڃن ٿا. انسان بہ اڏوهي کاڌل ڪاٺي وانگر ڪري پوندو ۽ سندس انت ايندو. هاڻي اهو سوال پيدا ٿئي ٿو ته بد اعمال ڇا آهن. ۽ نيڪ اعمال ڇا آهن. نيڪ ۽ بد اعمال جي تعريف اها آهي. ته جنهن خالق ٺاهيو آهي، سو ٻڌائي ٿو ته اهو توهان ڪريو ۽ اهو نہ ڪريو يعني امر بالمعروف نهي عن المنڪر.

دولت حاصل ڪرڻ لاءِ انسان پنهنجي جسم جي ٻاهرين هر عضوي جي صلاحيت ۽ طاقت ۽ اندرين لڪل عضون جي صلاحيت و طاقتن کي حد کان وڌيڪ استعمال ڪن ٿا. ايتري قدر انهن کي ڪثرت سان ڪتب آڻين ٿا، جو ٻاهرين حصو ڪمزور ٿئي ٿو انهي لاءِ ته سدس ضروري ڪارآمد جزا ضايع ٿين ٿا ۽ نون جزن ٺاهڻ لاءِ مقرر ۽ مقوي غزا انهن جي ضرورت مطابق نٿي ملي. نتيجن بيمار ٿئي ٿو. انهن جزن کي مرمت ڪرڻ لاءِ علاجي ڪرايو وڃي ٿو، مگر قدرتي غذا انهي وزن مطابق نٿي ملي، بسبب ڪجھ قدر مرض کي نہ سمجهڻ ۽ مرض مطابق

دوائون نہ استعمال ڪرڻ . اندرين طاقتن جي ضايع ٿيڻ جي نتيجي ۾ ، انهن ڪي نئين سر طاقتن جي صلاحيتن ڪي آڻڻ لاءِ ، نہ ئي صحيح علاج ڪرڻ لاءِ علم اٿن ، نہ ئي علاج طرف توجہ ڏين ٿا.

هاڻي ڏسڻو آهي تہ انسان دولت کي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪهڙا طريقا ۽ ترڪيبون وتدبيرون ۽ علم وجاڻ استعمال ڪري ٿو. جيتري قدر الله تعالي توفيق ڏيني رهيو آهي، اوترو بيان ڪري رهيو آهيان. والله واسع عليم.

علم جي ذريعي

عام انسانن جي علم حاصل ڪرڻ جو مقصد آهي. ٻي علم (ڄاڻ) جو حاصل ڪرڻ ، علم جي ذريعي دولت حاصل ڪرڻ يا پنهنجي مشهوري ۽ ڏاهپ جو ظاهر ڪرڻ، ڪن ٿورن انسانن الله تعالي جي رضا واسطي علم حاصل ڪيو آهي ۽ ڪري رهيا آهن. اهڙا ماڻهو علم جي نعمت الله جي طرفان سمجهندا آهن. انسان دماغ جي صفتن مثلا عقل، سمجھ وفهم جو حواس خمسہ جي ادارڪ جي ذريعي معلوم ڪري، ان جي مدد سان، جڏهن کان انسان پيدائيا آهن، پنهنجي شوق، تمنا مطابق علم (علوم) حاصل ڪري رهيا آهن، اها سندن خواهش اٿن تہ ٻي کان وڌيڪ علم حاصل ڪريون اگر اڻين نٿي سگهي تہ ٻين جيترو تہ ضرور حا صل ڪريون، علم وارن کي استاد، داناءَ فيلسوفي، دانشور، سائنسدان، انجنيئر، ڊاڪٽر، ٻين علمن جا ماهر پي-ايچ-ڊي (ڊاڪٽر) وغيره سڏين ٿا. جن گهڻي ۾ گهڻو وقت صرف ڪري مرڻ گهڙيءَ تائين وڌ ۾ وڌ علم حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي پر انهن علمن جي حد معلوم ڪري نہ سگهيا آهن. جيئن زمانو گذرندو وڃي ٿو، تيئن نون

علمن جو انڪشاف ٿي رهيو آهي. ۽ ڊاڪٽر (پي-ايچ-ڊي) وارن جو تعداد وڌندو وڃي ٿو. انهي مان ثابت آهي تہ علم المحدود آهي. ۽ چٽي سگهجي ٿو تہ ڪنهن بہ انسان ۾ ايترو عقل نہ آهي جو علم جي حد ھڏائي سگهي، يا سڀ علم حاصل ڪري سگهي. اهي علم وارا سمجهندا آهن. تہ اهو علم اسان پنهنجي ڪوشش ۽ محنت سان حاصل ڪيو آهي. ۽ اهو اسان جو حق هو. اسانِ علم حاصل ڪرڻ تي خرچ ڪديو آهي سو اهي پئسا بہ ڪمائيداسين ۽ پنهنجي زندگي بہ عيش سان گذاريندااسين. اهو بہ اسين جو حق آهي. علم حاصل ڪيل سائنسدان جي تمنا ٿئي ٿي تہ ماڻهو اسان جي عزت ، احترام ڪن ۽ اسان جي لکني ۽ چوڻ جي تابعداري ڪن.

سائنسدان

مختلف شعبن جا سائنسدان موجود مادي مان پنهنجي پسند ۽ ڪمال ڏيکاڻ لاءِ نيون نيون شيون ٺاهڻ ۾ رات ڏينهن لڳا پيا آهن. جيئن پنهنجي ملڪ ۾ سندن مان مرتبي بلند ٿئي. انهن پنهنجو جسم، دماغ ، روح هر وقت انهن شين طرف متوجہ ڪري ڇڏيو آهي تہ گهٽ ۾ گهٽ وقت ۾ سهڻي ۽ بهتر شي کي نئين شڪل ڏيني سگهون. مطلب تہ سندن ايجادن ۽ کوجنا کي جلد آخري شڪل ڏيڻ لاءِ هر وقت متحرڪ رهن ٿا. هو جسم ۽ روح جي گهربل آرام وسڪون ڏيڻ طرف گهٽ راغب آهن. تنهن هوندي بہ انهن جو ارادو هوندو آهي تہ هو ٻين جي لاءِ آرام ۽ فرحت جو سامان مهيا ڪري رهيا آهن. هو مطمئن ۽ سڪون واري زندگي گذارڻ جا خواهشمند هوندا آهن، پر مشغوليت جي ڪري اها سندن تمنا پوري نہ ٿيندي آهي.

دنيا جا ڪيترائي سائنسدان ، شيون ٺاهيندي انهن بابت

CamScanner

سوچيندي، هن دنيا مان رحلت ڪري ويا آهن، ٻيا سائنسدان ڏينهن رات لڳا پيا آهن، پر شين جو ڪو دنگ ڪون ٿو اچي. ڪي سائنسدان سمنڊ ۾ موجود شين جي ڳولها ۽ کوجنا ۾ لڳا پيا آهن. سمنڊ مان انسان جي کاڌي جون شيون ۽ زيب وزينت جون شيون لڌيون اٿن، پر سمنڊ ۾ اهو ڪجهه آهي، جنهن جي پوري خبر خالق کي آهي. اهي ظاهر ٿينديون، جڏهن الله تعالي چاهيندو. اهي به سائنسدان آهن. جو زمين ۾ موجود شين کي کوٽي ۽ کڍائي انسان ذات جي ڪهرجن پورين ڪرڻ جي خيال سان اهم سڀ ڪجهه ڪري رهيا آهن. ٻيا وري چنڊ ۾ پهچي نامعلوم شين معلوم ڪرڻ ۾ مشغول آهن. سندن خيال آهي ته ڪثرت سان وڌندڙ آدم جي رهائش لاءِ چنڊ تي بندوبست ڪرڻ گهرجي، پر اها ڪين خبر نه آهي ته انهن سيني انسانن لاءِ رهڻ لاءِ زمين ڪافي آهي.

اهي به آهن جن کي اهو احساس ۽ خيال آهي ته هر هڪ ماڻهوءَ کي پنهنجو گهر هجڻ گهرجي، پر اها به تنگ نظري اٿن ته زمين وڌندڙ آبادي لاءِ ناڪافي آهي، تنهن ڪري اهي اسڪيمون ٺاهيل، وڏ ۾ وڏ هڪ ٻئي جي مٿان گهٽي ۾ گهڻا فليٽ ۽ ماڙيون ٺاهي رهيا آهن. هو انهي فڪر ۾ آهن ته جلد از جلد اهي ماڙيون تيار ٿين جيئن وڌندڙ آبادي جي گهرج پوري ڪري سگهجي. انهي ۾ سرمايه سيڙائيندڙ وارن جي دولت ڪمائڻ جي لالچ به هوندي آهي. ڪن سائنسدانن (پي-ايچ-ڊي ڊاڪٽر) ۽ ماهر خوراڪ جو خيال آهي. روزمره جي جم جي شرح موت کان وڌيڪ آهي. تنهن ڪري آدم شماري وڌندي رهي ٿي. انهي حساب سان ماڻهن جون ضرورت آهي. انهي لاءِ مسائل ڳولڻ جي ڪوشش کي ڏينهن رات لڳا پيا آهن. ۽ ڪين فڪر آهي ته زمين مان وڌ ۾ وڌ کاڌي جو شيون پيدا ڪرايون وڃن، پر انهن کي صحيح خوراڪ جي گهرجن جو پتو نه پنجي سگهندو. هو سندن

عقل وعلم مطابق اپت جي ذريعي جو استعمال ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪن ٿا، پر پيدائش جو انداز ۽ کپت جو پتو لڳائڻ کان عاجز آهن. انسان ٿورو غور ڪري ته هي حقيقت ڪين ظاهر ٿيندي نظر ايندي ته صحيح آدم جي انگ اکرن، ضرورت کاڌي خوراڪ ۽ پيدائش جي اپت جي خبر مخلوق جي خالق کي آهي، جوجو هو سڀني جهان جو پاليندڙ آهي. انهن سائنسدانن ۽ ڊاڪٽرن وارن جو خيال آهي ته ايجادون ۽ کوجنائون، نئين شين جو ليڻ، سندن دماغ جي لڳاتار محنت ۽ لڳن جو نتيجو آهي اگر اهي انين نه ڪن ها ته اهي ايجاد ٿيل شيون ايجاد ٿي ڪين سگهن ها. تنهن ڪري ماڻهو سائنسدان کي قدر جي نظر سان ڏسن ۽ انهن جي محنتن کي ساراهيو وڃي. انهن کي انعام واڪرام سان نوازيو وڃي، انهن کي سوسائٽي ۽ سماج ۾ بلند مقام ڏنو وڃي.

ڪارخانيدار

ڪارخانيدار، واپاري، ٻين ڏنڊن وارا ملازم

ڪارخانن جي مالڪن جو خيال هوندو آهي ته گهٽي ۾ گهٽيون شيون ٿوري وقت ۾ مزدور ٺاهين، تنهن ڪري مزدورن کان وڌ ۾ وڌ ڪم وٺن ٿا جيئن انهن کي مارڪيٽ ۾ وڪڻي گهٽي ۾ گهٽي دولت حاصل ڪري سگهن. انهي ڪم مان حاصل ڪيل دولت مان ٻيا نون ڪارخانا، ڪاروبار کولي سگهن. پاڻ کي دولتمند بڻائي، ٻين کان معتبر ۽ وڏو چوايان. انهن جي سوچ وڌندي ويندي. معيار زندگي بلند کان بلند تر هجڻ گهرجي. وڏي سوسائٽي ۾ قدر جي نگاهه سان سڃاتا وڃون. رهڻ لاءِ بهترين بنگلو هجي، اوچي ۾ اوچو ٻاهر جو ڪپڙو زيب تن هجي. کاڌي پر نئون ماڊل هجڻ گهرجي. انهي طرح هو احساس

CamScanner

ڪمتري ڪان نڪري. احساس برتري طرف وڃڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. انهن خيالن کي عملي طرح ڏسڻ ۽ محسوس ڪرڻ لاءِ، مالڪ پاڻ کي وڏو ۽ مزدور ۽ پنهنجي ماتحت کي گهٽ ۽ ذليل سمجهي ٿو. مالڪ چاهي ٿو ته مزدور ۽ ٻيا ماڻهو منهنجي عزت ۽ تعريف ڪن. هو مالڪ سان اخلاق سان ڳالهاءِ، پر مالڪ پلي مزدورن سان بداخلاق سان ڳالهاءِ خراب برتاءُ ڪري. حقيقي مالڪ الله آهي، ٻيا مالڪ توڙي مزدور ڪارندا آهن. مالڪ پنهنجي جسم ودماغ کي وڌ ۾ وڌ استعمال ڪري ٿو. پنهنجي لڪل صلاحيتن ۽ طاقتن کي هر طرح ڪم آڻي ٿو. انهن سوچن ۾ مستغرق (گم) انسان پنهنجي پوڙي وقت تي ڪاٽي نٿو سگهي ۽ گهر جي ماني گهٽ نصيب ٿيندي اٿن. جسم ۽ دماغ کي پورو آرام ۽ سڪون ڏيني نه ٿا سگهن اگر ڪجهه فرحت ملين ٿي ته بي فائده عيش طرف سوچي ڊوڙن ٿا، جنهن کي هو آرام وسڪون ۽ لطف سان تشبيهه ڏين ٿا.

ڏنڌي ۾ سڄو ڏينهن مشغلي جي سبب هو پنهنجي معاشرتي سماجي زندگي طرف ايترو گهٽ توجه ڏين ٿا جو هن سان واسطو رکندڙ گهٽ توجه جو شڪار ٿيو وڃن. نتيجن اهي جسماني ۽ نفساني بيماري جي مرض ۾ مبتلا ٿيو وڃن. پوءِ پاڻ به انهن بيمارين کان ڇٽل ڪونه هوندا آهن بظاهر هن جي ناه ٺوه، ڏيکاءُ ۽ دولت جي ڪناءُ ۾ هو انهن بيمارين کي ظاهر ڪرڻ نه ڏيندو آهي، پر پاڻ ۽ پارکو انهن بيمارين جي نشاندهي ڪري سگهن ٿا.

تقريبن اهي ساڳيا حالات ۽ صورتون ٻين ڌنڌي ڪندڙن سان به واسطو رکن ٿيون يعني ان ۾ ڪهيريل آهن. ائين ڪٿي چئجي ته انهن جو آهڃاڻ، رغبت، خواهش، ڌنڌن مطابق ساڳي نوعيت جي آهي پر سندن لياقت ۽ صلاحيتن کي ڪتب آڻڻ جي ترڪيب، ترتيب مختلف آهن. مطلب صنعتي ملڪن

وارن ڪارخانيدارن ۽ مزدور هجن يا مختلف ڌنڌن وارا واپاري هجن يا زراعت پيشي سان تعلق رکندڙ ماڻهو هجن، سڀني ذهن، جسم، روح، آتما کي دنيا' جي شين حاصل ڪرڻ طرف هر وقت راغب رکن ٿا.

هڪ ڪتاب هم ڪيون مسلمان هوني ۾ ابرهيم ڪوان (ملا ميشينا) جي بابت پڙهيم ته هو دين اسلام جي ڪهڙن اصولن ڪان متاثر ٿي مسلمان ٿيو. هن جا والدين يهودمت جا هنا، تنهن ڪري هن به انهي يهودمت ۾ تعليم ورتي، جنهن جي زير اثر هو ڪنفر شين مت هڪ خدا جي عقيدي جو قائل ٿيو. تنهن کان پوءِ بائبل جي قديم ۽ جديد عهد نامو پڙهڻ کان پوءِ عيسائي ٿي ويو. (صفحه ۲۴ کان ۲۸) ۱۹۶۲ ۾ ڪراليپس چرچ ۾ پادري جا فرض انجام ڏيڻ لاءِ ويو پئي ته هن کي قرآن شريف جو ترجمو انگريزي ۾ پڙهڻ لاءِ مليو. انهي کان پوءِ هن اسلام جو مطالعو ڪيو. حق کي سڃاڻڻ لاءِ هن ڪوشش شروع ڪئي. هن عيسائت ۽ اسلام جي اصولن کي هيٺين ريت پيٽيو آهي ۽ هن نتيجي تي پهتو آهي ته دين اسلام حق تي آهي. ابرهيم ڪوان صاحب مادي ودنيا ۽ روح بابت و ستار ڪيو اٿس.

ابراهيم ڪوان صاحب لکيو آهي ته "مون کي پرفيسر خورشيد احمد جي هن ڳالهه سان مڪمل اتفاق آهي جو ان اسلام جو تعارف ڪرائيندي هڪ طويل مضمون لکيو ته "دنيا ۾ گهڻا مذهب (Religious) ۽ نظريات بظاهر روشن ۽ پر شڪوه (گهڻو شندار) هڪ رخ وڏو غذب ڪيو آهي. ڪن زندگيءَ جي روحاني پهلوئن طرف ته ايترو زور ڏنو آهي جو مادي ۽ دنياوي ڪمن کي بلڪل نظر انداز ڪري ڇڏيو آهي. انهن مذهبن نظرياتين دنيا کي هڪ وهم، فريب نظر ۽ زنجير قرار ڏنو آهي. جڏهن ته ان جي مقابلي ۾ بعض ٻين فلاسفن زندگي جي روحاني ۽ اخلاقي قدرن جي نفي ڪئي آهي ۽ انهن کي خيالي ۽

فرضي قرار ڏنو آهي. ظاهر آهي اهي ٻئي لفظ بلڪل پسند جو ڳا آهن. ۽ پنهنجي پاڻ سان گڏ تباهي، بربادي جا سبب بڻيا آهن. انهن انسانيت جي امن وسڪون ، قناعت پسندي ۽ آسودگي کي غارت ڪري ڇڏيو آهي. عدم توازن جي ڪيفيت اڄ به برقرار آهي."

تنهن کان پوءِ لارڊ رسل جو هيٺيون قول سندن نظر ماڳذريو. لارڊرسل جي قول مطابق عيسائيت هڪ انتها جي طرف جهڪي هڪ فاش غلطي ڪئي ، جڏهن تهذيب جديد سڄو وزن ٻئي پلڙي ۾ وجهي ظلم ڪيو هو لکي ٿو ته " اسان زندگي جي ظاهري ڍانچي کي بي حد خوبصورتي ۽ سليقي سان سجايو آهي، مگر باطن جي بنيادي ۽ ضروري احتياجات کي نظر انداز ڪري ويٺا آهيون. اسان هڪ حسين ۽ جميل پيالو ٺاهيو آهي. ان جي آرائش به سٺي ۽ خوب ڪئي آهي ۽ ان جي ٻيروني حصي جي صفائي جو به خاص خيال رکن ٿا، پر اهو نه ڏٺو ته هن جي اندر خوش ذائقه زهر ڀريل آهي. اسان عمل جي سمورين صلاحيتن ۽ عمل جي سڀني قوتن کي محض جسماني عيش وآرام مهيا ڪرڻ لاءِ استعمال ڪيو پر روح (آتما) جي تقاضن جي پرواه نه ڪئي ۽ هن کي بي يار مددگار جي ڇڏيو ڏنو.

فرانسيسي سائنسدان ڊاڪٽر ڊي-ڊوڪبي چيو آهي ته جديد ماده پرست تهذيب ۾ انتها پسندي ۽ عدم توازن جي ڪيفيت جاري آهي.اها غير معمولي خطرناڪ آهي ۽ جيڪڏهن روحاني قدرن جي فروغ لاءِ ڪوئي متوازي تحريڪ نه هلي ته دنيا دردناڪ تباهي ۾ مبتلا ٿيندي.

لارڊ رسل ۽ فرانسيسي سائنسدان ڊاڪٽر ڊي-ڊوڪبي ، اصل مرض کي محسوس ڪيو آهي، پر مرض جي دوا جي خبر نه اٿس، يا هيئن چوڻ درست ٿيندو ته مرض کي محسوس ڪرڻ يا ڄاڻي وٺڻ ، مريض کي فائدو نه ٿيندو ، جيستائين ان

مرض جو علاج ڪيو وڃي. ان جي حد تائين علاج ڪيو وڃي جو پوري طرح صحتمند ٿئي . ابرهيم ڪر ان مرض جو علاج معلوم ڪيو، خود به انهي ماده پرستي جي مرض کان صحتمند ٿيو ۽ ٻين لاءِ ترڪيب ٻڌائي اٿس. هن اندرناڪ ڪيفيت جي برعڪس اسلام زندگي گذارڻ جو هڪ درميان ۽ متوازن لائحه عمل ڏي ٿو.

اسلام ماديت ۽ روحانيت ۾ توازن پيدا ڪري ٿو ۽ ٻنهي مان ڪنهن کي به نظر انداز نه ٿو ڪري ، اسلام جو مطلب آهي اطاعت، الله جي اطاعت ۽ انهن جي قانونن ۽ معاشري جي اصلاح ۽ بهبودي جي فڪر.

عيسائيت، تهذيب حاضر ۽ اسلام جي ڀيٽ ڪيل مطالعي مون کي يڪسد ڪري ڇڏيو مون دل جي گهراين سان اسلام قبول ڪيو ۽ سچي مسلمان وانگر اسلامي قانونن جي پيروي قبول ڪئي. اسلام مونکي سيکاريو ته مان غريبن ۽ ضرورتمندن جي ضرورتن ۽ مشڪلاتن کي سمجهڻ ۽ ان جي مدد ڪرڻ لاءِ ڪوئي ڪوتاهي نه ڪريون. آءٌ پنهنجو پاڻ کي بيحد خوش قسمت سمجهان ٿو، جو ڪجھ هن مون کي عنايت فرمايو آهي، آءٌ ان تي قناعت ڪريان ٿو، ۽ ان جي فضل وڪرم جو شڪريو ادا ڪريان ٿو، جو هو ڏينهن ۽ رات اسان تي فضل نازل ڪري ٿو.

اسان هن بي راهه روي زماني ۾ صرف الله جي مدد جي ضرورت آهي. اسان هن (الله) کان تحمل، حلم ۽ محبت جا گهر جانو آهيون ۽ ان کان پنون ٿاانهي لاءِ ته پر امن دنيا جي تخليق ڪئي وڃي.

قرآن ۾ ڪيترين اهڙيون ڳالهيون آهن، جن جي تصديق بائبل ۔ ڪري ٿو. مثال طور اطاعت خداوندي، آخرت ۽ مساوات زندگي بعد موت ۽ روز حشر تي يقين، انهي لاءِ مان

سمجهان ٿو ته صحيح معني ۾ حضرت عيسي عليہ وسلام تي هينئر ايمان آندو اٿس. بمقابل هن دور جو جڏهن آءٌ نالي عيسائي هوس.

مختصر اسلام جي جن تعليماتن مون کي پنهنجو اسير گرويده بنايو، سي هيٺيون آهن.

(١) اسلام ، عيسائين جي مقابلي ۾ وڌيڪ عقلي، عملي ، قابل فهم، منطقي ۽ سادو مذهب آهي. (٢) اسلامي عبادتون الله سان سڌو سنئو تعلق جوڙين ٿيون. (٣)اسلام ۾ الله جو تصور بلڪل وڏي وقار ۽ شان سان آهي. (۴) اسلامي عبادتن ۾ زندگي جي تڪميل جو احساس ٿئي ٿو.

محمد سليمان تا ڪنجي (جاپان) ، الله جي فضل سان دين اسلام قبول ڪيو، هن ٻڌايو ته سندن اسلام قبول ڪرڻ جا هيٺيان سبب آهن جو ڪتاب ' هم ڪيو مسلمان هوئي ' ۾ ڇپيل آهي. (١) اسلام انساني زندگيءَ ۾ ماديت ۽ روحانيت جو خوبصورت امتياز پيش ڪري ٿو. (٢) مون اسلام ۾ اخوت جو اهڙو نظام ڏٺو آهي جو مستحڪم بنيادن تي دارو مدار رکي ٿو. (٣) اسلام زندگي جي مسئلن جو وڏو ڪامياب عملي مظاهرو ، پيش ڪري ٿو، هي عبادتن کي انسان جي سماجي زندگيءَ کان جدا نٿو ڪري. پر مسلمان ته ڪڏيل عبادتن جو تصور رکي ٿو (يعني نمازون باجماعت پڙهڻ) ۽ خلق خدا جي خدمت الله تعالي جي رضا سمجهي ڪري ٿو. هتي مضمون جي مطابق ، پهرين زندگي ۾ ماديت ۽ روحانيت بابت وضاحت ڪئي وڃي ٿي.

حيات انساني روح ۽ مادي جو مجموعو آهي. خلق اڪبر اسان کي جسم بہ ڏنو آهي ۽ روح بہ انهي لاءِ اسان جو فرض آهي ته اسان انهي ٻنهين جي فرضن کي انهي مطابق عمل ڪريون ۽ ماديت ۽ روحانيت جي وچ ۾ جدائي جو سبب نہ بڻجو اسلام

هن معاملي ۾ نهايت معقول رويہ اختيار ڪري ٿو ۽ روح ۽ مادي ٻنهي جي اهميت کي هڪ جهڙو تسليم ڪري ٿو. ٻنهي کي ان جي اصل مقام تي رکندي، هو اهڙي حڪمت عملي، اختيار ڪري ٿو جو زندگيءَ جي سڀني تقاضن کي ڀرپور قوت ملي ٿي. يعني محيط ٿئي ٿو.

هن جاپاني ماڻهن ، جن جو لاڙو ماديت طرف آهي تن جي مشغليت بابت هيٺين ريت لکي ٿو.

جاپان صنعتي اعتبار سان ايشيا جو سڀ کان ترقي يا فتہ ملڪ آهي. سائنس ۽ ٽيڪنالو جي بي پناه ترقي ۽ ان جي اثراتن جي ڪري انهن جي معاشري کي بلڪل بدلائي ڇڏيو آهي ۽ مادي نقط نظر هر ڳالهہ يض حاوي آهي، ڇو جو اتي قدرتي وسائن جي ڪمي آهي، انهي لاءِ ته سڄو دارو مدار صنعتن تي آهي.انهن جي ماڻهن کي معيار زندگي برقارار رکڻ لاءِ رات ڏينهن محنت ڪرڻي پوي ٿي ۽ صرف اهو هڪ ذريعو آهي. جنهن جي سبب انهن جي تجارت و صنتن زنده رهي سگهي ٿي. مطلب ته اهڙي مادي دوڙ ۾ مصروف آهن ، جتي روحانيت جو پري پري تائين ڪٿي پتو ڪو نہ ٿو ملي: جا پانين جي سڄي ڪوشش دنياوي فائدي لاءِ آهي.

انهن کي طبيحاتي مسائل کي سوچڻ جو وقت ناهي. انهن جو نہ ڪوئي مذهب آهي. نہ روحاني معيار يورپ جي تصورن جي نقش قدم تي هلي رهيا آهن. هي سڄو هڪ طرف هلڻ جو نتيجو آهي ته روحاني طور تي جاپان زبردست افلاس جو شڪار ٿيندو وڃي ٿو ۽ خوبصور لباس ۾ ملبوس انهن جي صحتمدن جسمن جي اندر بيماري ۽ مايوس روح روئي رهيو آهي.

خالد لطيف ڪابا (هندوستان) وڪيل لاهور رائي ڪورٽ ۾

وڪيل هو. ١٩٢٢ع ۾ مسلمان ٿيو هو . سندن نالو ڪنيا لعل ڳابا هو. هن "هم ڪيون مسلمان هوئي" جي ڪتاب مان ورتل آهي قبول اسلام کان پوءِ لاهور جي بادشاهي مسجد ۾ هيٺين تقرير ڪئي هئي هنن فرمايو آهي. ته اگر ٻاهر جي دنيا جا ماڻهو معلوم ڪرڻ چاهين ته مون اسلام کي ٻين مذهبن تي ڇو ترجيح ڏني آهي لحضه آءٌ مختصر چند ڳالهيون پيش ڪندس.

پهرين شي جنهن مون کي بي حد متاثر ڪيو، اها اسلام جي سادگي ۽ هدايت آهي. اسلام جا ارڪان آڱرين تي ڳڻي سگهجن ٿا. انهن سڀني جي بنياد ٻن اصولن تي آهي ۽ اهي ايتري قدر واضح آهن ته هڪ عام عقل وفهم جو انسان به هنن کي سمجهي سگهي ٿو . محمد رسول علي الله عليه وسلم جي نبوت ۽ هن کي الله تعالي جي وحدانيت جو نه ڪنهن جو ڀيءُ آهي ۽ نه پٽ، جو مٽي ۾ تبديل ڪري سگهجي ٿو نه پٿر ۾ هو هڪ آهي ۽ هڪ رهندو.

(قران آيت)

اسلام کي ترجيح ڏيڻ جو سبب اسلام جي جمهوريت آهي. اسلامي مساوات، سوشلزم ۽ بالشورزم، جي مساوات ناهي جو اميرن کي بظاهر غريبن جي خاطر جانورن ڪان هلاڪ ڪرڻ سيکاري ٿي. هي عيسائيت جي مساوات ناهي جو ڪاري رنگ جي حبشي کي سفيد رنگ جي عورت تي نگاهه وجهڻ جي جرم ۾ بغير ڀڇي جي قتل ڪيو وڃي ٿو. ڪارا عيسائي الله تعالي جي عبادت لاءِ به انهن گرجن ۾ نٿا وڃي سگهن جتي گورا عيسائي وڃن ٿا.

ڪارن عيسائين جي لاءِ جدا مخصوص گرجا آهن. جڏهن

اته ان جي برعڪس مسجد جا دروازا هر مسلمان لاءِ هڪ جهڙا کليل آهن. خواه هو ڪنهن به رنگ جو هجي ۽ ڪنهن به نسل سان تعلق رکندو هجي . اسلام جي علمگيرانهن تي ٻڌل آهي. قبول اسلام ڪنهن خاص موسم جو پابند ناهي. هن لاءِ ٻن اصولن جا اصدار جو اعلان ڪافي آهي. اهوئي اسلام جو ڪلمو آهي يعني لااله الاالله محمد الرسول الله

قرآن آيت)

هي ڪلمو جيڪو پڙهندو دنيا جي سڀ کان وڏي برادري جي آغوش ۾ محبت ڪشاده ٿي وڃي ٿي . جنهن ۾ هر انسان هڪ جهڙي مرتبي جو آهي ۽ هي محض نظريه ناهي ، پر هڪ ناقابل انڪار حقيقت آهي. هر نو مسلم ڪلمي پڙهڻ سان مسجد ۾ بادشاهه وقت جي برسان بيهي سگهي ٿو ۽ ان سان گڏ ويهي هڪ دستر خوان تي کاڌو کائي سگهي ٿو.

منهنجي قبول اسلام جو ٽيون سبب به اخوت (برادري) جو احساس تي دارو مدار رکيٿو. هن وقت هندن جي مندرن ۾ اندر وڃڻ لاءِ وڏي ڇڪتاڻ ٿي رهي آهي اسلام هنن انسانيت سوز بحث کان پاڪ آهي. اسان جي مذهبيءَ ڇوتڇات نه آهي هندن جو هڪ فرقو اڇو تن کي شڏي جي ڇو منتر سان ڇوت ٺاهڻ جو دعويدار آهي. مگر اهو حربو ڪامياب نه ٿيدو ڇو ته هن ۾ به ڳالهيون رڪاوٽ جو سبب بنجن ٿيون . هڪ هي ته هندو پيدا ٿئي ٿو، ٺاهيو نٿو وڃي ، هو صرف هندو پيدا نٿو ٿئي پر هڪ خاص ڪوت هڪ خاص ذات جي حلقي ۾ پيدا ٿئيٿو، ۽ هي ڪوتيون ۽ ذاتيون درجه بدرجه آهن. هندو مت محض مردن جي تناسخ (ٻيو جنم) ۽ تبديلي جو قائل آهي. جيئرن جي حالت نٿو بدلائي سگهي. ڪوئي شودر ڪتري ٿي نٿو سگهي ڪوئي

کتري برهمڻ ٿي نٿو سگهي . ها سياسي غرض لاءِ شودر کي ڪجهه ظاهرداري جو سهارو ملي وڃي ته اها جدا ڳالهه آهي. يا مهاتماگانڌي کي خود ڪشي کان بچائڻ لاءِ هنن کي وقتي طور پيار ڏنو وڃي ٿو، مگر شودر ڪڏهن به هندو جي سماجي زندگي ۾ برابر جو شريڪ نٿو ٿي سگهي. ڪڏهن به نٿو ٿي سگهي. شڌي وڃي يا ڪجهه ٻي رڪاوٽ اڇوتن کي ڇوت ٺاهڻ جي رستي ۾ هي آهي ته هڪ انسان جو ٻي انسان کي شڌ يا پوتر يعني پاڪيزه (پوترا) ٺاهڻ جو عمل ڪڏهن به مقبوليت حاصل نٿو ڪري سگهي. هن جو خيال به دانش جي توهين آهي. مذهب جي تبديلي الله تعالي ۽ بندي جو پنهنجو معاملو آهي ڇا هي محض جسارت (همت، جرت) ناهي ته هڪ انسان پاڻ جهڙي ٻي انسان کي شڌ يعني پاڪ بڻائڻ جي صلاحيت رکڻ جو دعويدار هجي. دل کي پاڪيزه ٺاهڻ وارو پهرين پنهنجي پاڪيزگي جو ثبوت ته فراهم ڪن. ان جي بر عڪس اسلام ۾ محض اعلان اسلام سان برابر جا حق ملي وڃن ٿا. هتي پاڪيزگي يا ناپاڪي جو سوال نٿو اٿي. هنن حالتن ۾ اڇوتن کي منهنجو پيغام هي آهي ته هو ٻي تدبيرون ڇڏي ڏين ۽ اسلام جي طرف متوجه ٿين. هو هتي جنهن کي چاهين ڇهن جنهن وٽ چاهي اٿي ويهن. نماز ۾ مقتدي ٿين ۽ امام ڪنهن تي ڪوئي اعتراض ناهي. سٺو اهوئي آهي جو متقي آهي جو پنهنجا فرائض کي سٺي طرح سرانجام ڏي ٿو. ان اکر مکم عندالله اتقا کم .

منهنجي آخري ۽ چوٿين وجه ترجيح هي آهي ته اسلام دور حاضر جي ضرورتن جي عين مطابق آهي. هن عهد جي مشڪلاتن جو حل ڪنهن ٻي مذهب وٽ نه آهي. اڄ دنيا اخوت ۽ مساوات چاهي ٿي ۽ اسلام کان سواءِ هي نعمتون ڪٿي آهن. اسلام جو معيار فضيلتن تقوا آهي ۽ ٻيو ڪجهه به نه آهي. سٺو اهو شخص آهي جنهن جا اعمال سڀ کان سٺا هجن . اڄ دنيا ۾ حقن جي

پڪار آهي. شادي جا رشتا نااستوار ٿي رهي آهن. اسلام عورت جي آزادي ۽ حقوق ڏياري ٿو ۽ عورت جا ازدواجي تعلق کي عاقل جي معاهدي تي قائم رکي ٿي. اسلامي قانون انسانن لاءِ ٺاهيا ويا آهن فرشتن جي لاءِ نه انهن فطري قانونن جو نتيجو آهي ته اسلامي معارشري ۾ هنگاما پروري، تماشاڪاري، سازباز ، زنا ۽ ڪنواري مائٽڻ جهڙا مسئلا مقصود (ناهن) آهن. دنيا جي ڪوئي طاقت اهڙي نه آهي جو اسلام وانگر دنيا جي قومن جي اقتصادي ۽ اخلاقي مسئلن جو تسلي بخش حل پيش ڪري سگهي، ڳابا صاحب ٢ نومبر ١٩٨١ جو بمبئي ۾ وفات ڪئي .

خالد لطيف ڳابا جي مسلمان ٿيڻ کان پوءِ آزمائش دوران هيٺين ريت حضور صلي الله عليہ وسلم سندن مدد ڪئي .

پنجاب هاءِ ڪورٽ جو انگريز چيف جسٽس سرجان ڊگلس ينگا انهن جو دشمن ٿي پيو. نهايت ڪميني پڻ جا حربا استعمال ڪري، انهن جي سڄي جائداد ضبط ڪئي ۽ ڪنهن نه ڪنهن طريقي سان باربار خالد لطيف ڳابا ۽ سندس والد کي جيل اماڻيو ٿي ويو. ڊسٽرڪٽ ايڊيشن جج لاهور، خالد ڳابا صاحب کي ضمانت تي آزاد ڪرڻ لاءِ ڏيڍ لک روپين جي ذر ضمانت جي طور طلب ڪئي ويئي. روزنامہ زميندار ۽ احسان مسلمانن کي بار بار اپيل جي رقم جو انتظام ڪري بي گناهه نو مسلم کي قيد مان رهائي ڏني وڃي ، مگر پوري هندوستان ۾ هڪ مسلمان به ايتري وڏي رقم جمع نه ڪرائي سگهيو.

انهي دوران سيالڪوٽ جي هڪ ٺيڪيدار الحاج ملڪ سردار علي کي نبي اڪرم صلي الله عليہ وسلم جن خواب ۾ تشريف آڻي هدايت فرمائي ته لاهور ۾ هڪ نومسلم خالد لطيف ڳابا قيد ۾ پيل آهي . هن اسان جي باري ۾ هڪ ڪتاب لکي آهي پر انٽ آف دي ڊيزرٽ (پيغمبر صحرا) جو مون کي ڏاڍي پسند آهي. هن لاءِ تون ڏيڍ لک روپين جو انتظام ڪري لاهور وڃي هن کي ضمانت تي رها ڪراءِ. حضور ختم الرسول صلي

الله عليه وسلم جي حڪم هڏندي، ملڪ صاحب لاهور پهتو. جانداد جا ڪاغذات تيار ڪيا ۽ ضمانت جي لاءِ ڊسٽرڪٽ اينڊ سيشن جج جي عدالت ۾ پهتو مگر تعصبي جج ، ان کي ڊيڄاريو ڌمڪايو ، گابا صاحب ٻاهر ڀڄي ويندو ۽ تنهنجي جانداد ضبط ٿي ويندي. مگر ملڪ صاحب، انهي ڳالهه تي قائم رهيو ته ضمانت ضرور ڏيندس.جج جي انڪار ڪرڻ تي ملڪ صاحب پحوي ڊڪي ڏيڊ لک روپيه جمع ڪيا ۽ نقد زرضمانت پيش ڪري. خالد لطيف گابا صاحب کي جيل مان آزاد ڪرايو ويو.

لڳاتار مشغوليت جي ڪري، جسماني، دماغي ۽ نفسياتي بيمارين ۾ مبتلا انسان، پنهنجو علاج ڪنهن معالج کان ڪرائين ٿا. انهن جي هدايت جي مطابق عمل به ڪن ٿا. ڪجهه قدر صحتمند به ٿين ٿا. پر سندن ڌنڌي ۾ لڳاتار مشغولي سبب ساڳيون بيماريون وري ظاهر ٿين ٿيون. پوءِ ڪي جسماني ۽ دماغي طرح منلوج ومحتاج ٿيو وڃن يا لڳاتار بيمار رهن ٿا.

انهن جسماني ودماغي بيمارين وارا پنهنجي ڌنڌي کان بيزار ٿيو پون ٿا. ڇڏڻ جا سانباها، يا مشغولي گهٽائڻ جو ارادو به ڪندا آهن، پر ماڻهن جي تعنن ۽ ٽوڪن جي ڊپ کان ، معيار زندگي جي بلندي جي گهٽجڻ جي خوف کان ، احساس برتري جي مرض سبب، سجائي جي ٻر کان هو ساڳيو ڪاروبار مشغولي قائم دائم رکڻ پوندو آهي.اهي انسان ڌنڌي يا ڪاروبار جي رفتار انهي حالت ۾ گهٽجائڻ لڳندي آهي، جڏهن هو محتاج ٿين جسماني، دماغي ، يا جسماني طرح ڪمزور ٿين يا دماغي طرح ڪمزور هئڻ ڪري سوچڻ ۽ سمجهڻ جي قوت گهٽجيو وڃين ٿي.

جڏهن انسان تي ڪيفيتون (حالتون) غلب ٿينديون آهن، تڏهن نفس جي اخلاق جو بدصفتون ڪجهه قدر دٻجي وينديون

آهن. انسان انهي ڳالهه تي سوچڻا تي مجبور هوندو آهي، ته هو جيڪي ڪجهه ڪري رهيو آهي، سو صحيح نه آهي، پر اهڙا ڪي اصول هجن جن تي عمل ڪري، هنن ورتل بيمارين مان ڇٽان، مطمئن ۽ خوشحال زندگي گذاريان اهڙو ڪو هجي جو منهنجي هن درد جي دوا ڪري، تاڪه ڇٽي سگهان آخر ۾ ڪو ٻه واهر ۽ وسيلو ته ڏسي ڪيل ڪرتوتن تي پڇتائي ٿو. پنهنجي پيدا ڪندڙ ڌانهن رجوع ٿئي ٿو. ان خالق کي مختلف نالن سان پڪاري ٿو. دل جي خبر (چڱو ، سٺو) جو آواز هڏي ٿو، ان مطابق عمل ڪري ٿو، ته الله تعالي جي فضل وڪرم سان صحت وسڪون ملي ٿو.

١ . دنياوي سامان (زر، زمين، زن) موجود هوندي به انسان جي زندگي دک، تڪليف ۾ مبتلا رنجيده پريشان حال رهڻ

مٿين لکني کان پوءِ ، آءٌ هن نتيجي ،تي پهتو آهيان ته ڪن انسانن وٽ سندن خيال مقصد مطابق ، هر دينوي شي جا هنن پنهنج جسم ودماغ کي هر وقت مشغول رکي حاصل ڪني آهي، تنهن هوندي به هنن جو جسم الجهيل رهي ٿو ۽ هو دل ، تڪليف ۾ مبتلا، رنجيده ۽ پريشان حال رهن ٿا. ان جو سبب منهنجي نظر ۾ صحيح ۽ سچن اصولن جي بغير عمل ڪرڻ آهي.

حقيقت ۾ انسان کي دولت سان محبت، بلڪ عشق ٿي ويو آهي. ۽ دولت کي هر ڪنهن شي جي حاصل ڪرڻ جو ذريعو سمجهيو ويو آهي. تنهن ڪري ان کي حاصل ڪرڻ لاءِ جان جي بازي لڳائن ٿا. دنيا انسانن جي دماغ تي قبضو ڪري ڇڏيو آهي مطلب دولت جون صورت ۾ ظاهر ٿين ٿين. جنهن کي نفس ،

من جو بد اخلاق ڇنڇن ٿا. انهن بداخلاق جو احساس ٿئي ٿو.
روح، آتما ان جذباتن جي احساس کي شدت سان محسوس
ڪري ٿو. انسان انهن احساس کي دنيا ۾ مشغلي سبب ۽ ماحول
جي دٻ کان انهن کي اهميت ڪونہ ٿا ڏين. بهر حال نتيجي طور
هيٺين حالتون جذباتن جي صورت ۾ ظاهر ٿين ٿيون.

رهڻ لاءِ سندس خواهش مطابق جڳهہ هوندي بہ ڪجهہ
وقت کان پوءِ ان کي ناپسند ڪرڻ ۽ بيزاري محسوس ڪرڻ ۽
ٻي نئين ماڊل جي ڪشاده بنگلي وٺڻ جي خواهش تمنا شدت
سان محسوس ڪني وڃي ٿي. وقت جي تقاضا مطابق سندن
پسندي جا سبيل ڪپڙا ڪافي انداز ۾ موجود هوندي بہ ، هنن
ڪٽي نئين ڊزائين ۾ نئون ڪپڙو ڏٺائون ، حالانڪ ضرورت نہ
آهي، خريد ڪندا ۽ ان وقت جي رواج مطابق ڪپڙو سبايو
وڃي ٿو.

کاڌ خوراڪ جي مسئلي ۾ هينئن چوڻ درست آهي تہ هر
روز نئين ڊش مختلف نموني سان گهڻن قسمن ۾ موجود هجي
پر تڏهن بہ نئين کاڌي جي اهي شيون انسان هضم ڪري سگهي
يا نہ، پر گهرج کان وڌيڪ کائڻ جي ڪوشس ڪندا پوءِ تہ ٻلي
بيمار ٿين، ڪن کي تہ گهر جو کاڌو بہ مشڪل نصيب ٿيندو
آهي.

انسان هر وقت دولت جي گهڻائي جي حرص جي سبب
گهڻي ۾ گهڻو نفعي جو خواهشمند آهي، پر سندن جو نقصان
ٿئي ٿو، ان جو پتو ڪيڻ جو خيال نٿا ڪن. دنوي نقصان
سبب برداشت جي قوت جي ڪمي هنڻ ڪري هارٽ فيل، خود
ڪشي جا واقعات ٿين ٿا. گهڻي نفعي جي حالت ۾ ڪثرت ڏن
هنڻ ڪري، وڌيڪ ڏن دولت وڌائڻ جي حرص ٿئي ٿي. انهي
لالچ جي جذبي تحت غير قانوني ۽ غير اسلامي فعل ڪرڻ لاءِ
تيار ٿين ٿا.

دنيا جي ڪثرت، گهڻائي کي ، انسان عزت جو سبب
سمجهي ٿو، تنهن ڪري هو سوسائٽي، معاشري ۽ سماج کان
عزت، احترام ڪرائڻ جو خواهشمند ٿئي ٿو. پر ٻيا دولت وارا
ماڻهو سندن عيب ڳولهڻ ۽ ڪيس هيٺ ڪرڻ لاءِ خواهشمند هوندا
آهن، جيئن هنن جي عزت وڌ ۾ وڌ ٿيڻ گهرجي. مطلب تہ هر
هڪ دولتمند سندس عزت چاهيندو آهي ، پر ٻي جي عزت
۽ احترام وڃائڻ ڄي ڪوشش ۾ هوندو آهي.

کي انسان دولت کان محروم دولت وارن کي ڏسي، حسد
جي ڪري ساڙ کائيندا آهن، ڪين پڄندي آهر ، نقصان پهچائڻ
چاهيندا آهي. ۽ ٻيا چاهيندا آهن، تہ آءُ بہ انهن جهڙو دولتمد
ٿيان ۽ انهن وانگر آرام ۽ سک جي زندگي گذريان. جڏهن انسان
۾ رشڪ جو جذبو جاڳي ٿو، تہ هو پنهنجي صلاحيتن جا هر
حربا ۽ وسيلا استعمال ڪري ڪثرت سان دولت ڪٺي ڪرڻ
جي ڪوشش ڪري ٿو. جڏهن هن کي الله تعالي دولت سان
نوازي ٿو، تڏهن بہ ان جو نفس وڌيڪ دولت جي لالچ ڪري
ٿو. اگر دولت وڌڻ جو امڪان نٿو ٿئي تہ ڪيس ڪاوڙ جو جذبو
جاڳي ٿو. ۽ وڌيڪ دولت حاصل ڪرڻ جو حرص ٿئي ٿو ۽
ڪيس دولت سان محبت ٿئي ٿي ۽ ان کي ڪٺي ڪري رکي ٿو.
ڪنجو سي جي جذبي تحت، پنهنجي ضرورتن کي بہ نظر انداز
ڪريو ڇڏي . اگر پنهنجي معيار زندگي جو جذبو اڀريو تہ هو
پنهنجي گهر کي سينگاريندو ، ان ۾ نئين زماني ۾ هلندڙ سامان
ڀريندو ڪار بہ لازمي رکندوان کي ظاهر ڪرڻ لاءِ فضول دعوتن
جو انتظام ڪندو. پنهنجي تعريف ۽ پسندي جي داد ڏيڻ وارن
کي پيار ۽ خوشي جي نظر سان ڏسي ٿو. انهن پنهنجي بهتري ۽
وڏائي ڏيکارڻ لاءِ ، دل مان طرحطرح جو ڳالهيون پنهنج ڏنڏي ،
وسيع تجربي بابت ڪندو رهي ٿو. دعوتن ۾ مدد ، عورتن ،
نرجوان، پوڙها شامل ٿين ٿا. جنهن ۾ ڪل خوشي ظاهر ٿيندي.

هڪ ٻئي جون وڏائي ڳالهيون ڪندا آهن. وي سي آر تي فلمون ڏسڻ سندن مشغل ٿي ويو آهي. مطلب ته مٿين حالتن ۾ صرف اڪر دنيا جي مال پنهنجي پسندي ۽ تعريف جي محبت وڌيل هوندي ته روح ڏبيل هوندو سندن صلاحيتون ۽ سٺا اخلاق ظاهر نه ٿيندا پر نفس جا بداخلاق هيٺين جذبن جي صورت ۾ محسوس ٿيندا، تنهن ڪري مذهب طرف رجحان ۽ شوق ڪونه ٿيندو نتيجي ۾ انسان ويچارو دنيا جو نعمتون هوندي به مصيبتن ، تڪليف ، ڏکن ۾ گهيريل پريشان حال ۽ غير مطمئن ، بي سڪون زندگي گذارڻ جو عادي ٿي وڃن ٿا.

(١) خواهش جو غلبو. (٢) ڪاوڙ ۽ غصو زور تي. (٣) گلا ۽ غيبيت ڪندي ڪنهن جو ڏک ڪونه ڪن. (۴) بي حيائي جا ڪم ڪندي غيرت محسوس نه ڪرڻ. (٥) حرص ولالچ جو جذبو سمايل. (٦) تڪبر ۽ پنهنجي عقل ۽ محنت تي ٻانور جو جذبو. (٧) ظلم و زور ڪندي ڪو ڏک محسوس نه ٿيڻ. (٨) بدي ڪرڻ وقت، نيڪي جو تصور نه هوندي آهي. (٩) ڪوڙ ڳالهائڻ ، ٺڳي ۽ دغا ڪرڻ جا ماهر ۽ ان کي فن تصور ڪرڻ.

انسان سٺن اصولن تي عمل ڪري دنياوي شيون (زر، زمين ۽ زن) هوندي به انهن جي زندگي هميشه آرام وسڪون ۾ رهڻ ڏک ۽ تڪليف، مصيبت کي صبر سان سهڻ.

انسان دنيا ۾ پنهنجي لاءِ سک آرام جي زندگي گذارڻ لاءِ دنيا جي موجود شين کي استعمال ڪري حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ ڪري رهيا آهن. ڪن گهڻائي جي تمنا ڪري، طلب مطابق حاصل ڪيو ۽ ڪن کي گهٽ ۾ گهٽ ميسر ٿيو، پر ٻنهي حالتن ۾ حياتي ۾ مڪمل ۽ ديرپا سڪون ، يڪسوئي ومطمئن نصيب نه ٿيو. حالانڪ ڪن کي ٿوري عرصي لاءِ مليو به ، پر وري ساڳيون حالتون ۽ ڪيفيتون پيدا ٿيڻ ڪري ، ٻڪاري اٿيا ته ڪريون ته ڪهڙو ڪيچ ٿا ، پر تڏهن به

پوري طرح ۽ هر وقت سڪون نه آهي. ڇا جي لاءِ ؟ انهن جي سبب کي سمجهي نٿا سگهن : ڪن ٻڌن ٿا ۽ اڪيون ڏسن ٿيون، پر منجهيل سبب انهن جي ذهن ۾ سمجهه ڪانه ٿي اچي. جن انسان اهي حالتون ۽ ڪيفيتون شدت سان محسوس ڪيو، جن غير مطمئن ۽ تڪليف ده زندگيءَ مان نڪرڻ جي سچي نيت ڪئي . تن تي الله تعاليجي فضل و ڪرم ٿيو ته انهن کي صحيح زندگي گذارڻ جو طريقو ۽ ترتيب سمجهه ۾ آئي ۽ صحيح عمل ڪرڻ لاءِ پاڻ کي تيار ڪندا ته پوءِ اهي مطمئن زندگي گذاري سگهندا ، جنهن ۾ پاڻ به راضي ۽ الله تعالي به راضي رهندو. اسان جي خالق ، انسان کي پيدا ڪرڻ جو مقصد آهي ته پنهنجي خالق کي هر وقت رب (پاليندڙ) ڪري مڃيو ۽ سمجهو. ھن پاڻ ھي سڄي ڪائنات خلقي انسانن جي حوالي ڪيائين ۽ ظاهري ان ۾ موجود شين کي ڏسندا ته اهو خالق (پيدا ڪندڙ) ۽ رب (پالندڙ) جو مشاهدو (ظاهر ڪرڻ) ڪرائين ٿيون جيئن انسان پنهنجي مقصد کي حاصل ڪري سگهي. انهي لاءِ ته انسان پنهنجي زندگي سڪون آرام سان بسر ڪري سگهي، جنهن ۾ ڪنهن قسم جو غم ، تڪليف، مصيبت نه هجي ، زندگي سڪون و آرام سان گذارڻ جو ڇا مقصد آهي؟ جسم و دماغ ۽ ضمير، دل ۾ فتور نه اچي، پريشاني، غير يقيني، غير يڪسوئي وغيره جو بحران نه هجي. ذهن صاف هجي ۽ جسم به پاڪ هجي. آءٌ توهان کي انهي مطمئن زندگي گذارڻ جا اصول ٻڌائڻ چاهيان ٿو، جن تي عمل ڪرڻ سان صحيح زندگيءَ جو لطف ۽ سڪون وٺي سگهو ٿا،

(١) پنهنجي پيدا ڪندڙ (الله) کي هڪ، اڪيلو ڪري مڃيو ۽ دل سان يقين ڪريون، الله جل جلاله کان سواءِ ڪنهن جي به عبادت نه ڪريو. الله تعالي جي صفتن، ڪمن، ذات، حڪمن ۾ ڪنهن مخلوق کي شريڪ (برابر، ثاني) نه ڪريو. ۽

CS CamScanner

سمجھو. الله تعالي جا حڪمن تي ذھني طرح ۽ جسمن جي ھر عضوي سان جيئن حڪم آھي، تيئن عمل ڪريو.

(٢) سچ ڳالھايو، حلال ڪاءو ۽ ڪنھن جو دل نہ ڏکايو.

(٢) پنھنجي جسم و دماغ ۽ضمير ڪي سندن ڪھرج مطابق حلال غذا مھيا ڪريو، جيئن ھو صحيح ۽ چڱو (خير) ڪم ڪري سگھن.

(۴) انصاف ۽ زندگيءَ جي ھر عمل ۾ درميانہ رويہ اختيار ڪري مطمن زندگي گذاريو.

(٥) مال ۽ اولاد دنيا جي حياتيءَ جو سينگار آھي ۽ سدائين رھندڙ چڱايون، تنھنجي پالشھار وٽ ثواب ڪري ڀليون ۽ اميد ڪري چڱيون آھن ١٨۴٦ سوره الڪھف

(٦) (اي پيغمبر) چئو تہ ڪرتوتن جي ڪري بلڪل ٽوٽي وارن جي اوھان ڪي سڌ ڏيون ڇا ؟ جن پنھنجي ڪوشش دنيا جي حياتيءَ ۾ اجائي وڃائي ۽ اھي پنھنجي لاءِ ڀاعيندا آھن تہ اھي (ڀاڻ) چڱو ڪم ڪندا آھن. ١٠۴٠١٨ سوره الڪھف.

(٧) ۽ ڪاءو ۽ پيئو ۽ اجايو نہ وڃايو. ڇو تہ الله تعالي اجائي وڃائيندڙن ڪي دوست نہ رکندو آھي ٨١١٠٧١٢١ پاره رڪوع منھنجي رھبر سائين سيد عبدالحفيظ شاه صاحب مٿئين آيت جي تشريح ھن ريت ڪني آھي تہ سڀ ڪائو ۽ پيئو، پر جيڪا ان مان جسم ۾ توت، طاقت اچي ، ساه ، اجائي نہ وڃايو ۽ ان ڪي الله جي واٽ ۾ صرف ڪيو. توت جي اجائي وڃائيندڙ ڪي دوست نہ رکندوآھي.

(٨) پنھنجي ڪمائي مان ، جيڪي ڪپڙا وٺيو سي تن تي پايو پر پاڻ کان پوءِ تڪبر وڏائي محسوس ڪيو ، تہ پوءِ انھن ڪي ساڙي ڇڏيو. (منھنجي رھبر جو قول آھي) اي ايمان وارو جيڪي پاڪ شيون الله اوھان لاءِحلال ڪيون آھن سي حرام نہ بڻايو ۽ نڪي حد کان لنگھو. بيشڪ الله حد کان لنگھڻن ڪي

خوشي محسوس ڪندو، جو سندس اصلي حق آھي، سندس حال ۽ ڪيفيت جي راغبت اصل مقصد طرف وڌندي ۽ لڳاتار عمل ڪري اصل مقصد ڪي حاصل ڪندو. اگر الله جو فضل و ڪرم شامل آھي، ھاڻي ھيٺ عبادت ۽ معاملات جو ھڪ مثال پيش ڪندس، جنھن ۾ اصل مقصد ظاھر ٿيندو.

نماز

ڏينھن ۽ رات ۾ دين اسلام پنج وقت، نماز پڙھڻ جو حڪم ڪيو آھي. اھو عبادت جو ھڪ رڪن آھي. بھترين ۽ اصل ، اول عمل صالح ڪرڻ جو اصول آھي. نماز پڙھڻ لاءِ بھترين وقتن جي چونڊ ڪيل آھي. جنھن ۾ مسلمان لاءِ (جسم ۽ روح) بھتري رکي وئي آھي. نمازن ڪي انھن وقتن ۾ پڙھڻ جو حڪم آھي، جڏھن انسان دنيا جي ڌنڌن ۾ مشغلي سبب يا آرام سبب جسم ۽ دماغ ساڪن ٿي وڃي ٿو. يعني بھتر ڪاڪردگي بيھي وڃي ٿي، انھن ڪي متحرڪ (چورڻ ۽ جاڳائڻ لاءِ ، ڪم ڪرڻ جي قابل بنائڻ لاءِ جسم ذھن ڪي دل طرف متوجہ ڪرڻ لاءِ ، طاقت و سڪون پھچائڻ لاءِ) ڪرڻ لاءِ، مسلمانن لاءِ پنج نمازون مقرر وقتن تي فرض ڪيون ويون آھن، ڪنھن بہ حالت ۾ پڙھڻيون آھن. نماز جو اصل مقصد شروع کان آخر تاءِ جسم ڪي دنيا جي ڌنڌن جي مشغلي کان آزاد ڪري، الله تعالي طرف متوجہ (ڌيان) ڪرڻو آھي. تنھن ڪري دل ڪي حاضر رکڻو آھي الله تعالي جي موجودگي جو احساس رکڻو آھي، جيئن خوف سان ۽ محبت سان نماز صحيح ادا ڪري سگھجي، نماز ۾ الله تعالي جي مقصد و مقرر تعريف، وڏائي جو ذڪر زبان ودل سان ڪرڻو آھي، جنھن ۾ محبت,خوف جو جذبو ظاھر ٿني ٿو. جڏھن الله تعالي جي اڳيان مسلمان رڪوع ۽

سجدو ڪري ٿو ته پنهنجي وڏائي مان اهو جذبو ڌهيو وڃي ٿو، عاجزي ۽ انڪساري جو جذبو پيدا ٿئي ٿو. نماز ۾ جسم جي ورزش به ٿئي ٿي. حضور صہ جن نماز بابت فرمايو آهي، ته ' نماز منهنجي اکين جي ٺڌاڻ آهي ' جڏهن مسلمان نماز پڙهي فارغ ٿيندو ته جسم ۽ ذهنن کي تازو ۽ فرحت محسوس ڪندو . ڪيس دلي سڪون ۽ مسرت به محسوس ٿيندي. انهي طريقي سان دين اسلام ذهن ۽ جسم (نفس) سان گڏو گڏو روح جي مشغوليت جو به هر عبادت ۾ خيال رکيو ويو آهي. اهڙي طرح بين عبادتن جي رڪنن ۾ به معلوم ڪرڻ سان؛ معلوم ٿيندو ته ڪهڙي طرح جسم و ذهن (نفس) جي مشغليت روح به طاقتور ٿئي ٿو. الله تعالي فرمائي ٿو ته :- ' بيشڪ نماز بي حيائي ۽ مدي ڪم ڪرڻ ڪان جهليندي آهي، ۽ بيشڪ الله جو ياد ڪرڻ سڀ ڪان وڏو آهي ' ۾ جيڪي ڪندا آهيو سو الله ڄاڻيندو آهي.

سورت المنڪبوت ۴۵\۲۱

ڪسب و تجارت

پنهنجون ضروري خواهشون پوري ڪرڻ لاءِ ، جو جسم و ذهن لاءِ ضروري آهن. دين اسلام ۾ انسانن لاءِ ڪسب (محنت) و تجارت، صنعتن، واپار، زراعت، نوڪري لاءِ شرعي اصول به موجود آهن ۽ انهن جي آدابن کي مد نظر رکڻ سان پورو پورو فائدو وٺي سگهي ٿو. حضور صلي الله عليہ وسلم جن تجارت جي ترغيب ڏيندي فرمايو ته ' روزي جي ڏهن حصن مان نو حصا الله تعالي تجارت ۾ رکي ڇڏيا آهن ۽ جو شخص سوال جا دروازا کولي ٿو، هن تي الله تعالي افلاس جا ستر دروازه کولي ڇڏي ٿو، ' تجارت ، واپار جا اسلام ۾ تفصيل سان پڙهڻ ضروري آهن جو انهن تي ان مطابق عمل ڪري سگهجي، جنهن

دوست نہ رکندو آهي ۵۱۸۷ ابو هريره رضي الله تعالي عنہ کان روايت آهي ته رسول الله صلي الله تعالي عليہ وسلم جن فرمايو الله جو قسم اهو مومن ناهي، الله جو قسم اهو مومن ناهي، عرض ڪيم ڪير يا رسول الله، فرمايائون ته اهو شخص جنهن جو پاڙيسري ان جي آفتن ڪان محفوظ نہ هجي يعني جو پنهنجي پاڙيسرين کي تڪليف ڏي ٿو.

عمر بن سعيد بنہ العاص رضي الله تعلي عنہ کان روايت آهي ته رسول الله صلي الله تعالي عليہ وسلم جن فرمايو والد جو پنهنجي اولاد لاءِ هن ڪان وڏيڪ ڪوئي عطيہ ناهي ته انهن کي سٺو ادب سيکاري. انس رضي الله تعالي عنہ کان روايت آهي ته رسول الله صلي الله تعالي عليہ وسلم جن فرمايو تمام مخلوق الله تعالي جي عيال آهي. ۽ الله تعالي جي نزديڪ سڀ ۾ پيارو اهو آهي جو عيال سان احسان ڪري. الله تعالي فرمايو آهي ته نيڪي ۽ پرهيز ڪاري تي پاڻ ۾ هڪبني جي مدد ڪريو ۽ گناه. ظلم تي مدد نہ ڪريو.

اسلام ماديات ، جسم (نفس) ۽ روح جي گهرج مطابق اصول وضع ڪري ٻڌايا آهن. انهن تي عمل شرط آهي .دين اسلام زندگي گذارڻ لاءِ هڪ درميان ۽ متوازن اصول عمل ڪرڻ لاءِ ٻڌايا آهن. جنهن ۾ ماديت ، جسم ونفس ۽ روح کي سندن گهرج مطاپق اهي اصول مهيا ڪري ٿو، جنهن تي انسان عمل ڪري انهن جي تقاضا پوري ڪري سگهي ٿو. دين اسلام جيا صولن تي صحيح ڪم ڪرڻ سان عبادت جي هر رڪن ۽ معاملات ۾ اهي خوبيون ۽ خاصيتون جسم ذهن ۽ روح انساني تي اثر انداز ٿي طاقتور بڻجڻ جو سبب ٿينديون.

دين اسلام تي عمل ايمان آڻڻ کان پوءِ، عمل صالح ڪرڻ لازمي آهن ، انهي ڪان سواءِ ايمان جي تڪميل نہ ٿئي ۽ دين اسلام جو اصل مقصد پورو نٿو ٿئي . الله جا حڪم جيڪي

قران شريف ۾ بيان ٿيل آهن. تن کي عمل صالح، شب ڪرم ، نيڪ ڪم چون ٿا، تن کي هيٺ بيان ڪجي ٿو.

(١) حقوق الله. توحيد، نماز، روزه، زڪوات، حج، قران شريف پڙهڻ، درود شريف پڙهڻ، ذڪر الله يعني اسماءِ حسنه جو ذڪر زور ۽ آهستي ڪرڻ.

(٢) حقوق العباد :- الله تعالي جي مخلوق جا حق.

(٣) ڪسب وتجارت. (۴) نڪاح. (۵) کائڻ، پيئڻ ، پهرڻ

(٦) حلال، حرام، جا آداب. (٧) سفر جا آداب. (٨) امر با بالمعرف نهي عن المنڪر. معاملات جو انسان جي حرڪات، سڪنات ۽ معيشيت تي انداز ٿين ٿا.

اهي به الله جي حڪم مطابق صحيح عمل ڪرڻ سان عبادت ۾ شامل ٿين ٿا. جنهن ۾ انسان جو نفس (جسم و ذهن) مشغل هجي ٿو، جنهن جو اثر روح تي سنئو پوي ٿو ۽ طاقتور ٿئي ٿو. انهن اصولن تي قران شريف ۽ حديث جي مطابق عمل ڪرڻ سان نفس ۽ روح جا سٺا اخلاق ظاهر ٿين ٿا ۽ حديث تي عمل ڪرڻ سان نفس جا بداخلاق جو جسم و روح تي دٻاءُ يا اثر گهٽيو وڃي ٿو.

عبادت ۽ معاملات جي اصولن تي صحيح نموني مطابق قران شريف ۽ حديث تي عمل ڪرڻ سان نفس جا بداخلاق دٻجندا ويندا. انهن جي جوش ۽ عمل دٻاءُ بندي تي گهٽ ٿيندو ويندو ۽ نفس جا سٺا اخلاق ظاهر ٿيندا ويندا. نفس خود صحيح عبادتون ۽ معاملات ڪرڻ کان سواءِ هن جا بداخلاق جو دٻاءُ گهٽ نه ٿيندو. بداخلاقن جي دٻائڻ کان سواءِ نفس، جا سٺا اخلاق ظاهر ٿيڻ کان پوءِ، روح جي طرف راغب ٿيندو، روح جي سٺن اخلاق ، جيڪي تمام سٺا آهن، سي ظاهر ٿيندا، تنهن کان پوءِ انسان کي اصل مقصد حاصل ڪرڻ ۾ آساني ٿيندي. جيئن سندن خالق چاهي ٿو. پاڻ انسان اطمينان ۽

۾ جسم و دماغ مشغول رهي ٿو، پر ان ۾ روح جي غذا ۽ طاقت ڏيڻ جو به خيال رکيو ويو آهي. آءُ هتي چند اصولن جي وضاحت ڪندس.

(١) واپار ۾ جيترو ٿي سگهي وڪري ۾ نفعو گهٽ رکجي نفعي گهٽ رکڻ ڪري، گراهڪ جام ايندا ۽ وڪري ۾ اضافو ٿيندو. نفعو به گهڻو ٿيندو، انسان ۾ قناعت جي عادت پوندي ۽ حرص لالچ کان بچي پوندو. (٢) گراهڪ کي هڪ اکهه ٻڌائڻ گهرجي ۽ شي جي اجائي تعريف نه ڪرڻ گهرجيس. وڪري وقت شي جي پوري حقيقت ٻڌائڻ گهرجي . اهڙي طرح واپاري ڪوڙ ڳالهائڻ کان بچي پوندو. هن زماني ۾ گراهڪ کي تعجب ضرور لڳندو ۽ پهرين اعتبار ڪرڻ ڪندو، پر ٻين کان پڇڻ کان پوءِ حقيقت جو پتو پوندس، واپاري تي يقين پختو ٿيندس ۽ ٻين ماڻهن جي اڳيان به تعريف ڪندو. نتيجو اهو نڪرندو ته گراهڪ جام اچڻ لڳندا ۽ وڪرو رڌيڪ ٿيندو. (٣) گراهڪ سان مٺو ۽ نرم لهجي سان ڳالهائڻ گهرجي. ڪڏهن به گراهڪ تي نه ڪاوڙجي ۽ نه ڪهرو ڳالهنجي ان سان عاجزي ۽ انڪساري جي عادت پوندي.

(۴) تجارت ، صنعتڪاري ، زراعت ونوڪري وغيره انهي دلي نيت ارادي سان ڪري ته ان جي ڪمائي مان زندگيءَ جون ضروري حاجترون پوريون ڪيون ويندون. جن سان جسم ، دماغ کي طاقت و قوت پهچائڻ جو دارو مدار هجي مطلب ته پاڻ لاءِ پنهنجي ٻارن ۽ ٻچن لاءِ گذران ٿئي ۽ هو ڪنهن مخلوق جا محتاج نه ٿين.

اهو عمل به الله واسطي آهي ۽ جو هڪ شخص صبح سوير پنهنجي ڪاروبار لاءِ وڃي ٿو ته حبيب الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي ته " اگر ڪوئي شخص پنهنجي والدين ۽ پنهنجي ٻچن جي ڪفالت جي غرض سان ائين ڪري ٿو ته اهو به الله

جي راهه ۾ جدوجهد جو ۽ هڪ حصو آهي، ها اگر ان جو مقصد محض لاف زني، تفاخر ۽ تونگري آهي ته پوءِ ان جي پڄ ڊروڳ شيطان جي راهه ۾ آهي. '

حضور صہ جن فرمايو آهي ته جو شخص رزق حلال طلب ڪندو هجي ۽ هن جو مقصد مخلوق کان بي نيازي ۽ پنهنجي پاڙي وارن عزيزن جي ڪفالت و خدمت هجي ته قيامت جي ڏينهن هن جو چهرو چوڏهن جي چنڊ جي طرح منور ۽ روشن هوندو. جيڪڏهن هو صاحب نصاب ٿئي ٿو ۽ نفعو ٿئي ٿو. نفعو ۽ اصل مروڙي ملائي پوءِ زڪوات ڏيڻ گهرجيس. اسلام ۾ زڪوات ڏيڻ جو حڪم آهي انهي ۾ وڏو فائدو رکيل آهي. هڪ ته حقدار کي زڪوات ڏي ٿو ته ان جو ڪيس ثواب ملندو. ان جي سواءِ هو ڪنجوسي جي بداخلاق کان بچي ويندو. الله تعالي جي عطا ڪيل نعمت جو صحيح استعمال ڪري، الله تعالي جي نظر ۾ شڪر وارو بندو ٿيندو.

جن مسلمانن وٽ دولت جي ڪثرت ۽ زمين جي گهڻائي آهي ۽ اهي صاحب ايمان به آهن ۽ اسلامي اصولن تي اعتماد به رکن ٿا، اهي دولت ۽ زمين جي انهن اسلامي اصولن وقانونن مطابق استعمال به ڪن ٿا. مطلب ته جيتري قدر شريعت تي عمل ڪري رهيا آهن، اوتري قدر سند بداخلاقن ۾ ڪمي ٿي رهي آهي ۽ سٺا اخلاق ، سندن ڪارڪردگي جي عملدر آمد مان ظاهر ٿي رهيا آهن اهي هن دنيا ۾ آرام ۽ سڪون جي زندگي گذاري رهيا آهن ۽ آخرت لاءِ ثواب ڪٺا ڪري رهيا آهن . هن مان ثابت آهي ته دين اسلام جي اصولن ۾ اڄ به اهائي سچائي و صداقت ۽ اصليت قائم آهي، جيڪا نازل ٿيڻ وقت هئي . تنهن ڪري هن دور ۾ به دين اسلام جا پابند مومن، مسلمان ، عمل ڪندڙ ڪافي انداز ۾ موجود آهن. جن جي شريعت لاءِ محبت ۽ رغبت، سندن قول وفڪر ۽ فعل و عمل مان عيان

وناپت ٿئي ٿو. انهي سبب ڪري انهن جي عملن ۾ خوش اعتقادي ، سٺا ۽ بهتر اخلاق نيڪ افعال ۽ گناهه کان بچڻ جي ڪوشش ڪرڻ الله جل جلاله ۽ رسول الله صلي الله عليہ وسلم جي اطاعت ۾ لڳا پيا آهن. انهي کان علاوه حقوق العباد به ادا ڪري رهيا آهن.

انهن اسلامي اصولن جي باعمل انسانن کي ڳولهڻ ۾ انهن جي صحبت ۾ رهڻ ڏسڻ ۽ سمجهڻ . اهو ڪجهه حاصل ڪري سگهجي ٿو. جيڪا خلوص دل ۽ ذهن چاهيندڙن انسان انهي عمل مومن کي ڳلي لهندو ۽ ان کي انشاءَ الله ملندو.

نورالدين ڊرڪي نو مسلم جو دين اسلام جي اصولن تي خود به عمل ڪندڙ آهي ۽ ٻين کي عمل ڪري ڏيکارڻ لاءِ هڪ تبليغي مرڪز کولي، ڪوشش ڪري رهيو آهي ان جي باري ۾ هيٺ ڏيني رهيو آهيان جو هڪ ڪتاب 'هم ڪيون مسلمان هوئي' تا ورتل آهي.

نور الدين ڊرڪي (اسٽيفن ڊرڪي)

هي صاحب دين اسلام جي داخل ٿيڻ کان پوءِ مطمئن زندگي گذاري رهيو آهي. خود پاڻ ته سچائيءَ جو رستو ڳولي لڌو اٿس، پر ان سچائي کي پنهنجي ملڪ (آمريڪا) ۾ عام ڪرڻ لاءِ دين اسلام جي اصولن جي مطابق عمل ڪرڻ لاءِ هڪ اسڪيم تيار ڪئي آهي ڇو جو مسلمان ٿيڻ کان پوءِ هن جي اڳيان ٻه رستا هئا. هڪ ته آمريڪي کي ڇڏي ڪنهن اسلامي ملڪ ۾ مستقل طور رهڻ جو بندوبست ڪري، انهيءَ لاءِ ته اسلامي زندگي جي تقاضن کي عملي طرح پورو ڪري سگهي يا ٻيو ته آمريڪا ۾ رهي، اسلامي اصولن مطابق عملي مثال بنجي، اسلامي تعليم کي نهلائڻ جو ڪم ڪري. هن ٻيو رستو اختيار

ڪيو آهي. آمريڪا ملڪ جي نيو ميڪسيڪو ۾ ١٩٨٠ ۾ بورڊ آف دارالسلام فائونڊيشن لاءِ هڪ هزار ايڪڙ زمين خريد ڪري اشاعت اسلام جي لاءِ بنياد وڌو آهي. جنهن ۾ هي هن پر آشوب ماحول ۾ دارالسلام جي نالي سان امن ۽ شانتي روحاني واخلاقي پاڪيزگي، خلوص و محبت ۽ انسانيت جي اعلي اقدار جي پر سڪون جزيره تعمير ڪرڻ چاهي ٿو. انهي طرح هي ثابت ڪرڻ چاهي ٿو تہ انسان اگر اڄ بہ الله جي هدايل رستي تي هلي (عمل ڪري) تہ ان کي اطمينان قلب جي اها دولت نصيب ٿي سگهي ٿي. جنهن جي ماده پرست دنيا ۾ ڪنهن بلند کان بلند مقام تائين پهچڻ جي باوجود هٿ اچڻ قطعي نا منڪن آهي.

دارالسلام جي هن منصوبي ۾ مسجد، مدرسہ جي علاوه هڪ شفاخانہ ، دستڪارين جي ترتيب جو هڪ مرڪز ، مسلمان سائنسدانن جي لاءِ هڪ ريسرچ سينٽر ۽ سو خاندان لاءِ گهر شامل آهن. ڪوشش اها آهي. تہ هر شعبہ زندگيءَ سان تعلق رکندڙ وارا با عمل مسلمان اتي آباد ٿين. هڪ طرف ماحول صحيح معني ۾ اسلامي هجي ۽ ٻي طرف بستيءَ جون تمام ضرورتون مقامي طور تي پوريون ٿي سگهن. ان منتخب ماڻهن ۾ استاد، ڊاڪٽر ، وڪيل ، ڪارپينٽر ۽ مختلف ماهرين بہ شامل آهن. اسڪيم جي ابتدائي مرحلي جي مڪمل ٿيڻ کان پوءِ غير مسلمان لاءِ سيمينار ۽ تعارفي پروگرام جو هڪ مستقل سلسلہ شروع ڪيو ويندو جو اهي دارالسلام اچي هڪ ئي وقت نظري ۽ عملي طور تي اسلام جي واقفيت ۽ ڄاڻ حال ڪري سگهن.

محض (صرف) نظرياتي دعوت بلڪل ناڪافي آهي. ڪوئي علائقو زمين اهڙو هئڻ گهرجي . جتي ماڻهو کي اسلام هلندو فرندو نظر اچي چو تہ ماڻهو ڏسڻ ٿا تہ اسلام ڇا آهي. ۽ عملي طرح ان جي شڪل ڪهڙي هجي ٿي هو هن بستي ۾ اچي

پنهنجي اکين سان اسلام ۽ ان جون برڪتون ۽ اخوت ۽ رحمت جي هن بي مثال نظام جي خوبين کي مجسم ۽ متحرڪ ڏسي سگهن .

دين اسلام جي مزيد سچائيءَ جي ثابتي.

جيڪي ڪجهہ ڌرم بابت مون کي ڄاڻ ٿي آهي ۽ سمجهي سگهيو آهيان. سو لکيو اٿم.. انهي جي علاوه ٻيا ڪتاب بہ پڙهيم جنهن ۾ انهن ماڻهن جي دلي رغبت ۽ محبت سبب دين اسلام ايمان آندو . الله جي حڪمن جي پيروي ڪري خوشحال زندگي بسر ڪني . انهن مان هڪ ڪتاب " همڪيون مسلمان هوئي " پڙهيم ، جنهن ۾ ٦٦ تعليم يافتہ مخلف مذهبن ۽ مختلف ملڪن سان تعلق رکندڙ آهن. نہ صرف تعليم يافتہ، بالغ پر مختلف شعبن جا ماهر تعليم هنا، جن ڪيترائي سال عيسائين ، ٻڌ ڌرم هندو (سناتن ڌرم) کي چڱي طرح پڙهيائون، سمجهيائون ۽ عمل بہ ڪيائون، پر انهن جي روحاني طلب ۽ سماجي ۽ معشرتي گهرجون، مٿيان بيان ڪيل مذهب پوريون ڪري نہ سگهيا. تنهن کان پوءِ انهن دين اسلام جي اصولن تي جيئن آهي تيئن عمل ڪندڙ هنا. انهن کي بہ چڱيءَ طرح جانچ پڙتال ڪيائون، جيڪي دين اسلام جي اصولن تي جنين آهي تينن عمل ڪندڙ هنا. انهن کي دين اسلام جي سچائي ۽ اصليت جي خبر پيئي سندن مٿان الله تعالي جو بہ ڪرم ٿيو. دل وجان ۽ خوشي سان جن جو عقل ۽ طبيعت بہ قبول ڪيو، تن دين اسلام تي ايمان آندو. الله جي هيڪڙائي تي، رسول الله صلي الله عليہ وسلم تي آخرت تي ۽ الله جي حڪمن اصولن تي جيتري قدر عمل ڪيائون، اوتري قدر سندن دلين کي تسڪين ۽ خوشي ميسر ٿي. مون ان ڪتاب مان

CamScanner

راجکماري، جو ڌرم (هندو سان تعلق رکنيدڙ جنهن اسلام جي اصول تي ايمان آندو هو ، ان جي تقدير جو ترجمو ڪيو اٿم. بيوڪتاب " آرياڻي اجاريو " لکيل مسٽر آڏيار مدرس ، هي هندو ڌرم سان تعلق رکي ٿو، جنهن دين اسلام جي اصولن کي گهرو مطالع ڪيو. ايتري قدر جو ، هن جو رسول الله صلي الله عليہ وسلم سان عشق ٿي ويو آهي. جو محبت کان مٿي مقام آهي جنهن ڪتاب جو ڪاني حصو رسول الله صلي الله عليہ وسلم جي زندگي بابت لکيو آهي. هن دين اسلام جي اصولن کي سچ تسليم ڪيو اٿس.

هن ويدن جوبہ حوالو ڏنو آهي.جنهن ۾ حضرت محمد صلي الله علي وسلم جون صفتون نشانيون ٻڌيون وين آهن. ۽ اچڻ جي باري ۾ بہ لکيو آهي. حالانڪ هن دين اسلام قبول نہ ڪيوآهي پر اسلام جي سچائي جي تعريف ڪني اٿس.

آءُ هڪ ماٺهو ڪونہ آهيان. پر ٻين بہ ويدن کي پڙهيو آهي ۽ ان بابت لکيو اٿن . هڪ مقالو پنڊت ديود دي ايڊو وڪيٽ جو منهنجي نظر مان گذريو آهي. سو هيٺ ڏجي ٿو.

ڇا ويد ڪلام ا لاهي آهي.

پنڊت ديودت ايڊو وڪيٽ فرمايو تہ ڪجھ عرصو ٿيو آهي تہ مون هڪ ڪتاب " سماج سڌار ۽ ويد ڌرم ڪا ادراس " جي عنوان سان شايع ڪيو هو. انهي ۾ مون موجود هندو سوسائٽي جي متعلق قديه بدرسمن جي انسداد لاءِ هتي ا لامڪان ڪوشش ڪرڻ جي ضرورت ظاهر ڪني هني ۽ منهنجي اڄ تائين اها راءِ هني تہ ويدن ۾ ايشور گيان (مهرفت الهي) آهي ۽ اهي قابل عمل تعليم جو خزانو آهن، ليڪن پنهنجي هڪ دوست جي زور آڻڻ تي جڏهن ويدن کي زياده مطالع ڪيم تہ هن

نتيجي تي پهتو آهيان تہ ويدن کي ايشور گيان (خدائي ڪلام) ناهن ۽ هن دنيا جي ڪابہ اهڙي بدرسم ناهي جنهن جو بنياد ويد نہ هجن.

آءُ هن مضمونن ۾ هي ثابت ڪندس تہ هندو مذهب ۽ هندو تهذيب اسين ويدن جي پناه وٺي ڪنهن بہ طرح سان ترقي ڪري نٿاسگهون.

(١) هن ۾ ڪو بہ شڪ ناهي تہ آريہ سماج جي باني سوامي ديانندويدن جي تفسير ۾ ڪيترين ني تبديلين ڪري هندو سوسائٽي جي جا خدمت ڪني آهي اها نهايت ني تعريف جي لائق آهي ۽ هن اسان کي هن لائق بنايو اهي تہ اسان دنيا ۾ پنهنجو منهن مٿي ڪٺي سگهون ۽ اسين لهي بہ ڏسون پيا تہ ٻين مذهبن جي حامين سوامي صاحب جي هنن ڪوشش کي قبول ڪيو آهي. انهيءَ جو سبب نقط هي آهي تہ سوامي صاحب جو تفسير غلط ۽ اڻ پوري معلوم ٿني ٿو. تنهن ڪري اسين هي اميد بہ نٿا ڪري سگهون تہ آريہ سماج جي ذريعي اسان هندو ڌرم جي هميشھ لاءِ حفاظت ڪري سگهنداسين.

هن علم ۽ عقل جي زماني ۾ اسين انهي ويدڪ تعليم کي ڪنهن بہ صورت ۾ سڌريل دنيا جي اڳيان پيش ڪري نٿا سگهون. اسين جو ٻين مذهبن تي نڪتہ چيني ڪندا آهيون تنهن ڪري فرض آهي تہ پهريائين پنهنجن عيبن جاچڻ جي ڪوشش ڪريون.

(راجڪماري جاويد بانو) هندوستان .

هي بنگال جي هڪ هندو راجا جي صاحبزادي هني اعلي تعليم حاصل ڪني هنائين . هن مڪمل تحقيق کان پوءِ اسلام

قبول ڪيو. هي هندو والدين جي گهر پيدا ٿي، مگر هن جي پرورش عيسائي ماحول ۾ ٿي. هندو مذهب جي مطلق ڪوئي واقفيت نه هني . هيئين تقدير پاڻ ڪلڪته ۾ قبول اسلام کان پوءِ ڪمي هني. ' مون ١٩٢٤ ۾ مذهب ۽ فلسفه جو وسيع طرح مطالع ڪيو مون ان جو مطالع علم فاضل بنجڻ لاءِ نه ڪندي هنس بلڪ تحقيق حق منهنجي تمنا هني. منهنجي دل ۾ الله تعالي جي هڪ مخلص ۽ صادق بندي جي طرح عبادت ڪرڻ جي تڙپ پيدا ٿي هني. مون کي هڏ مذهب کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪني پر ناڪميابي ٿي. عيسائيت جي طرف جو سمجهڻ ۾ نهايت سڌي ۽ سادي معلوم ٿي، رجوع ڪيم، انهي سلسلي ۾ مون عيسائي پادري سان تعلق پيدا ڪيو، تب مون کي ڪوئي اهڙو رستو نه مليو جنهن جي ذريعي دور حاضر ۾ عيسائيت جي هڪ خلوص ۽ صادق تا بعدار (متع) ٿي سگهان. جيترٺيڪ وڏا وڏا دلائل تاويلاتون پيش ڪيا ويندا هنا. عيسني ڪرجن جي لاتعداد فرق بندين ذاتي غرض ۽ شخصي مطلب پرستي جي سواءِ ڪجهه ڏسڻ ۾ نه آيو ۽ بلڪل نا اميد ٿي، ورِي هندو مذهب اختيار ڪيو. ويدن جو فلسفو هڪ اهڙي دماغ لاءِ جو مذهب جي ڪمزورين کان واقف ۽ بيزار ٿي چڪو هو، هڪ ڪاني ۽ شافي ساهارو هو. پر ويدن جي فلاساني هندن لاءِڪهڙي طرح مفيد ٿي سگهي ٿي جو ته جيتري قدر عملي زندگي ۽ حقيقتن جو تعلق آهي. منو جي مهراج جي زماني کان وٺي اڄ تائين ويدانت کان ايترو ئي پري آهي جيتور فرضي مخلوق کان جنهن جو چند ۾ هئڻ عام طور خيال ڪيو يو وجي ٿو. ويدن جي پيروي لاءِ هڪ هندو تي لازم آهي ته يا ته هو موجوده هندو مذهب کان ڪنارڪش ٿي وڃي يا تمدني مصلح ٿي بي شمار فرقن ۾ هڪ ٻيو فرقي جو اضافو ڪري جنهن جي اندر زمان حال ۾ هندستان ٻڏي رهيو آهي. هندن جي حالت

قابل رحم آهي. وڏيون خاميون ۽ نقص روز بروز ظاهر ٿيندا رهن ٿا. انهن تي ٻيا مذهب تبصرو ڪرڻ ٿا ڪن بلڪ هندو خود تبصرو ڪندا رهن ٿا. گانڌي مهراج هر يجن لاءِ پنهنجي زندگي خطرناڪ خطرن ۾ ڇو ٿا وجهن؟

مجلس قانونن جي ذريعي بيواهن جي شادي کي جائز ڇو قرار ڏنو ويو. سلطنت برطانيه جي هڪ قانون جي تحت رسم ستي کي ڇو روڪيو؟ تمام نموني اصلاحتون قانونن جي مجلسن جي ذريعي عمل ۾ آندو وڃي ٿو. هن مذهب جو فائدو وٺي ڇا جو دماغي نشو نما ۽ تمدني اصلاحتن کي ٻين تمام براين کان محفوظ رکڻ کان عاجز آهي.

مٿين حقيقت کان توهان بخوبي اندازو ڪري سگهو ٿا ته مون کي سچي مذهب اسلام جي قبول ڪرڻ ۾ ڪيتري تڪليف ٿي هوندي اسلام جي علاوه ٻيو ڪوئي مذهب دنيا ۾ اهڙو نه آهي جنهن جي عقيدن کي ان جا پيروڪار ايمانداري ۽ ديانتداري سان صحيح تسليم ڪندا هجن. آخر ۾ مون سچائي (صداقت)کي حاصل ڪيو. مان ڏاڍي خوش آهيان ۽ منهنجي روح مطمئن آهي. ڇا اسان هر ڪنهن اهڙي مذهب يا تمدني اصلاح جا محتاج آهيون، جنهن جي تائيد قران پاڪ سان نٿي ٿي سگهي. ڇا اسان جا آقا نامدار محمد مصطفا صلي الله عليه وسلم تمام روحاني رهنمائن ۾ هڪ اهڙي شخصيت ناهي جن آزادي، اخوت، مساوات، اهڙا زرين احوال ٻڌايا آهن جن جي ذريعي اسان صراط مستقيم تي هلي ، نجات حاصل ڪريون صرف اسلام هڪ اهڙو مذهب آهي جو روز مره جي زندگيءَ ۾ اسان جو سچو رهنما ٿي سگهي ٿو. ڇا دنيا ۾ الله جو نالو عالمي زبان تي هجي. الله جو لفظ تمام مسلمانن لاءِ خواه هو چيني هجي يا هندي هڪ ئي آهي. السلام عليڪم تمام مسلمانن جي ڀائي ڀائي هئڻ جو سبق ڏي ٿو، خواه هو ڪنهن قوميت ۽ ڪنهن ملڪ

جو هجي ۽ ان جي ڪوئي زبان هجي.
يا دنيا ۾ ڪنهن مذهب جي الهامي ڪتاب پنهنجو فراخدلي ۽
فياضي تي ناز ڪري سگهي ٿو. سوءِ اسان جي قران ڪريم جي
جنهن ۾ هر مسلمان کي چيو ويو ته تمام پيغمبرن تي ايمان آڻ

ضروري آهي صرف اسلام انصاف، انسانيت ۽ آزادي جو مذهب
آهي جنهنجي مثال بيو ڪوئي مذهب پيش نٿو ڪري سگهي.
اسان کي اسلامي اصولن تحت جائداد تي قابض هئڻ لاءِ ڪونسل
وقانون جا دروازا کڙڪائڻ جي ڪوئي ضرورت نه آهي. اهي تمام
قانوئن جو اڄ کان ١٢٠٠ سو سال اڳ اسان مسلمانن لاءِ لاٿو
ويو آهي اڄڪلهه دنيا جا مذهب جنهن مقصد کي پنهنجو نصب
العين ٺاهي اخلاقي تمدني ، معشرتي فائده جي لاءِ سرگردان
آهن. اهي تمام فائده مسالمانن لاءِ جنهن ڏينهن کان قران
شريف نازل ٿيو موجود آهن.

منهنجي لاءِ هي بلڪل نا ممڪن هو ته آءُ اهڙي مذهب ۾
رهان جو اسان جي موجوده ۽ روزمره جي زندگي کان تمام پري
آهي. آءُ ڪهڙي طرح هڪ مخلص هندو يا عيسائي ٿي سگهيس
ٿي، جڏهن ته انساني اصول ۽ تهذيب مون کي هنن مذهبن جي
تعليم کان بلڪل مخالف بيهارين ٿا. اگر ڪوئي مذهب کي
روزمره جي زندگي ۾ تسڪين نٿا ڏيني سگهن، ته پوءِ ڇو انهن
کي مذهب جي نالي سان سڏيو وڃي ٿو يقين سان چئي سگهجي
ٿو ته اهڙا تمام مذهب نامڪمل آهن. جيڪڏهن انهن ۾ ٿوري
صداقت موجود هئي ته اها به هن زماني ۾ غائب ختم ٿي وئي
آهي. مون هن صورت حال محسوس ڪيو ۽ ان تي غور ڪيو
منهنجي لاءِ اسلام قبول ڪرڻ ضروري ٿيو. ڇو ته مون هن ۾
تمام صداقتون ڏٺم. اسلام ۾ اها هر دور ڳالهه ملندي. جنهن کي
ٻيا مذهب جا پيروڪار خواهشمند آهن. اسلام ۾ اهو سيکڇ

موجود آهي جو ڪجهه موڪلڻ چاهي ، آءُ يقين سان چوان ٿي ته
ڪوئي بيو مذهب اصلاح ۽ خوشي نٿو موجود ڪري سگهي ،
سواءِ اسلام جي، جو الله تعالي جي سچي محبت ، انسانيت جي
سچي الفت ۽ حقانيت تي دارو مدار رکي ٿو. اسلام کي ڪنهن
قسم جي اصلاح جي ضرورت نه آهيّ. اسلام جا بنيادي اصول
وحدانيت، حقانيت ۽ اخوت، مساوت بي حد مقبول ، موثر ،
مفيد ۽ فطري آهن.

سوال :ڊ اڪثر هندو مرد يا عورتون ، عورتون يامردن
جي عشق ۾ مسلمان ٿين ٿا؟

جواب :- مايا (ڌن ۽ دولت) جي چاهت ، محبت ، محبت
وعشق نفس جي خاصيت وڳڻ آهي، جنهن کي مذهب ۽ ملڪي
قانون بغير اجازت يا ناجائز طريقي سان حاصل ڪرڻ کي گناهه ۽
حرام چوي ٿو. مذهبي يا ملڪي قانون جي گناهه ، ڏوهه کان
بچڻ لاءِ ان جي اصولن مطابق عمل ڪرڻ ضروري آهي.
جيڪڏهن هندو عورت يامرد ڪنهن مسلمان مرد يا عورت سان
محبت ڪني، محبت جو انجام پيني شادي ڪرڻ تي راضي ٿيا.
هاڻي وچ ۾ مذهب حائل آهي، هندوءَ سان شادي ڪري سگهي
ٿو، پر دين اسلام ۾ اها گنجائش اصولن وقانون ۾ رکيل آهي،
ته هندو مسلمان ٿئي ته مسلمان جي ناتي هئڻ جي صورت ۾
اسلامي اصولن مطابق شادي ڪري سهگي ٿو، بشرطيق پنهنجي
والدين جي رضامندي هجي. اهڙي طرح هو گناهه ڪرڻ کان بچي
ويا. انهي طرح دين اسلام جي صولن ان کي ڏوهه کان بچائي
ورتو. هاڻي ملڪي قانون به ان جو بچاءُ ڪندا.

سوال ٢ :- اڪثر هندو مايا (ڌن، عورت) جي لالچ ۾
مسلمان ٿين ٿا؟

جواب :- اهڙو ڪو مثال دين اسلام جي تواريخ ۾ ڪو نه ٿو
ملي. ته ڪنهن قسم جي لالچ ڏيئي مسلمان ڪيو وڃي ٿو. البت

اهو ٿي سگهي ٿو ته مسلمان ٿيڻ کان پوءِ نو مسلم جي مالي مدد ڪني ويني هجي. پوءِ پاڻ وٽان يا ٻين مسلمان ڀائرن کان جمع ڪري ڏنو ويو هجي ۽ نو مسلم کي قرض حسنه ڏنو ويو هجي، جيڪو شريعت ۾ جائز آهي. وڌيڪ سمجهڻ لاءِ قران شريف جي هيٺين آيت ڏجي ٿي.

اي پيغمبر ڪين چئو ته (آءٌ) اوهان کي نٿو چوان ته مون وٽ الله جا خزانا آهن نڪي (آءٌ) ڳجهه ڄاڻندڙ آهيان ۽ نڪي اوهان کي چوان ٿو (آءٌ) فرشته آهيان ۽ جيڪي مون ڏانهن وحي ڪيو ويندو آهي، تنهن کان سواءِ (ٻي جي) تابعداري نه ڪندو آهيان. چئو ته انڌو ۽ سجو هڪ جهڙا آهن ڇا ؟ پوءِ اوهين ڇو نه فڪر ڪندا آهيو آيت ٥٠١٧

اگر ڪوني هندو مسلمان ٿئي ٿو، ته ان کي سڌي رستي کان هٽائڻ لاءِ هندو بي انداز پئسا خرچ ڪن ٿا. پر جڏهن هو هندو هو ته ان کي ڪوني مدد ڪرڻ وارو نه هو.

سوال ٢ :- هندو ڌرم ۾ هندو جيڪي پنهنجي ترم مان ، تڙيل، پنهنجي معاشري ۽ سماج ۾ ناپسندي جي نظر سان ڏسندڙ کي به مسلمان ڪيو وڃي ٿو؟

جواب :- هندو ڌرم ۾ اها گنجائش ۽ روانه آهي، پر اهودين اسلام ، الله جو دين جي عظمت آهي، جنهن ۾ ڪافر مشرڪ، منافق، ڪيترن بداخلاقن ۽ گناهن ۾ مبتلا، انسان ڪيل گناهن کان توبه ڪري. دين اسلام ۾ داخل ٿئي ٿو، ته ان ڪفر جي زماني ۾ ڪيل گناه الله تعالي معاف ڪري ڇڏيندو.

حضور صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي ته جو اسلام ۾ اچي نيڪو ڪار رهيو ته ان جي جاهليتِ جي گناهن ڪان به حساب نه ٿيندو ۽ جو اسلام ۾ اچڻ کان پوءِ به برو هيو ته هن کان هو ٻنهي زمانن جي اعمالن جي متعلق پڇا ٿيندي.

الله تعالي فرمايو آهي ته " ۽ جن ايمان آندو ۽ چڱا ڪم ڪيا تن کان سندن صدايون (گناه) ضرور ميٽينداسين ۽ جيڪي ڪندا هئا، تنهن جو ڪين ڏاڍو چڱو بدلو ڏينداسون ٢٩١٧.

سوال نمبر ۴ :- هندو مسلمان ٿيڻ کان پوءِ انهن جي پٽن ۽ ڌيئن جي شاديءَ جو مسئلو ڪيئن حل ٿيندو؟

جواب. غير مسلمان ايمان آڻڻ کان پوءِ مسلمان آهي. اهو موجود مسلمانن جي ديني ڀاءُ آهي دين اسلام جي حڪم موجب، ان کي اهي حق ملندا، جيڪي ٻين مسلمانن کي ملندا. مسلمان جي ناتي تحت، ڌين ۽ پٽن جون شاديون ٻنهي ڌرين جي رضامندي سان ٿي سگهن ٿيون ۽ ٿي رهيون آهن. ان تي ڪنهن جو به اعتراض نه آهي، اگر سچو ايمان وارو مسلمان آهي. زماني ۾ انهن مسلمانن ۾ ڪجهه فيرو آيو آهي. جنجو ايمان ڪمزور ٿي ويو آهي. انهي حالت ۾ به مسلمانن کي ٻن حالت ۾ ورهايو وڃي ٿو. (١) دولت کي چاهيندڙ يعني دنيا جي شين کي دولت سان ماپيندڙ ۽ تخمينو لڳائيندڙ. (٢) دين کي چاهيندڙ اگر نو مسلم شاهوڪار آهي، ان سان رشتو دولت سان ماپيندڙ مسلسمان ڪندو، پوءِ ان کي ڪاٻه ٻي ڳالهه نظر نه ايندي.

دين کي چاهيندڙ ۽ مستحڪم ايمان رکندڙ مسلمان جي ناتي هئڻ ڪري صالح مسلمان سان رشتي ڪرڻ ۾ راضي ٿيندو. منهنجو ايمان آهي ته جيڪو نو مسلم الله تعالي جي رضامندي واسطي مسلمان ٿئي ٿو ته سب ڪم الله جي ڀروسي ڇڏي ٿو، ان کي ڪنهن به ڳالهه جو فڪر ڪرڻ نه گهرجي. الله جي حڪم سان سب ڪمراس ٿيندا، جيئن ٿيڻا هوندا.

سوال ٥ :- توهان چئو ٿا ته مسلمان ٿيو، پر مسلمان جا اخلاق ڪريل آهن ۽ اعمال اعتراض جو ڳا آهن. ڇا دين اسلام اهو آهي؟

جواب. اسان توهان کي دين اسلام جي اصولن ، قانونن

تي عمل ڪرڻ جي دعوت ڏيون ٿا. جو وحي جي رستي رسول الله صلي الله عليه وسلم تي نازل ٿيا هئا، جن ۾ ايمان وارن لاءِ عبادت جا طريقا ۽ معاشرتي، سماجي ۽ تمدني زندگي گذارڻ وبسر ڪرڻ جا صحيح طور و طريقا ٻڌايا ويا آهن. جيترو ايمان واري جو ايمان قوي ۽ مستحڪم هوندو، هو عمل صالح (سٺا، نيڪ) ڪرڻ لاءِ وڌيڪ راغيب هوندي ۽ سٺا عمل ڪندو ۽ ان جا اخلاق به سٺا هندا.

جن مسلمانن جي توهان حالت ڏسو ٿا، تن جو ايمان ڪمزور آهي، جن مسلمانن جو ايمان جيتري قدر ڪمزور آهي، اوتري قدر سندن سٺن عملن طرف گهٽ رغبت آهي ۽ انهي حساب سان سندس اخلاق عيان آهن، جيڪي توهان کي نظر اچن ٿا. قران مجيد ۽ حديث رسول الله صلي الله عليه وسلم مسلمان لاءِ عمل ڪرڻ واسطي آهي، جيڪي انسان ان مطابق عمل ڪندو سو متقي ۽ پرهيزگار هوندو ۽ اهو ئي صحيح مسلمان ۽ مومن هوندو.

سوال ٦ :- غير مسلمان کي برغلائي زبردستي مسلمان ڪيو وجي ٿو؟

جواب. دين اسلام قبول ڪرڻ لاءِ ڪا به زبردستي ڪانه آهي نڪو بر غلايو وجي ٿو. الله تعالي هيٺين آيت ۾ صاف فرمايو آهي، دين مڃائڻ ۾ ڪا زبردستي نه آهي ڇو ته بيشڪ گمراهيءِ کان هدايت (جدا ٿي) پڌري ٿي آهي، تنهن ڪري جيڪو طاغوت يعني الله کان سواءِ ٻين معبودن کي نه مڃي، ۽ الله کي مڃي، تنهن بيشڪ اهڙي محڪم ڪڙيءَ کي ورتو، جنهن کي ڇڄڻ نه آهي ۽ الله ٻڌندڙ ۽ ڄاڻندڙ آهي. (سورت بقرا

جيڪو مسلمان پنهنجو فرض سمجهي، الله جل جلالله جي انهن اصولن وقانون جي دعوت الله تعالي جي خلقيل انسانن کي ڏي جو رسول الله صلي الله عليه وسلم جي معرفت اسان انسانن

رڻ عمل ڪرڻ لاءِ پهتا آهن. جيڪي قران مجيد ۽ حديث ۾ موجود آهن. اها دعوت آهي پهرين الله تعالي کي هڪ، اڪيلو، لاشريڪ ڪري مڃڻ ۽ ان جي عبادت ۽ پوڄا ڪرڻ، هن جي موڪليل رسول و نبي صلي الل عليه وسلم ڪري مڃڻ، آخرت (يوم قيامت) کي انسانن جي ڪيل عملن جي سزا ۽ جزا (حساب) جو ڏينهن ڪري مڃڻ. اهو سيني زبان سان اقرار ڪرڻ آهي ۽ دل سان مڃڻو آهي. اگر هو چاهندو ته ڪيس وضاحت سان ۽ کولي دليلن سان سمجهائبو. اگر انسان اها دعوت خوشيءَ سان، عقلي طور، طبيعي طرح قبول ڪري ٿو ته پوءِ ڪيس مڪمل طرح ايمان آڻڻ جي ترڪيب سمجهائجيس ٿي ۽ ايمان آڻڻ کان پوءِ نيڪ عمل ڪرڻ جي نصيحت ڪيس ڪني وجي ٿي. اهي الله جا اصول آهن. جن تي عمل ڪري عبادت ڪرڻ ۽ معاشرتي سماجي ۽ تمدني زندگي گذارڻ ۾ آساني ٿيس ۽ آخرت جو اجر ڪٺو ڪري سگهي. مطلب ته دنيا جي حياتي به خير سان گذاري سگهي ۽ آخرت جي زندگي به خير سان گذاري سگهندو.

مٿين لکيل کي غور سان پڙهندا ۽ فڪر ڪندا ته توهان کي معلوم ٿيندو ته دين اسلام ۾ داخل ڪرڻ لاءِ انسان کي ڪا به زبردستي نٿي ڪني وجي ۽ نه بيخبري ۾ برغلايو وجي ٿو، پر انسان کي سندس خالق جي راضي ڪرڻ جو صحيح رستو ٻڌائي ڏيکاريو وجي ٿو انهن اصولن تي عملي طرح هلڻ ۾ انسان جي بهتري ۽ فلاح آهي.

سوال ٧ :- غير مسلمان چون ٿا ته اسلام تلوار سان پکڙيو آهي؟

جواب. جيڪي غير مسلمان اعتراض ڪن ٿا ته دين اسلام تلوار سان پکڙيو آهي. تاريخ جو مطالع ڪندڙ، اگر ايمانداريءَ سان ڏسن ته اسلام اخلاق، محبت، ايثار ۽ قربانيءَ غير

مسلمانن کي متاثر ڪيو. انهيءَ لاءِ اهو سوال بلڪل غلط ۽ بي بنياد آهي. اهو صرف تعصب جي سبب مشهور ڪيو ويو آهي.

منهنجي ڪتاب لکڻ جو مقصد نه پنسر ڪمائڻ آهي نه ماڻهن کان شاباس ملڻ جو خيال آهي. هي صرف الله جي واسطي مون لکيو آهي. ۽ هو هن جو بهتر اجر ڏيڻ وارو آهي. هي هڪ اصول آهي ته ڪوني بيمار ماڻهو ڪنهن علاج سان تندرست ٿئي ٿو ته هو ٻين بيمارن ماڻهن کي ٻڌائي ٿو ۽ آءُ فلاڻي مرض ۾ مبتلا هوس فلاڻي حڪيم يا ڊاڪٽر کان علاج ڪرايو. دوا ورتي، پرهيز ڪني ۽ مون کي فائدو ٿيو ۽ آءُ صحتمند ٿي ويس. انسانن جي بيماري ٽن حصن تي مشتمل آهي.

(١) فزيڪل (بدني) (٢) سينٽيمل (جذباتي) (٣) روحاني (آتمڪ) اسپرٽيوئل.

انهن ٽنهي ۾ نهايت مضبوط رشتا ۽ رابطا آهن. انهن مان هڪ جي بيماري ٻين تي حاوي ٿي رهي ٿي. جنهن ۾ روحاني (آتمڪ) (Spirtual) بيماري سڄي وجود کي ۽ وجود جي ڪارڪردگي تي اثر ٿيندي، سڄي وجود کي (Abnormal) ڪري ڇڏي ٿي.

ڇاڪاڻ ته اسان جو بڻائڻ وارو پرماتما، ايشور، ڀڳوان، گاڊ، الله جو نالو چاهي ڏنو وڃي، اهو آهي، اهو ظاهر پڌرو آهي. جو شخص ڪوني مشين ٺاهي ٿو ته ان جون هدايتون ۽ قانون ٺاهي ٿو ۽ مشين جي ڪارڪردگي بحال رکڻ لاءِ ان تي عمل ڪرڻ بيحد ضروري آهي، هاڻي عقل چوي ٿو ته واچ ٺاهڻ واري، انجڻ ٺاهڻ وارو جو قانون استعمال نه ڪندو. مطلب ته هر شي جو خالق پنهنجي تخليق جي لاءِ قانون ٺاهي ٿو ۽ هن جا ٺاهيل هدايتن ۽ قانونن تي عمل (هلڻ) ڪرڻ لاءِ مجبور آهن. پوءِ ڪوني سبب سمجهه ۾ نٿو اچي ته اسان جي خالق جنهنجي اسان مخلوق آهيون ضرور ڪوني قانون ٺاهيو هوندو ڏن

سان دلچسپي گهٽ ٿي ته مون ڌرم جيتلاش انهي لاءِ ڪني ته ڏن جي تلاش ۾ آتما کي شانت نه ملي سگهي. پوءِ مون پنهنجي ڌرم (هندو ڌرم) ۾ شانت تلاش ڪرڻ جي ڪوشش ڪيم. جيئن ته آءُ اڳين اوراقن ۾ بيان ڪري چڪو آهيان ته هندو ڌرم جو سڀ موجود ميسر ڪتابن جو مطالع ڪرڻ کان پوءِ ناقابل عمل ۽ نهايت مضحڪ خيز معلوم ٿيا. پوءِ جيئن ته اڳين ورقن ۾ ٻڌائي چڪو آهيان. ته اسلام جي اصولن جو مطالع (Study) ڪني، مون انهن کي سچو ۽ حق تي ڏٺم ۽ محسوس ڪيم ۽ انهن جي اصولن تي عمل ڪرڻ سان آتمان کي شانتي ملي. آءُ هر هڪ کي اهو ته نٿو چوان ته ٭ توهان مسلمان ٿي وڃو ٭ مگر انسانيت جي ناطي پنهنجو فرض سمجهان ٿو ته توهان کي اها دعوت ڏيان ٿو ته مذهب اسلام جو مطالع ڪريو ۽ انهي لاءِ ته سڀ پڙهي وارن کي شانت ملي. آءُ پڙهڻ وارن کي درخواست ڪندس ته هو اسلام جي اصولن (Principal of Islam) کي پڙهن ۽ جانچين ۽ اها ڳالهه جا لفظ چني ته مسلمان بي عمل آهن، انهن اسلامي اصولن جو انڪار ڪرڻ جو جواز (سبب) ٻڌائين.

دعا

اي الله : مون ايمان آندو منهنجي.

پسنديده دين تي، موڪليل سڀني رسولن تي نبين تي ۽ انهن سڀني ڪتابن تي جو تو وقتن به وقت انسانن جي هدايت واسطي موڪليا. مون ايمان آندو قيامت جي ڏينهن تي ۽ انهن سڀني حڪمن تي جو تنهنجي طرف کان موڪليا ويا يا الله منهنجي هن ايمان کي استحقامت عطاڪر ۽ درجه قبوليت رطا ڪر. نيڪ ڪمن جي توفيق عطا ڪر. برئين کان بچڻ جي سعادت عطاڪر. دنيا ۽ آخرت جي رسوائي ۽ خواري کان پناه

رک. هن دين جي قبول ڪرڻ ڪان پوءِ منهنجي هر فعل (ڪم) تنهنجي رضامندي جي لاءِ هجي شر شيطان ڪان، شيطان جي فساد ڪان، پناه ۾ رک. هن دين (دين اسلام) تي قائم رهڻ لاءِ مدد ڪر. منهنجي انجام بخير ڪر. آءٌ تنهنجو گنهگار بندو آهيان. جنهن کي تو پنهنجي مهرباني ۽ شفقت سان ڪفر جي ظلمتن (اونداهين) ڪان ڪڍي، دين اسلام جي روشني عطا فرمائي آهي آءٌ هن تي جيترو به شڪر ڪريان گهٽ آهي. آءٌ دعا ڪريان ٿو ته الله جل جلاله مون تي ۽ منهنجي انهن سائين تي جنهن مون کي راه نجات جي طرف راغب ڪرڻ ۽ سڌڻ ۾ مدد ڪني آهي. الله تعالي انهن سڀني کي بخش ڪري ۽ اجر عظيم سان نوازي .....آمين.